

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVJEŠĆE O RADU 2022

Bosna i Hercegovina
**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠĆE O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2022. GODINI**

Tuzla, prosinac 2022. godine

Izvješće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvješćivanja regulatornih tijela u Europskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, s prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Mole se korisnici Izvješća da prilikom uporabe podataka obvezno navedu izvor.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	9
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	9
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	20
3.3	Postupci licenciranja	29
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	31
3.5	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava	34
3.6	Postupci određivanja tarifa.....	39
3.7	Tržište električne energije	42
3.8	Energetska statistika.....	55
3.9	Sudski i drugi sporovi	58
3.10	Ostale ključne aktivnosti	58
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	65
4.1	Energetska zajednica.....	65
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA	72
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	73
4.4	Vijeće europskih energetske regulatora – CEER.....	74
4.5	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER.....	75
4.6	Međuregionalna suradnja	76
5.	REVIZIJSKO IZVJEŠĆE	77
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2023. GODINI	79
PRILOZI		
A:	Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine	83
B:	Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine	85
C:	Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine	87
D:	Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	89
E:	Acquis Energetske zajednice	91

1. UVOD

Globalna energetska kriza obilježila je 2022. godinu. Svoj zamah uhvatila je nakon pandemije bolesti COVID-19, kada se veliki dio svijeta suočavao s nestašicom i povećanim cijenama na tržištima energije u vrijeme gospodarskog oporavka. Krizu su uzrokovali razni faktori – problemi u lancima opskrbe, financijske špekulacije, klimatske promjene, poremećaji u tržištima rada, a dodatno su je pogoršala ekstremna geopolitička dešavanja i rat na europskom tlu.

Svijet energije se promijenio. Globalni energetske putevi su ponovno iscrta(va)ni, a razvoj obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti dobili su veliku financijsku i političku priliku. Energetska kriza i tranzicija bile su i ostale u fokusu interesa i djelovanja vlada, politike, gospodarstva, nauke, tehnologije, industrije, svih institucija, kupaca i građana. Odgovori na izazove energetske krize traže se i nalaze na globalnoj i lokalnoj razini. A cijene na energetskim tržištima i tehnološki razvoj ubrzavaju i opseg i brzinu tranzicije.

Bosna i Hercegovina (BiH) je 15. prosinca 2022. godine, odlukom lidera Europske unije (EU), dobila kandidatski status za članstvo u EU. Ta odluka potvrđuje europsku budućnost zemlje i daje dodatni zamah potrebnim promjenama.

U svim ovim uvjetima značaj daljnje reforme sektora i energetske tranzicije dodatno je uvećan. U Bosni i Hercegovini na svim administracijskim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan je nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije i Energetske zajednice, koja je tijekom 2022. godine značajno proširena.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je svoju misiju regulatora u sektoru, razvijajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdanu opskrbu električnom energijom, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije. DERK je i u protekloj godini surađivao s velikim brojem institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta, kao i brojnim međunarodnim institucijama čiji rad utječe ili se odnosi na reguliranje tržišta električne energije.

Elektroenergetski sustav BiH je u 2022. godini radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvalitete. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

Tijekom 2022. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je neovisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sustava i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i opskrbom električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i financira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

sigurnost opskrbe kupaca električne energije. U rad je pušten novi transformator 220/110 kilovolti (kV), 150 megavoltampera (MVA) u trafostanici Mostar 4, te novi transformatori 110/x kV, 40 MVA u trafostanicama Banja Luka 2 i Gračanica. Izgrađena je nova 110/x kV trafostanica Jelah, koja se na elektroprijenosnu mrežu priključuje po sustavu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Doboj 1 – Teslić, čime se formiraju dva nova 110 kV dalekovoda, Doboj 1 – Jelah i Jelah – Teslić. Puštanje u pogon novoizgrađene trafostanice Jelah očekuje se u siječnju 2023. godine.

U protekloj godini proizvedeno je 15.035,96 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 2.019 GWh, odnosno 11,8% manje nego u 2021. godini. Hidrološki uvjeti su bili značajno nepovoljniji, te je proizvodnja u hidroelektranama smanjena za 1.855 GWh, odnosno 29,4%, i iznosila je 4.459 GWh. I proizvodnja u termoelektranama je smanjena za 192 GWh ili 2,0%, te je iznosila 9.629 GWh. Vjetroelektrane priključene na prijenosni sustav su proizvele 390 GWh, odnosno za 2,2% više nego prethodne godine. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane priključene na distribucijski sustav, solarne i elektrane na biogoriva) povećana je 3,5% i iznosila je 536,89 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 20,70 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 12.058 GWh, što je 0,9% manje nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav smanjena je za 3,9% i iznosila je 1.124 GWh, dok je distribucijska potrošnja povećana 0,9% i iznosila je 10.546 GWh.

Maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sustava u protekloj 2022. godini od 1.893 megavata (MW) zabilježeno je 25. siječnja 2022. godine u osamnaestom satu, što je manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Minimalno satno opterećenje od 678 MW zabilježeno je u šestom satu 12. lipnja 2022. godine, što je 73 MW više od najmanjeg opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. svibnja 2020. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.233,5 GWh, što je 7,3% manje nego u 2021. godini. Prijenosni gubici iznosili su 333 GWh, odnosno 1,83% od ukupne energije u prijenosnom sustavu. U 2022. godini distribucijski gubici su iznosili 931,1 GWh ili 8,83% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju, što je najniža razina u povijesti elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

U 2022. godini izvezeno je 3.947 GWh električne energije, što je 36,1% manje nego u prethodnoj godini. Smanjen je i uvoz električne energije, 37,6% i iznosio je 868 GWh.

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, s mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine), i
- Nikola Pejić, s drugim mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Branislava Milekić, s mandatom od pet godina (od 5. kolovoza 2020. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, Suad Zeljković i Nikola Pejić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje članova Komisije iz Federacije BiH.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnoj osnovi rotiraju na funkciji predsjedatelja svake godine. Ovu funkciju do 30. lipnja 2022. godine je obavljala Branislava Milekić. Suad Zeljković aktualni je predsjedatelj Komisije do 30. lipnja 2023. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao neovisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obvezu djelovanja u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti. Navedena načela ugrađena su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i u najvećoj mogućoj mjeri je usuglašen sa *Smjernicama Tajništva Energetske zajednice o neovisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana, neovisnost Državne regulatorne komisije pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i financijsku dimenziju.

Energetski propisi Europske unije, koji putem mehanizama uspostavljenih prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice postaju obvezujući i za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne neovisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju neovisnost regulatora, naročito u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja.

¹ U vrijeme izrade ovog Izvješća postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Vijeću ministara BiH. Prethodno je Vlada Federacije BiH utvrdila svoje prijedloge koje je potvrdio Parlament Federacije BiH. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine predlaže imenovanje članova Komisije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Izvješće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini razmatrano je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Izvješće je usvojeno

- na 29. sjednici Zastupničkog doma održanoj 7. lipnja 2022. godine, i
- na 23. sjednici Doma naroda održanoj 14. lipnja 2022. godine.

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, financiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. U prosincu 2017. godine donesena je *Odluka o izmjeni Statuta* kojom se decidirano propisuje isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedatelja Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka u odnosu na druga dva člana Komisije. Konzekventno tome se izbjegava prekomjerni formalizam daljnje prijave izmjene podataka u statističkim, poreznim i drugim registrima prilikom rotiranja članova Komisije na položaju predsjedatelja.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove, i
- Sektor za finansijsko-administracijske poslove.

U funkciji učinkovitijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu sudjeluju zaposlenici iz različitih sektora.

Ciljevi ključnih poslovnih procesa iz nadležnosti svake od navedenih organizacijskih jedinica, koji su usmjereni ka realizaciji strateških ciljeva DERK-a, čine osnovu za razvoj sustava finansijskog upravljanja i kontrole zasnovanog na upravljanju rizicima. U izvještajnom razdoblju nastavljena je implementacija sustava finansijskog upravljanja i kontrole, uz edukaciju koju vrši Središnja harmonizacijska jedinica Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine (CHJ). Značajan dio planiranih aktivnosti, sadržanih u usvojenom *Akcijskom planu za unapređenje sustava internih finansijskih kontrola za 2022. godinu*, uspješno je realiziran. Među njima se posebno izdvaja ažuriranje *Registra rizika*, koji je prvi put formiran 2021. godine. Ažuriranje Registra rizika je, prema uputama CHJ, dokumentirano putem namjenski razvijene softverske aplikacije (PIFC) u provedbi sustava finansijskog upravljanja i kontrole. Prilikom pregleda rizika, analizirajući učinke novih procedura i provedenih postupaka, procijenjeno je da je smanjen utjecaj ranije prepoznatih visokih rizika, tako da je ukupna izloženost najznačajnijim rizicima svrstana u kategoriju rizika sa srednjim prioritetom.

Intenzivirana digitalna komunikacija naglasila je značaj pouzdanosti opreme i povećanja zaštite informacijsko-komunikacijskih sustava. Uz poštovanje relevantnih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH, DERK je tijekom 2022. godine funkcionalno zastarjelu i otpisanu računarsku opremu zamjenjivao novom. Pri

tome se vodilo računa o energetske svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine. Pored završetka računarske opreme, DERK je realizirao i nabavu nedostajuće namjenske opreme za hardversku zaštitu informacijskog sustava, kao i softvera za prevenciju, detekciju i zaštitu u kibernetičkom prostoru.

Sredstva elektronske komunikacije korištena su i za nadgradnju znanja i iskustva, odnosno jačanje stručnih kapaciteta, čime DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stjecana su na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse s potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Tajništva Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora (ERRA), Asocijacije mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) i Vijeća europskih energetskih regulatora (CEER), te seminare Direkcije za europske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2022. godini dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) kroz regionalne inicijative i *USAID Projekt asistencije energetske sektoru* (USAID EPA).

Na inicijativu Regulatornog tijela Italije za energiju, mreže i okoliš (ARERA), regulatorna tijela Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije i Sjeverne Makedonije su 16. prosinca 2022. godine osnovala *Balkansku energetske školu* (BES). Balkanska energetska škola, čije je sjedište u Milanu, Italija, promovira usklađivanje regulatornog okvira na regionalnoj razini s ciljem pružanja potpore razvoju energetske tržišta na području Balkana i njegovoj učinkovitoj integraciji na razini Europske unije. Fokus aktivnosti BES-a je razvoj elektroenergetskih i plinskih mreža, integracija obnovljivih izvora energije, spajanje tržišta i ostale relevantne aktivnosti u okviru energetske tranzicije, kroz intenzivno jačanje kapaciteta i razmjenu znanja i iskustva.

Balkanska energetska škola proizašla je iz uspješnog iskustva *Programa razmjene znanja* (KEP) odnosno *Potpore jačanju regulatornih tijela za energetiku na Zapadnom Balkanu* koji je promovirala i koordinirala ARERA u prethodne četiri godine u okviru programa financiranog od Srednjeeuropske inicijative (CEI).

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te uporabu suvremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja

znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima.

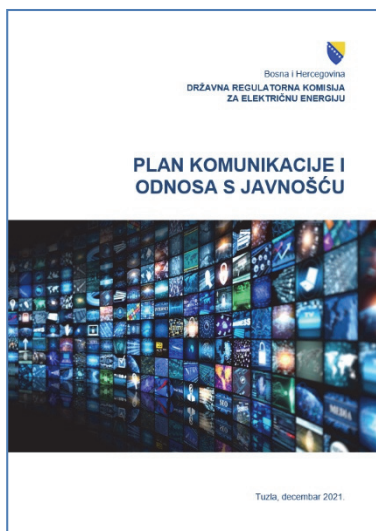
Pored stručnog usavršavanja svojih uposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na adekvatan način informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse uposlenicima reguliranih kompanija, a sudjelovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u svijetu. DERK je, također, pružao kvalitetne stručne informacije o energetske sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredijeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*. Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavljivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacрта svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da sudjeluje u njihovom kreiranju.

Pored proaktivnog djelovanja kao općeprihvaćenog standarda u radu, DERK djeluje i reaktivno, postupajući u zakonom predviđenim rokovima po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, polazeći od stava da javni interes u svakom konkretnom slučaju mora imati prevagu u odnosu na ograničenja koja predviđa navedeni Zakon i privatne interese bilo koje vrste. Tijekom 2022. godine podnesen je samo jedan takav zahtjev, po kojem je u zakonom propisanom roku donijet upravni akt kojim je u cijelosti odobren pristup traženim informacijama, a njihova je kopija, bez naknade, ustupljena podnosiocu zahtjeva. DERK ispunjava i ostale obveze koje nalaže *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*, te Instituciji Ombudsmena za ljudska prava BiH dostavlja potrebna izvješća.

Komunikacija s javnošću ima značajnu ulogu u kreiranju percepcije društva, odnosno načina razumijevanja djelovanja svih institucija od strane javnosti. Način komunikacije ima poseban značaj u vremenu reformskih procesa i strukturalnih promjena. Procesi liberalizacije i tranzicije sektora, deregulacije i otvaranja tržišta električne energije nužno zahtijevaju, kako pravovremeno informiranje javnosti o ključnim fazama, tako i kontinuiranu komunikaciju i edukaciju svih ključnih aktera o reformi i načinu funkcioniranja sektora u cjelini.

Dobra je praksa regulatornih komisija da provode aktivnosti komunikacije s javnošću kako bi objasnile i pojasnile promjene u sektoru energije. Shodno tome i u Bosni i Hercegovini Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), kao nepristrasne organizacije koje regulirajući odnose u sektoru i na tržištu energije štite interese kupaca, imaju jednu od ključnih uloga u podizanju svijesti javnosti o promjenama u sektoru i aktivnostima regulatora u procesu liberalizacije.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je postupala u skladu s *Planom komunikacije i odnosa s javnošću* koji je usvojen u prosincu 2021. godine, čineći dodatni iskorak da se na jednostavan i razumljiv način svim zainteresiranim stranama objasne vrlo kompleksne teme energetskog sektora.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK kao njen stvaratelj organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim načelima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom razdoblju DERK je koristio mogućnost da u svom radu primijeni suvremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored učinkovitog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uveden sustav je stvorio pretpostavke za suvremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju s drugim poslovnim sustavima. Pri tome se vodi računa o dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tijekom 2022. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 19 redovitih sjednica, 28 internih sastanka i organizirala 15 javnih rasprava, od čega je 14 imalo opći, a jedna formalni karakter.

U izvještajnom razdoblju, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojim su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupirane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konzultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o pomoćnim i sustavnim uslugama i uravnoteženju elektroenergetskog sustava BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju u svom radu kontinuirano prati i podupire proces razvoja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sustava, uz postojanje funkcionalnog načina pružanja pomoćnih usluga, je osnovni preduvjet za daljnji razvoj tržišta i kvalitetnu opskrbu kupaca električne energije. Učinkovito tržište uravnoteženja mora se zasnivati na transparentnim odnosima između svih sudionika na tržištu električne energije.

Tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine DERK je ustanovio u suradnji s Neovisnim operatorom sustava u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, korištenjem temeljnih rješenja koja su definirana u ožujku 2014. godine utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za uravnoteženje elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine*.

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvješćima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojima su tržišna načela od 1. siječnja 2016. godine uvedeni u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH (vidjeti dio 3.7).

Na redovitim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlašćenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administracijske naravi.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih osoba i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu. Tehnička javna rasprava održava se u cilju rješavanja tehničkih pitanja u tijeku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na temelju kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovite sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

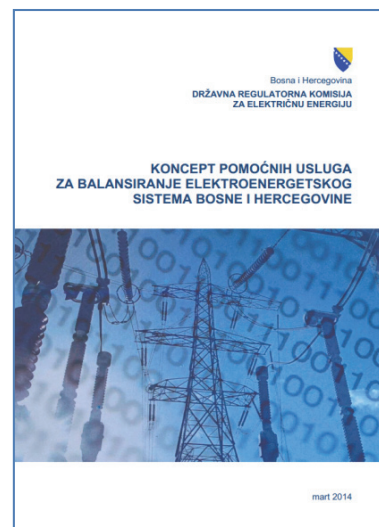
Tržište uravnoteženja električne energije u Bosni i Hercegovini je od tada uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Europi. Ipak, analizirajući njegov prethodni rad, te razvoj energetske propisa Europske unije koji putem mehanizama Energetske zajednice postaju obvezujući i za BiH, DERK je prepoznao potrebu inoviranja *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*, koordinirajući svoje djelovanje s aktivnostima NOS-a BiH, koji u razvoju svojih akata postupa u skladu s djelovanjem Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Tijekom 2021. godine, NOS BiH je pripremio nova Tržišna pravila (vidjeti dio 3.2), čime je, kao član ENTSO-E-a, postupio u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području kontinentalne Europe, što je definirano *Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava*, te u pogledu mehanizma uravnoteženja i rada tržišta uravnoteženja koji su definirani *Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja*.

U Bosni i Hercegovini je, na svim administracijskim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije, integrirani razvoj energetske i klimatske politike, te provođenje reforme sektora energije. Zahtjevi Europske unije u području energetske politike u najvećoj mjeri su sadržani u odredbama *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice*.

Uvažavajući obveze koje za NOS BiH proizilaze iz članstva u ENTSO-E-u, ali i međunarodne obveze Bosne i Hercegovine, a time i svih institucija energetske politike u kreiranju stabilnog i jedinstvenog normativnog okvira kroz postupno preuzimanje pravne stečevine Europske unije, kao i već tada izvjesnog nastavka uključivanja ostalih pravila o radu mreža, među kojima su pomenute uredbe, u pravni sustav Energetske zajednice, te, posljedično, i obveze njihovog preuzimanja u pravni sustav Bosne i Hercegovine, DERK je u listopadu 2021. godine donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*.

Uzimajući u obzir da se značajan dio izmjena Metodologije odnosi na terminologiju usluga uravnoteženja, kroz izvršene izmjene su, uz nove termine, zadržani i termini koji su korišteni u dosadašnjoj praksi (npr. primarna, sekundarna i tercijarna regulacija). Na ovaj način se izbjegavaju mogući nesporazumi između sudionika na tržištu uravnoteženja, te omogućava nedvosmislena primjena pravila, kao i tranzicijsko razdoblje do

donošenja novih izmjena Metodologije kada će ranije korišteni termini biti uklonjeni. U cilju njene lakše primjene, Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je i objavila je Drugi pročišćeni tekst Metodologije.

Za sve svoje obveze navedene u Metodologiji, NOS BiH razvija procedure kako bi osigurao nesmetano i pravovremeno odvijanje aktivnosti koje se odnose na pružanje pomoćnih usluga. U prethodnom razdoblju NOS BiH je u više navrata dorađivao svoje dokumente, uključujući *Procedure za pomoćne usluge* i *Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije*, čime se dodatno animiraju pružatelji pomoćnih usluga u nominiranju svojih ponuda.

U skladu s Metodologijom DERK određuje koeficijente i granične cijene pomoćnih usluga. Tijekom primjene tržišnog modela uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu s ponašanjem sudionika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba inoviranja određenih koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge. *Odluku o izmjenama Odluke o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge* DERK je donio 13. prosinca 2022. godine.

Uvažavajući opredjeljenje da kontinuirano radi na poboljšanju propisa i procedura iz svojih nadležnosti, DERK će i u narednom razdoblju nastaviti aktivnosti u razvoju organizacije funkcioniranja tržišta uravnoteženja i daljnjem povećanju učinkovitosti, ekonomičnosti i stabilnosti rada elektroenergetskog sustava BiH. Pri tome DERK će tijesno surađivati s NOS-om BiH, kako bi harmonizirano bile izvršene potrebne izmjene akata iz nadležnosti jedne i druge institucije koji definiraju mehanizam uravnoteženja.

Uspješnim razvojem tržišta uravnoteženja značajno je povećana ponuda usluga, te su na godišnjim tenderima koje je u prosincu 2022. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2023. godini u većoj mjeri osigurane. Pričuva za održavanje frekvencije – FCR (ranije korišteni termin: primarna regulacija) je po prvi put nabavljena na tržištu uravnoteženja. Nabava je izvršena za sve sate u godini u količini 14 MW/h, uz prosječnu cijenu od 6,80 KM/MW/h. Pričuva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR (ranije korišteni termin: sekundarna regulacija) u vršnom razdoblju je nabavljena za sve sate u godini u potrebnim količinama, izuzev količine od 2 MW/h za rujanj. U nevršnom razdoblju, sve potrebne količine nabavljene su za travanj, svibanj, lipanj, listopad i studeni, dok za ostale mjesece manji dio nije nabavljen zbog manjka ponuda. Pričuva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR (ranije korišteni termin: tercijarna regulacija) za smjer ‘nagore’ nabavljena je u potrebnom opsegu 196 MW/h za sve mjesece, izuzev količine od 16 MW/h za srpanj, kolovoz i rujanj. Pričuva mFRR u smjeru ‘nadolje’ nabavljena je za cjelokupni godišnje razdoblje u potrebnom fizičkom opsegu 62 MW/h. Nabave svih nedostajućih količina pričuva organiziraju se na mjesečnoj razini.

Rastući trend cijena električne energije, koji je bio prisutan na veleprodajnim tržištima u regiji i u 2022. godini, reflektirao se i na tržište uravnoteženja u BiH, te je kod većine usluga zabilježeno povećanje prosječnih nabavnih cijena. Pričuvni kapacitet (snaga) za automatsku obnovu frekvencije (aFRR) je nabavljen po cijeni koja je veća za 9,5% u odnosu na prethodnu godišnju tržišnu nabavu ove usluge. Pri tome je za nevršno razdoblje (od 0 do 6 sati) ostvarena cijena bila 42,75 KM/MW/h i vrlo je bliska graničnoj cijeni od 43 KM/MW/h, dok je za vršno razdoblje (od 6 do 24 sata) prosječna cijena iznosila 37,56 KM/MW/h.

Pričuvni kapacitet (snaga) za ručnu obnovu frekvencije (mFRR) je također nabavljen po cijeni koja je veća u odnosu na prethodnu godišnju tržišnu nabavu ove usluge. Prosječna cijena je uvećana 6,2% za smjer 'nagore' (sa 4,86 KM/MW/h na 5,16 KM/MW/h) i 0,6% za smjer 'nadolje' (sa 1,60 KM/MW/h na iznos od 1,61 KM/MW/h).

Rezultati nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu koji su za 2023. godinu planirani u iznosu 340 GWh, potvrdili su izuzetno visoke veleprodajne cijene – ponuđene cijene značajno su izlazile iz okvira koji je NOS BiH odredio u postupku javne nabave. Prihvatanje ponuđene cijene bi dovelo do višestrukog povećanja tarife za sustavnu uslugu, što bi, posljedično, izazvalo udar na cijene električne energije za krajnje kupce.

Stoga je razuman pristup da se nastavi regulirani način nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, odnosno da NOS BiH primjenjuje *Proceduru za regulirani postupak nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu*. Pri tome je cijena energije za gubitke određena na razini posljednje prihvaćene ponude (postupak javne nabave za 2021. godinu iz prosinca 2020. godine) kada je prosječno ponderirana cijena iznosila 109,94 KM/MWh.

Pravila za rad mreža

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznato je u Trećem energetsom paketu Europske unije.² Shodno tome, države članice EU-a, kroz puno angažiranje Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i Europske mreže operatora prijenosnog sustava za plin (ENTSO-G), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mreža (engl. *Network codes and guidelines*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sustava i priključivanju:

² Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mreža definirano je člankom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja.

Pravila o radu sustava

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava.

Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka.

Pravila i smjernice za rad mreža su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sustava, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjuju postojeći *acquis* Europske unije o električnoj energiji i direktno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za učinkovito funkcioniranje paneuropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tijekom prethodnih godina vođene su aktivnosti na donošenju odluka Stalne skupine na visokoj razini (PHLG) prema kojim ova pravila postaju dio *acquis*-a. PHLG je 12. siječnja 2018. godine donio odluke kojim su u *acquis* Energetske zajednice uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika prijenosa i provedbe pravila i smjernica za rad mreža nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u lipnju 2018. godine donijela *Odluku o prijenosu pravila za rad mreža u vezi*

priključivanja, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi prijenosa tri navedene uredbe Europske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom NOS BiH pozvan je da inovira Mrežni kodeks i druga pravila kojim se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za provedbu, te da nakon toga osigura usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

Poštujući zahtjeve Energetske zajednice u pogledu rokova za prijenos i provedbu odredaba uredbi kojim je odlukama Stalne skupine na visokoj razini dat prioritet i određena žurnost u provedbi, DERK je, koordinirajući svoje djelovanje s NOS-om BiH, nakon provođenja opće javne rasprave, u veljači 2019. godine donio *Pravilnik o radu mreža u vezi priključivanja*. Ovim Pravilnikom je u pravni sustav Bosne i Hercegovine preuzet dio pravila za rad mreža Energetske zajednice, shodno nadležnostima DERK-a utvrđenim u članku 4.2. *Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini*. U pitanju su odredbe koje je, prema relevantnim odlukama Stalne skupine na visokoj razini, potrebno provesti bez odlaganja. Na istoj sjednici odobren je *Mrežni kodeks*, kojim je izvršen prijenos pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH, a koja se, također, provode bez odlaganja.

Među odredbama za koje je određena žurnost u provedbi su one prema kojim svako regulatorno tijelo, nakon savjetovanja s nadležnim operatorima sustava, proizvođačima, vlasnicima postrojenja kupca i drugim zainteresiranim tijelima, određuje kriterije za odobravanje odstupanja. Slijedom toga, u skladu s *Pravilnikom o radu mreža u vezi priključivanja*, na sjednici DERK-a koja je održana 27. ožujka 2019. godine, donijete su:

- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za proizvodne module*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za postrojenja kupca*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za visokonaponske istosmjerni sustave i istosmjerno priključene module elektroenergetskog parka.*

Utvrđene kriterije DERK je objavio na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji i o njima obavijestio Ministarstvo vanjske trgovine i

ekonomskih odnosa BiH i Tajništvo Energetske zajednice 10. travnja 2019. godine, kao jedini regulator u regiji koji je svoj dio obveza završio u definiranom roku. Time je završena transpozicija odredbi koje su u nadležnosti DERK-a, a čije provođenje je potrebno vršiti bez odlaganja.

Uvažavajući da se predmetnim pravilima normira materija koja je u nadležnosti i drugih tijela, u nastavku prijenosa pravila o radu mreža u vezi priključivanja bilo je potrebno osigurati usklađenost djelovanja svih nadležnih institucija, uključujući entitetske regulatorne komisije i sve operatore distribucijskog sustava, pored NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH. Dodatno, kompleksnost sadržaja pravila o radu mreža u vezi priključivanja, kao i složena administracijska struktura u energetsom sektoru BiH nametale su potrebu aktivne uloge i konkretne pomoći resornog državnog i entitetskih ministarstava, kao i Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH tijekom aktivnosti na potpunom i učinkovitom provođenju obveza Bosne i Hercegovine prije 12. srpnja 2021. godine, odnosno datuma do kojeg je bilo potrebno osigurati potpunu primjenu pravila o priključivanju.

U ovom smislu posebno se ističe tehnička pomoć koja je pružena u okviru *USAID Projekta asistencije energetsom sektoru*, izradom *Analize neusklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distribucijskih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled*, čime je okončana izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom prosinca 2021. godine, prilikom odobravanja novog Mrežnog kodeksa, kojeg je uz korištenje navedene Analize pripremio NOS BiH, obaviještena da su inoviranim tekstom provedeni svi zahtjevi pravila za rad mreža u vezi priključivanja prilagođenih pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno prilagođenih Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca i Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka. *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa* DERK je donio 15. prosinca 2021. godine (vidjeti dio 3.2).

Ministarsko vijeće je 15. prosinca 2022. godine svojom odlukom u *acquis* (pravni okvir, pravna stečevina) Energetske zajednice, uz potrebna prilagođenja, uključilo preostali dio pravila i smjernica za rad mreža, odnosno *Pravila o tržištu* – tri uredbe Komisije i *Pravila o radu sustava* – dvije uredbe Komisije (vidjeti dio 4.1). Opći rok za prijenos i provedbu ovih uredbi je 31. prosinca 2023. godine.

Cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta

Električna energija, proizvedena u elektranama, prije nego što bude isporučena krajnjem kupcu, često se kupuje i prodaje više puta na veleprodajnom tržištu. Te transakcije električne energije se uobičajeno odvijaju u velikim količinama i uključuju proizvođače energije, trgovce, opskrbljivače, velike kupce energije, pa čak i investicijske banke. Na sličan način se trguje i prirodnim plinom. U Europi je nekoliko stotina kompanija uključeno u trgovinu na veliko električnom energijom i plinom, koje na tržištu svakodnevno obavljaju preko deset tisuća transakcija.

Veleprodajne cijene su vrlo osjetljive na raspoložive mogućnosti proizvodnje i prijenosa, jer se energija mora proizvesti kad je to potrebno. Na cijene može utjecati širenje lažnih podataka o raspoloživosti tih mogućnosti ili smanjenje proizvodnje.

Budući da se velikim količinama energije trguje i preko granica, tradicionalno je teško otkriti eventualne manipulacije cijenama ove vrste, jer nacionalni regulatori nisu imali pristup prekograničnim podacima. Kao odgovor na ove činjenice, u Europskoj uniji donesena je *Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije* (REMIT). Ova uredba uvodi jedinstveni europski okvir na veleprodajnim tržištima za:

- Definiranje zlouporabe tržišta u pogledu manipulacije tržištem, pokušaja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija,
- Uvođenje eksplicitne zabrane zlouporabe tržišta,
- Osnivanje novog okvira za nadzor veleprodajnih tržišta u cilju otkrivanja i sprečavanja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija, i
- Definiranje zabrana i provođenja kažnjavanja na nacionalnoj razini u slučaju otkrivanja zlouporabe tržišta.

REMIT uredba se odnosi na sve tržišne sudionike čije aktivnosti utječu na veleprodajna tržišta energije, odnosno na sve fizičke ili pravne osobe (uključujući i operatore prijenosnih sustava) koja obavljaju ili provode trgovačke transakcije na jednom ili više veleprodajnih tržišta energije. Ovoj uredbi podliježu svi sudionici na tržištu koji imaju sjedište u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i sudionici koji imaju sjedište u zemljama izvan EU-a, ako trguju ili daju naloge za trgovinu na jednom ili više tržišta unutar EU-a.

Odlukom Ministarskog vijeća od 29. studenog 2018. godine, u *acquis* Energetske zajednice je uključena *Uredba (EU) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, uz potrebna prilagođenja i definiranje obveze da ista bude provedena do 29. svibnja 2020. godine.

Povodom obveza koje za nacionalna regulatorna tijela definira REMIT uredba, ističe se da nadležnosti DERK-a, shodno članku 4.2. točka k) *Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sustava*

“U izvještajnom razdoblju Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) nastavila je nastojanja u provedbi acquis-a u granicama ovlasti koje su regulatoru date zakonodavstvom na državnoj razini...

U okviru svojih ograničenih zakonskih nadležnosti, DERK nastavlja proaktivno uređivati tržište...

DERK je aktivno sudjelovao u provedbi REMIT uredbe korištenjem istražnih alata...

Pravila za rad mreža u vezi priključivanja na prijenosnu mrežu prenesena su 2019. godine kroz odgovarajuća akta i provedena odlukama DERK-a u vezi (kriterija na osnovu kojih se mogu dozvoliti) odstupanja od Pravila.”

(Iz Godišnjeg izvješća o provedbi Tajništva Energetske zajednice, Beč, 1. studenog 2022.)

električne energije u Bosni i Hercegovini, uključuju stvaranje i održavanje konkurentnih tržišta, te prevenciju i kažnjavanje pohlepnog, odnosno protukonkurentnog ponašanja. Polazeći od obveza nacionalnih regulatornih tijela statuiranih ovom Uredbom, a na temelju navedenih zakonskih ovlaštenja, DERK je pravovremeno proveo brojne aktivnosti na njenom prijenosu i provođenju u oblasti električne energije. U tom smislu usvojene su Odluka o prijenosu Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije, te Odluka o Registru sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije s pripadajućim obrascima koji su dostupni u okviru internet prezentacije DERK-a.

Posebna pozornost u domenu primjene REMIT Uredbe posvećena je edukaciji predstavnika svih relevantnih institucija i sudionika na tržištu.

DERK je prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je uspostavom Registra sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije uspješno realizirao aktivnosti na prijenosu i provedbi prilagođene REMIT Uredbe u sektoru električne energije. Tijekom 2022. godine ovaj Registar je redovito ažuriran i na kraju godine sadrži sve potrebne podatke o 26 sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini.

Dodatni iskorak u razvoju transparentnosti tržišta donosi primjena Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (Uredba o transparentnosti). DERK je s posebnom pozornošću pratio aktivnosti Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini u toj domeni.

NOS BiH prikuplja i obrađuje temeljne elektroenergetske i tržišne podatke bosanskohercegovačkog regulacijskog područja radi njihove dostave Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E), koja vrši prikupljanje i objavljivanje podataka i informacija o proizvodnji, transportu i potrošnji električne energije za paneuropsko tržište. Svi podatci objavljuju se na Središnjoj informacijskoj platformi za transparentnu objavu podataka (engl. ENTSO-E Transparency Platform) u skladu s obvezama koje proizilaze iz Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013.

U Bosni i Hercegovini dostignuta je visoka razina usklađenosti sa zahtjevima ove Uredbe. Ipak, u narednom razdoblju predstoji daljnja digitalizacija poslovnih procesa i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja. Također, potrebno je uspostaviti određene procedure koje se odnose na sedmičnu i mjesečnu prognozu opterećenja, te ponovnu otpremu (redispečing) radi ublažavanja fizičkog zagušenja, a zatim objavljivati podatke koji se generiraju.

Integracija neupravljivih izvora električne energije

Integracija obnovljivih izvora energije s aspekta mogućnosti regulacije sustava, kao i njihova maksimalna snaga prihvata je već duži niz godina u fokusu rada Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Na zahtjev DERK-a, Neovisni operator sustava u BiH je u prethodnom razdoblju izradio više studija i analiza koje u fokusu imaju integraciju vjetroelektrana i solarnih (fotonaponskih) elektrana u elektroenergetski sustav Bosne i Hercegovine, odnosno maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora energije sa stanovišta mogućnosti regulacije sustava.

Uvažavajući značaj problematike, načelo transparentnosti i izuzetno veliku zainteresiranost za ovu problematiku kako pojedinih subjekata iz sektora, tako i šire javnosti, o sadržaju tih dokumenata u pravilu su organizirane javne rasprave.

Prihvaćajući prvi dokument koji je pripremljen u ovom smislu, DERK je u travnju 2012. godine za priključak na prijenosnu mrežu BiH odobrio iznos instalirane snage vjetroelektrana do 350 MW.

DERK je 14. ožujka 2019. godine donio *Odluku o odobrenju maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije*, odobravajući dostavljeni prijedlog prema kojem ove veličine iznose: 460 MW za vjetroelektrane, i 400 MW za fotonaponske elektrane.

Narednu odluku pod istim naslovom DERK je donio 3. rujna 2020. godine, odobravajući dostavljeni prijedlog prema kojem maksimalno moguća snaga prihvata iz neupravljivih izvora električne energije u elektroenergetski sustav Bosne i Hercegovine sa stanovišta mogućnosti regulacije sustava iznosi: 840 MW za vjetroelektrane, i 825 MW za fotonaponske elektrane.

Deset godina nakon prvog odlučivanja po ovoj problematici, uvažavajući tehnološki razvoj, kao i razvoj sektora i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini i regiji, DERK je 18. svibnja 2022. godine donio *Odluku o odobravanju ukidanja maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora energije* u elektroenergetski sustav Bosne i Hercegovine sa stanovišta mogućnosti regulacije sustava.

NOS BiH ostaje u obvezi da kontinuirano izvješćuje DERK o svim aspektima primjene ove Odluke. Dodatno, definirana je i obveza Elektroprijenosa BiH da DERK-u dostavlja sažetak Registra podnijetih zahtjeva korisnika za priključak na prijenosnu mrežu, te ažurirani pregled svih priključenih objekata.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je prilikom donošenja pozvala i druge institucije da, u okvirima svojih nadležnosti, poduzimaju aktivnosti koje su usmjerene na povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Kybersigurnost

Sigurnost opskrbe je jedan od osnovnih domena djelovanja regulatorâ u elektroenergetskom sektoru i imperativ je prilikom kreiranja, usvajanja i primjene regulatornih pravila i propisa. Kybersigurnost (engl. *cybersecurity*) je u uzročno-posljedičnoj vezi sa sigurnošću opskrbe, te svaka kibernetička prijetnja i rizik predstavljaju bitan utjecajni faktor na sigurnost opskrbe. Prepoznavanje potrebe pravovremenog provođenja odgovarajućih mjera za prevenciju, detekciju i odgovor na sigurnosne izazove iz kibernetičkog prostora ima ključnu važnost za pouzdan rad sustava i zaštitu podataka u elektroenergetskom sektoru. Odsustvo strateškog okvira i sistemskog normiranja ovog pitanja regulatore ne oslobađa obveze da donošenjem svojih pravila i preduzimanjem odgovarajućih mjera rade na zaštiti elektroenergetske infrastrukture, a time i sigurnosti opskrbe.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u prethodnom razdoblju dala značajan doprinos u pripremi više dokumenata iz ove oblasti, uključujući *Pregled kapaciteta kybersigurnosti u BiH* i *Smjernice za strateški okvir kybersigurnosti u Bosni i Hercegovini*.

Od 2019. godine DERK je aktivno sudjelovao u regionalnim projektima Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) *Učinkovito reguliranje kybersigurnosti*, kao i *Digitalizacija i kybersigurnost*, aktivnostima Radne skupine za kybersigurnost USAID EPA projekta, radu Radne skupine Energetske zajednice za kybersigurnost i podržavao rad Tima za odgovor na računarske incidente za institucije BiH (CERT). Sudjelovanjem u navedenim aktivnostima i u više radionica koje su obrađivale razne aspekte kybersigurnosti, stekle su se pretpostavke da DERK pripremi *Smjernice za strateški okvir regulatornog djelovanja za kybersigurnost u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine*.

Tijekom 2022. godine DERK je, uz tehničku asistenciju USAID-a i NARUC-a, posebnu pozornost posvetio tretmanu investicija u kybersigurnost, te dao značajan doprinos u pripremi *Nacrta mape puta za sigurnost mrežnih i informacijskih sustava u energetsom sektoru u BiH*. Ovaj dokument, pripremljen u okviru USAID EPA projekta, identificira okvirne korake za unapređenje kybersigurnosti u sektoru i daje smjernice za prijenos i provedbu relevantnih direktiva Europske unije (direktive NIS 1 i NIS 2).

Uz uvažavanje složene strukture elektroenergetskog sektora i specifičnog regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini, neophodnim se nameće koordinirano djelovanje državne s entitetskim regulatornim komisijama u uspostavljanju učinkovitog regulatornog pristupa u oblasti kybersigurnosti. Cilj je zaštititi informacijsko-komunikacijske sustave subjekata u sektoru i održavati kybersigurnost u regulatornim tijelima.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih sudionika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sustava BiH, uključujući učinkovitu nabavu pomoćnih usluga i pružanje sustavne usluge, uravnoteženje sustava BiH uz što manje troškove, te učinkovito funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

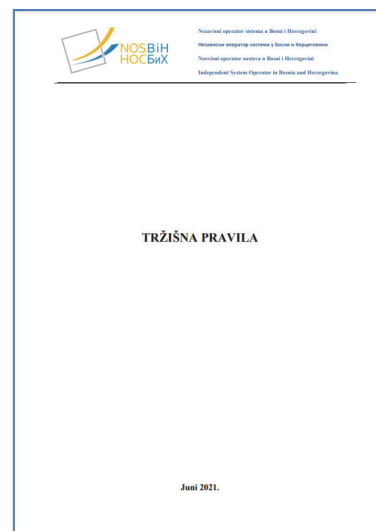
Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, normativno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojim se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među sudionicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. Od siječnja 2016. godine, kada je ustanovljen tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u svibnju 2015. godine. U 2021. godini NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tijekom kojeg su pribavljani i komentari sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoj pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E-a, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području kontinentalne Europe (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u srpnju 2021. godine, odobrena su 13. listopada 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*. Ova Tržišna pravila se efektivno primjenjuju od 1. siječnja 2022. godine. NOS BiH ima obvezu pripreme pratećih akata uz Tržišna pravila i neophodnih softverskih alata.

U tom smislu se u 2022. godini posebno izdvaja *Odluka o privremenom modelu kojim se omogućuje nediskriminatoran i slobodan pristup jedinstvenom tržištu električne energije u BiH elektranama priključenim na distribucijsku mrežu*, koju je NOS BiH donio 29. travnja 2022. godine. Sastavni element ove Odluke je *Instrukcija za provedbu privremenog modela pristupa 'virtualne elektrane' tržištu električne energije u BiH*, koja je tijekom godine u nekoliko navrata inovirana.

Kako je uspostavljanje koncepta 'virtualne elektrane' iznimno kompleksan proces i iziskuje sudjelovanje većeg broja komponenti elektroenergetskog sustava, predstavnici DERK-a su sudjelovali u nizu sastanaka koji su prethodili uspostavi ovog privremenog modela. Naime, model pristupa elektrana

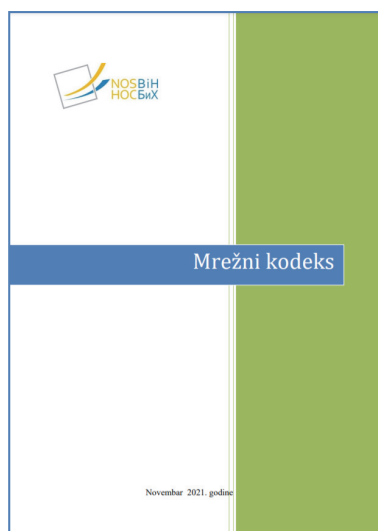
priključenih na distribucijsku mrežu (u BiH: nazivni naponi do 35 kV) tržištu električne energije je formiran u okviru aktivnosti u kojim su zajednički sudjelovali svi relevantni subjekti koji su involvirani u rad tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, i to u njegovim različitim segmentima: veleprodajnom, maloprodajnom i tržištu uravnoteženja. Dakle, sudionici u formiranju navedenog modela su tri regulatorne komisije u Bosni i Hercegovini (DERK, FERK i RERS), NOS BiH, mali proizvođači, opskrbljivači električnom energijom, te operatori distribucijskog sustava, odnosno elektroprivrede. Svi ovi subjekti su aktivno sudjelovali u kreiranju modela putem svojih predstavnika na sastancima namjenski formirane radne skupine.

Model pristupa ‘virtualne elektrane’ tržištu električne energije je uspostavljen zbog njegovog značaja za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, poboljšanje usluga na veleprodajnom i lokalnom distribucijskom tržištu, optimizacije proizvodnje iz obnovljivih izvora s potrebama elektroenergetskog sustava, ali i zakonom ustanovljenog prava proizvođača na slobodan pristup tržištu električne energije. Također, ovdje se radi o postupnom prihvatanju koncepta otkupa električne energije iz obnovljivih izvora koji je tržišno orijentiran, umjesto dosadašnjeg koncepta zasnovanog na shemama poticaja i garantiranom otkupu koji gubi na značaju zbog smanjenja cijena proizvodne tehnologije, a time i većoj konkurentnosti obnovljivih izvora u odnosu na izvore koji koriste fosilna goriva.

Od 16. svibnja 2022. godine, kada se u elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine pojavila prva ‘virtualna elektrana’ sa svega nekoliko megavata agregiranih proizvodnih kapaciteta, njihov broj je značajno povećan. U prosincu 2022. godine ukupna instalirana snaga svih proizvodnih pogona koji imaju pristup tržištu električne energije u BiH kroz šest ‘virtualnih elektrana’ iznosila je 117,48 MW (od čega je u malim hidroelektranama 86,28 MW, fotonaponskim elektranama 28,74 MW i elektranama na biomasu i bioplin 2,46 MW).

Mrežni kodeks

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkcioniranje elektroenergetskog sustava i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sustava, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sustava nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sustavu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sustava.

Cilj Mrežnog kodeksa je da definiira elemente za sigurno i pouzdano funkcioniranje elektroenergetskog sustava BiH, te da omogućiti razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu s primjenjivim pravilima i dobrom europskom praksom.

Konačan tekst novog Mrežnog kodeksa, koji je tijekom 2021. godine pripremio NOS BiH, uz pribavljanje komentara sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta, dostavljen je DERK-u na odobrenje 23. studenog 2021. godine. DERK je 15. prosinca 2021. godine donio *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa*.

Ovaj Mrežni kodeks primjenjuje se od 1. siječnja 2022. godine. Dokument predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, normira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja. Prilikom odobravanja Mrežnog kodeksa, DERK je obaviješten da su inoviranim tekstem provedeni svi zahtjevi pravila EU-a za rad mreža u vezi priključivanja, prilagođeni pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno odlukama Stalne skupine na visokoj razini prilagođenih uredbi Komisije (EU) 2016/631, 2016/1388 i 2016/1447 (vidjeti dio 3.1).

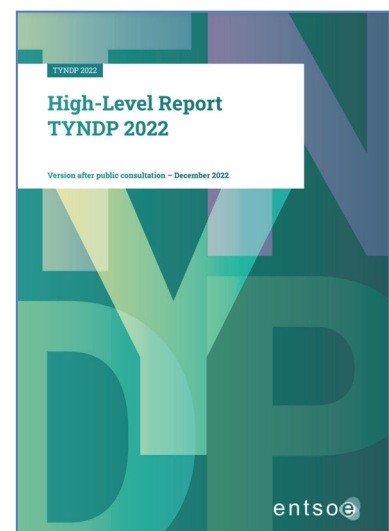
Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnje razdoblje. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sustava o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istodobno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvaćajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnje razdoblje.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilance snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Neovisni operator sustava u BiH, kao i svi drugi operatori sustava udruženi u ENTSO-E, ima obvezu da da svoj doprinos u izradi *Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu s Uredbom (EU) 2019/943 o unutarnjem tržištu električne energije, priprema svake druge godine.³ U tom smislu, NOS BiH ima obvezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i nove izvore,

³ Javno savjetovanje o TYNDP 2022, odnosno najnovijem *Europskom planu razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* obavljeno je u razdoblju od 29. srpnja do 16. rujna 2022. godine.

kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnoj razini, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za razdoblje 2023. – 2032. godina* urađena je na bazi podataka dostavljenih od korisnika elektroprijenosnog sustava i vlastitih analiza NOS-a BiH (prognoza prema bruto društvenom proizvodu i ekstrapolacija preko karakteristične funkcije potrošnje). Novi proizvodni objekti su, u skladu s Mrežnim kodeksom, bilancirani na osnovu važećih Uvjeta za priključak, dok su kod vjetroelektrana uzete u obzir i potvrde nadležnih institucija entiteta da je elektrana unutar maksimalno moguće snage prihvata sa stanovišta mogućnosti regulacije sustava. Provedene analize upućuju na zaključak da je za sve scenarije potrošnje i planiranu proizvodnju postojećih i novih bilanciranih proizvodnih kapaciteta (s i bez izgrađenih novih termoelektrana) zadovoljena bilanca električne energije.

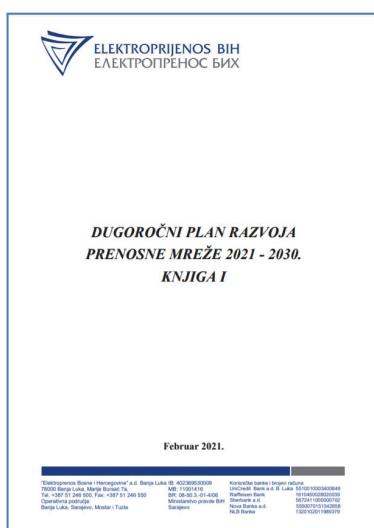
NOS BiH je organizirao javnu raspravu o Nacrtu dokumenta 13. travnja 2022. godine putem internet komunikacijske platforme, nakon čega je 27. travnja 2022. godine DERK-u na odobrenje dostavio *Indikativni plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2023. – 2032. godina*.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. svibnja 2022. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2023. – 2032. godina*. Tom prilikom konstatirano je da je sadržaj dokumenta unaprijeđen u poređenju s prethodnim godinama jer prezentira realna planiranja, ali i izražena zabrinutost zbog potencijalnih nedostataka proizvodnih kapaciteta u budućnosti, zbog čega DERK podržava dinamičniju gradnju proizvodnih objekata i intenzivniji razvoj prijenosne mreže.

DERK očekuje da će naredni Indikativni plan, čija izrada je otpočela u studenom 2022. godine, biti inoviran sa svim aktualnim i relevantnim podacima i informacijama koje budu dostupne tijekom njegove izrade.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredno desetogodišnje razdoblje. Dugoročni plan treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja listopada. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na temelju ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja studenog za narednu godinu. Izradom Dugoročnog plana omogućava se i kvalitetnije ispunjavanje obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu

doprinosa izradi Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže treba definirati potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuiranu opskrbu i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sustava. Prijenosna mreža planirana na ovaj način osigurava jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

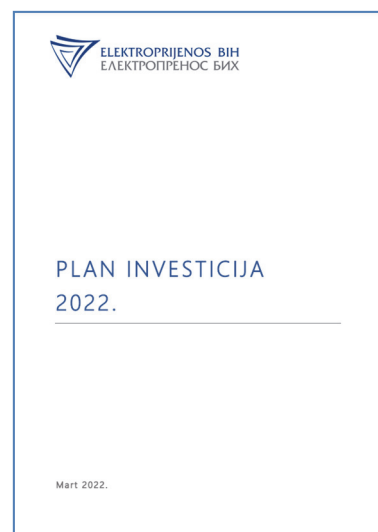
Krajem prosinca 2020. godine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine dostavio je *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina* Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Prepoznajući značaj ovog dokumenta, *Uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava* DERK je propisao obvezu organiziranja javne rasprave o revidiranom Dugoročnom planu, čime se zainteresiranoj javnosti omogućava uvid i iznošenje komentara i primjedbi na pripremljeni materijal. Prva rasprava ove vrste, održana 29. ožujka 2021. godine, privukla je značajnu pozornost sudionika u sektoru i pokazala svoju punu opravdanost. NOS BiH je 27. travnja 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio konačan Dugoročni plan.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. svibnja 2021. godine donijela *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina*. Tom prilikom Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je obavezan da, u cilju rješavanja problema previsokih napona u elektroenergetskom sustavu BiH, odredi sve neophodne parametre potrebne za realizaciju investicija u prigušnice iz odobrenog Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže.

I pored više podsjećanja, tijekom 2022. godine Elektroprijenos Bosne i Hercegovine nije dostavio Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže NOS-u BiH na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Elektroprijenos BiH je svoj *Plan investicija za 2022. godinu* dostavio DERK-u na odobrenje 18. travnja 2022. godine. DERK je 11. svibnja 2022. godine donio *Odluku o odobravanju Plana investicija Elektroprijenos Bosne i Hercegovine za 2022. godinu*, uz konstataciju da je Plan dostavljen uz zakašnjenje od pet mjeseci, te da je u konkretnom slučaju izostala prethodna izrada i dostava na odobrenje Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2022. – 2031. godina, kao osnove

i okvira za planiranje i realizaciju pojedinačnih investicijskih projekata. Dinamika razvoja elektroenergetskog sektora nameće potrebu permanentne analize i godišnje aktualizacije kriterija za opredjeljivanje strukture investiranja kroz dugoročni plan, kako bi se pojedinačne investicije predviđene investicijskim planovima usmjerile i konkretizirale na identificirane prioritete.

Polazeći od ranije identificiranih i od DERK-a više puta naglašavanih problema koji utječu na sigurnost opskrbe, prvenstveno višegodišnji problem previsokih napona u prijenosnoj mreži, DERK je, odobravajući dostavljeni dokument, nastojao omogućiti Kompaniji konačno rješavanje navedenog problema, ali i provedbu drugih projekata od prioritarnog značaja za stabilnost elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine. DERK je tom prilikom izložio stav da su primarni ciljevi sigurnost opskrbe električnom energijom, stvaranje preduvjeta za priključenje novih proizvodnih objekata, odnosno razvoj i optimizacija prijenosne mreže, te da, odobravanjem dostavljenog dokumenta doprinosi i daje potporu Elektroprijenosu BiH u njihovom ostvarivanju.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. ožujka 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. studenog 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama Bosne i Hercegovine s Crnom Gorom i Hrvatskom.

I tijekom 2022. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu s pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatori u regiji, uključujući DERK. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članku 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO,
- Sporazum o sudjelovanju, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog sudionika,
- Financijski uvjeti za sudjelovanje u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o sudjelovanju,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sustavu SEE CAO.

U cilju daljnjeg usklađivanja s pravilima o dodjeli prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja se primjenjuju u Europskoj uniji, SEE CAO je pripremio izmjene i dopune određenih pravila o kojim su obavljene javne konzultacije u razdoblju od 15. srpnja do 15. kolovoza 2022. Na prijedlog Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je krajem prosinca 2022. godine odobrila:

- *Pravila o izmjenama i dopunama Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO, s Posebnim aneksom, i*
- *Pravila o izmjenama i dopunama Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO.*

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju potporu uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u zemljopisni obuhvat biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Europe.

S obzirom na to da Srbija ne sudjeluje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjoj, mjesečnoj i dnevnoj razini. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 17. studenog 2021. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), i*
- *Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Kako rad SEE CAO ne pokriva unutar-dnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutar-dnevnu raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS), i*
- *Pravila za unutar-dnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja / Hrvatski operator prijenosnog sustava (HOPS) i Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Tom prilikom normiran je nastavak primjene *Pravila za unutar-dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektroprijenosnog sustava AD (CGES)*, koja je DERK odobrio 4. studenog 2020. godine.

Tijekom 2022. godine nije bilo inicijativa za promjene ranije odobrenih pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja, odnosno raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja koja ne opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi, te se i u narednom razdoblju nastavlja njihova primjena.

Raspodjelu prijenosnih kapaciteta i u 2023. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih, mjesečnih i dnevnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a unutardnevne aukcije NOS BiH. Unutardnevne aukcije na granici s Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici s Crnom Gorom NOS BiH.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 9. studenog 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju zaključenja Operativnog sporazuma SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*, između operatora prijenosnih sustava Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u tekstu o kojem su se strane složile, a koji je na odobrenje dostavljen 26. listopada 2021. godine.

Regulacijski blok frekvencije i snage razmjene (LFC blok – engl. *Load Frequency Control Block*) je dio sinkronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sustava, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene. Sporazum definira rad tri operatora sustava (ELES – Sustavni operator prijenosne mreže Slovenije, HOPS – Hrvatski operator prijenosnog sustava i NOS BiH – Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini), u dijelu koji se odnosi na rad relevantnog LFC bloka.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene (LFC blok SHB), koji je usklađen s Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, potpisan je u siječnju 2022. godine. Tijekom godine NOS BiH je postupao u skladu s odredbama Sporazuma, uz objavljivanje potrebnih informacija.

Prekogranična razmjena energije za ručnu obnovu frekvencije

Tijekom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sustava pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije (novi termin: energija za ručnu obnovu frekvencije). Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o uzajamnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za*

elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Srbije. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. listopada 2017. godine. Početkom 2018. godine pripremljen je Ugovor o uzajamnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Crne Gore, koji je DERK odobrio 13. ožujka 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu uzajamne isporuke prekogranične energije za ručnu obnovu frekvencije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sustava. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na tržištu uravnoteženja za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv ‘tercijarna energija’.

Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sustavima dva operatora sustava preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu s odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E-a za kontinentalnu Europu*. Za potrebe razmjene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za provedbu inicijative ‘Zapadni Balkan 6’* (tzv. *WB6 inicijativa*), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga uravnoteženja.

DERK je tijekom 2022. godine pratio prekograničnu razmjenu energije za ručnu obnovu frekvencije. U skladu s potpisanim ugovorima Crnogorskom elektroprijenosnom sustavu (CGES) isporučeno je 30 MWh pozitivne balansne energije (energije regulacije ‘nagore’) i 90 MWh negativne balansne energije (energije regulacije ‘nadolje’), te Hrvatskom operatoru prijenosnog sustava (HOPS) 125 MWh negativne balansne energije po negativnoj cijeni, što se evidentira kao prihod NOS-a BiH. Vrijednost ovih isporuka je 41.329 KM, od čega je vrijednost isporučene energije CGES-u 12.481 KM, a HOPS-u 28.848 KM.

NOS BiH je nabavljao pozitivnu regulacijsku energiju od susjednih operatora prijenosnog sustava, pri čemu je 875 MWh nabavljeno od Elektromreže Srbije (EMS), 2.077 MWh od HOPS-a i 38 MWh od Sustavnog operatora prijenosne mreže Slovenije (ELES). Financijska vrijednost navedenih transakcija je iznosila 4.657.524 KM, od čega se 943.401 KM odnosi na EMS, 57.971 KM na ELES i 3.656.152 KM na HOPS. Time je u saldu prekogranične razmjene regulacijske energije zabilježen uvoz u vrijednosti od 4.616.196 KM.

Prekogranična razmjena električne energije za ručnu obnovu frekvencije s HOPS-om i ELES-om se odvijala u skladu s *Operativnim sporazumom SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*.

3.3 Postupci licenciranja

Tijekom 2022. godine DERK je izdao više licenci, a u vrijeme izrade ovog Izvješća, intenzivno radi na rješavanju zahtjeva za izdavanje licence za djelatnost međunarodne trgovine koje su podnijeli Disam BH d.o.o., Sarajevo i Medoš One d.o.o., Banja Luka.

U rujnu 2022. godine zbog isteka roka važenja prethodne, a nakon provedenog postupka, Javnom poduzeću za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko d.o.o., Brčko, izdata je nova licenca za trgovinu i opskrbu električnom energijom na teritoriju Bosne i Hercegovine koja važi do 31. listopada 2027. godine.

U prosincu 2022. godine Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine, a.d., Banja Luka, izdata je nova licenca za djelatnosti prijenosa električne energije koja važi do 31. siječnja 2033. godine.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdatih licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence s razdobljem važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o., Sarajevo (rujan 2022. godine),
- EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o., Stanari (rujan 2022. godine),
- JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar (rujan 2022. godine),
- JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo (studen 2022. godine), i
- MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, a.d., Trebinje (studen 2022. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s razdobljem važenja od jedne ili dvije godine (ovisno o duljini važenja licenci, odnosno dozvola kojim se omogućuje trgovina električne energije u Bosni i Hercegovini, a koje izdaju entitetske regulatorne komisije FERK i RERS) dodijeljene su sljedećim subjektima:

- Euro-Power d.o.o., Tešanj (veljača 2022. godine),
- Hifa-Oil d.o.o., Tešanj (svibanj 2022. godine),
- Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka (rujan 2022. godine),
- Vibar d.o.o., Široki Brijeg (rujan 2022. godine),
- Green Energy Trading – Trgovina zelenom energijom d.o.o., Široki Brijeg (rujan 2022. godine),
- Global Ispat koksna industrija d.o.o., Lukavac (studen 2022. godine), i
- Wasserkraft d.o.o., Banja Luka (prosinac 2022. godine).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obvezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji s podnositeljem zahtjeva i zainteresiranim trećim osobama.

Na zahtjev vlasnika licence, u travnju 2022. godine donesena je odluka o ukidanju licence za djelatnost međunarodne trgovine za Euro-Power d.o.o., Tešanj, a u lipnju 2022. godine za B.S.I. d.o.o., Jajce. Također na zahtjev vlasnika licence, u studenom 2022. godine donesena je Odluka o suspenziji licence za G-Petrol d.o.o., Sarajevo do njenog isteka.

U Registru važećih licenci, 1. siječnja 2023. godine za djelatnost međunarodne trgovine bit će registrirano sljedećih 20 subjekata: Energy Financing Team d.o.o., Bileća; Axpo BH d.o.o., Mostar; Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo; HEP Energija d.o.o., Mostar; Danske Commodities BH d.o.o., Sarajevo; Interenergo d.o.o., Sarajevo; GEN-I d.o.o., Sarajevo; Alpiq Energija BH d.o.o., Sarajevo; Winter Wind d.o.o., Tomislavgrad; Hifa-Oil d.o.o., Tešanj; Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka; Vibar d.o.o., Široki Brijeg; Green Energy Trading – Trgovina zelenom energijom d.o.o., Široki Brijeg; EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o., Stanari; Global Ispat koksna industrija d.o.o., Lukavac; HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o., Sarajevo; JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar; JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo; MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, a.d., Trebinje; i Wasserkraft d.o.o., Banja Luka.

Licencu za aktivnosti neovisnog operatora sustava posjeduje Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d., Banja Luka. JP Komunalno Brčko d.o.o., Brčko, pored licence za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju BiH, u posjedu je i licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje iz prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK sredinom ožujka 2022. godine donio odgovarajuće zaključke.

Krajem ožujka 2022. godine donesen je *Zaključak o ažuriranju priloga Uvjeta za korištenje licence za djelatnost distribucije električne energije*, odnosno pregleda objekata koji se koriste za tu djelatnost u Brčko Distriktu BiH.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano prati usklađenost rada licenciranih subjekata s propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovitih i izvanrednih izvješća koja podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci. Vlasnici licenci podnose godišnja, polugodišnja, mjesečna i dnevna izvješća o pojedinim aktivnostima, kako onim financijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupna su i izvješća vlasnika licenci o izvanrednim pogonskim događajima u sustavu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju izravan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize financijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa, kao i uočavanje eventualnih devijacija u radu koje se ne mogu prepoznati u izvješćima.

Tijekom listopada 2022. godine obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Provođenje obveza Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini da priprema izvješća o izvanrednim situacijama u elektroenergetskom sustavu predmet su posebne pozornosti DERK-a. NOS BiH je u okviru regulatornog nadzora pozvan da, u prilikama kada dolazi do beznaponskog stanja sabirnica, nastavi praksu detaljnog izvješćivanja (po događanju), kao i sumarnog izvješćivanja u okviru dokumenta o stanju sustava za upravljanje i kvalitete opskrbe, sa statističkim pregledom osnovnih veličina (broj, duljina trajanja i neisporučena, odnosno neproizvedena električna energija). Također, NOS-u BiH je ukazano da u izvješća o većim poremećajima u elektroenergetskom sustavu BiH uključuje i ispade većih proizvodnih objekata, bez obzira na uklopno stanje.

Uvažavajući određene specifičnosti u pogledu rada ‘virtualnih elektrana’, kao i određene nedostatke pravila, a koji su izvan svake sumnje pravovremeno uočeni, te dinamiku kojom se povećava broj sudionika u ovom mehanizmu, DERK kontinuirano podržava NOS BiH u daljnjem unaprijeđenju pravila i provođenju aktivnosti kojim se omogućava pristup proizvođača priključenih na distribucijski sustav veleprodajnom tržištu električne energije i financijska održivost mehanizma.

Uočavajući povećanje debalansa balansno odgovornih strana u prethodnom razdoblju, kako u fizičkom, tako i u financijskom opsegu, u mjeri u kojoj prihodi od debalansa postaju veći od prihoda po osnovi primjene tarife za sustavnu uslugu, DERK je pozvao NOS BiH da preduzima potrebne mjere i učinkovito reagira u slučajevima nekorektnog djelovanja tržišnih sudionika, dosljedno primjenjujući pravila koja uređuju rad tržišta uravnoteženja, s ciljem dostavljanja točnih podataka u dnevni raspored.

Pored toga, DERK je pozvao NOS BiH da s naročitom pozornošću analizira praksu prihvatanja bankarskih garancija i njihov sadržaj, a posebno ako su izdate od strane banaka u inozemstvu i nad kojim nadležne entitetske agencije za bankarstvo nemaju ingerencije, a time ni bilo kakve informacije.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju financijskih pokazatelja rada NOS-a BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge (vidjeti dio 3.6).

U okviru regulatornog nadzora prevashodno se ističu obveze Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnih planova razvoja prijenosne mreže za razdoblje od deset godina, kao i izradi i usvajanju godišnjih investicijskih planova. Zakonom normirana obaveza Elektroprijenosa BiH u obavljanju djelatnosti prijenosa je da omogući kontinuiranu opskrbu električnom energijom po definiranim standardima kvalitete.

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sustavu BiH često iznad propisanih vrijednosti. Ovo je jedan od najozbiljnijih problema s kojim se susreće prijenosna mreža u Bosni i Hercegovini. Elektroprijenos BiH je nakon višegodišnjih razmatranja i provedenih analiza pokrenuo postupak nabave i ugradnje kompenzacijskih postrojenja, odnosno prigušnica. Proces je pokrenut u suradnji sa Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) koja će putem kreditne linije u značajnoj mjeri i voditi pomenuti proces. DERK od Elektroprijenosa BiH zahtijeva pravovremene i potpune informacije o svim aktivnostima u okviru ovog izuzetno značajnog projekta.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju naglašava da jedno od težišta u investicijama Elektroprijenosa BiH treba da bude i uklanjanje svih šest 'krutih veza' i osiguravanje dvostranog napajanja za sve radijalno napojene trafostanice, njih jedanaest, čime bi se značajno poboljšala sigurnost opskrbe određenih lokalnih zajednica.

Tijekom regulatornog nadzora DERK je iznio jasan stav da, u okviru važećih pravila i propisa, Elektroprijenos BiH može izvršiti diferenciranje prioriteta u realizaciji zahtjeva za priključenje na prijenosnu mrežu, te da ne postoje realni razlozi za odlaganje postupaka priključenja za korisnike koji ispunjavaju propisane

uvjete. Tom prilikom DERK je podsjetio reguliranu kompaniju na dugogodišnja uvjeravanja da je Elektroprijenos BiH u mogućnosti osigurati priključenje svakog novog objekta. Također, i ovaj put istaknuta je neophodnost planiranja razvoja prijenosne mreže i izgradnje novih prijenosnih vodova u oblastima gdje se očekuje intenzivna izgradnja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

U okviru regulatornog nadzora DERK posebnu pozornost posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada Elektroprijenosa BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifa za usluge prijenosa električne energije (vidjeti dio 3.6).

DERK kontinuirano inzistira na jačanju suradnje NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH i unapređenju koordinacije djelovanja, a osobito u međunarodnim aktivnostima kojim elektroenergetski sistem BiH može ostvariti benefite.

U okviru regulatornog nadzora JP Komunalno Brčko, DERK je u više navrata isticao neophodnost razvoja zakonskog okvira u Brčko Distriktu BiH, odnosno usvajanja novog zakona o električnoj energiji, u skladu s Trećim energetske paketom EU-a, kao i zakona o obnovljivim izvorima energije i učinkovitoj kogeneraciji, te zakona o energetskej učinkovitosti. DERK je pozdravio usvajanje novog *Zakona o električnoj energiji* (listopad 2021. godine), *Zakona o obnovljivim izvorima energije i učinkovitoj kogeneraciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine* (lipanj 2022. godine) i *Zakona o energetskej učinkovitosti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine* (srpanj 2022. godine), te je pozvao reguliranu kompaniju da sa svoje strane, u okviru svojih zakonskih i drugih mogućnosti dâ maksimalan doprinos primjeni i provođenju usvojenih akata u Brčko Distriktu BiH.

DERK je ponovo ukazao na izostanak reguliranja međusobnih vlasničko-pravnih odnosa između institucija Brčko Distrikta BiH i JP Komunalno Brčko u pogledu imovine koja je u funkciji distribucije i opskrbe električnom energijom. I tijekom 2022. godine DERK je naglašavao neophodnost potpunog računovodstvenog razdvajanja djelatnosti distribucije i opskrbe, kao i ovih djelatnosti u odnosu na druge djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

DERK je pozvao reguliranu kompaniju da dostavlja informacije o aktivnostima koje se odnose na nabave električne energije.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada JP Komunalno Brčko, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavaka za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH (vidjeti dio 3.6).

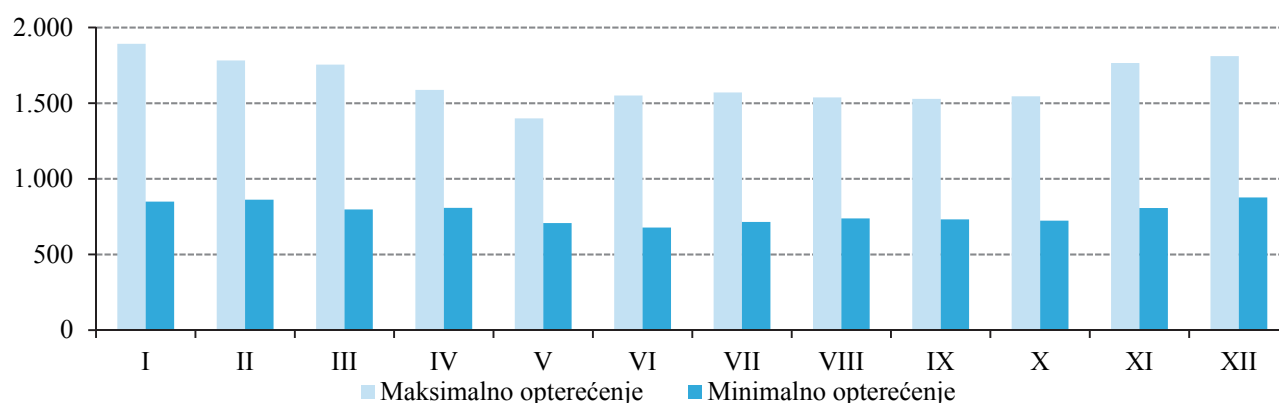
3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava

Elektroenergetski sustav BiH je tijekom 2022. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvalitete. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

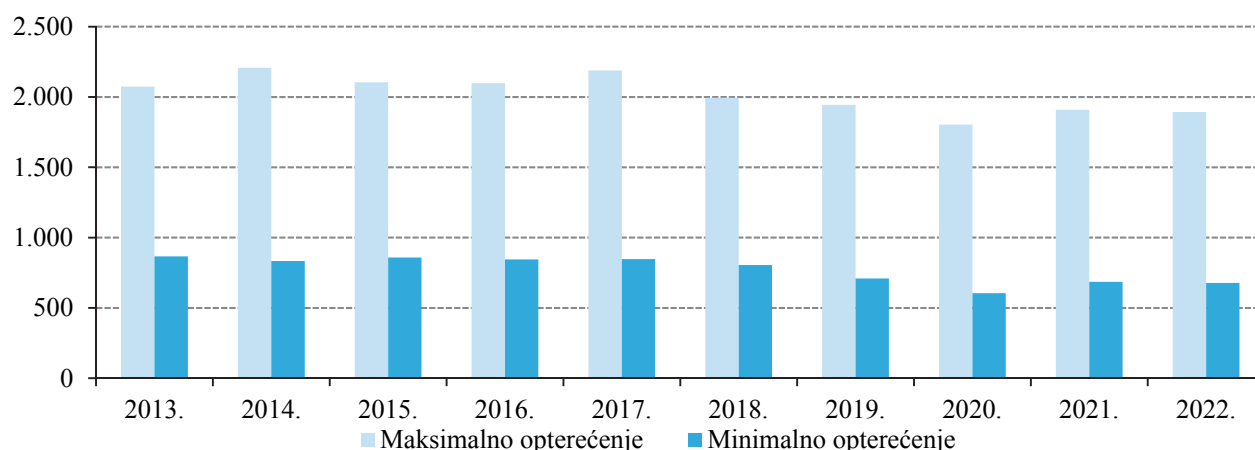
U protekloj godini maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sustava od 1.893 MW zabilježeno je 25. siječnja 2022. godine u osamnaestom satu, u danu u kojem je ostvarena i maksimalna dnevna potrošnja od 38.667 MWh električne energije. Zabilježeno opterećenje je za 314 MWh manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Minimalno satno opterećenje od 678 MW zabilježeno je u šestom satu 12. lipnja 2022. godine, što je 73 MW više od najmanjeg satnog opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. svibnja 2020. godine. Minimalna dnevna potrošnja od 22.842 MWh zabilježena je 12. lipnja 2022. godine.

Maksimalno i minimalno satno opterećenje tijekom 2022. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno satno opterećenje tijekom 2022. godine, po mjesecima (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno satno opterećenje u razdoblju 2013. – 2022. godina (MW)

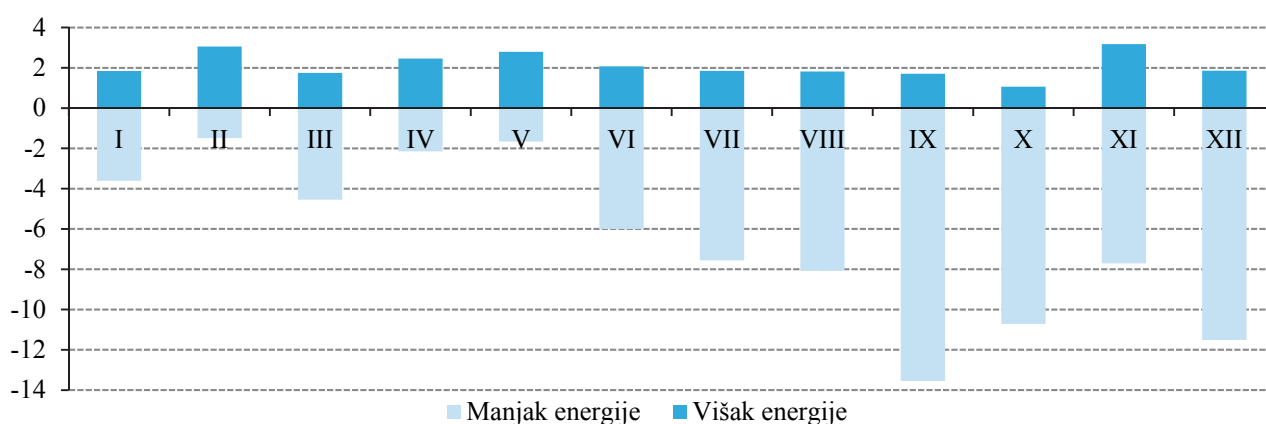
Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene sa susjednim elektroenergetskim sustavima u 2022. godini iznosila su ukupno 79 GWh za sate u kojim je registriran manjak u regulacijskom području Bosne i Hercegovine, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 25 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH u 2022. godini prikazana su na slici 3.

U prosincu 2022. godine zabilježen je maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje ‘nadolje’) u iznosu od 270 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje ‘nagore’) u iznosu od 95 MWh/h u rujnu 2022. godine.

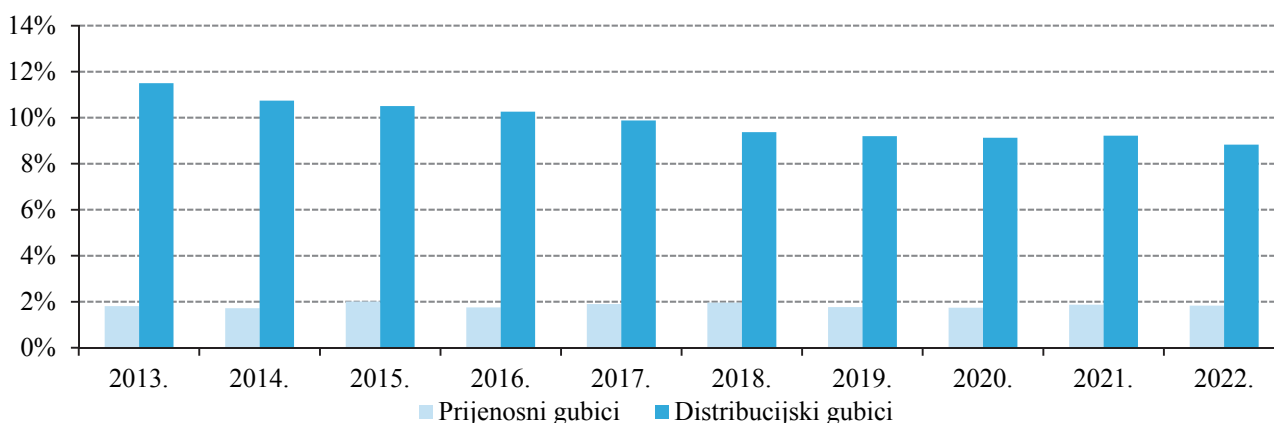
Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.233,5 GWh, što je 7,3% manje nego u 2021. godini. Prijenosni gubici iznosili su 333 GWh, odnosno 1,83% od ukupne energije u prijenosnom sustavu. U 2022. godini distribucijski gubici su iznosili 931,1 GWh ili 8,83% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju, što je najniža razina u povijesti elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

Procenat prijenosnih i distribucijskih gubitaka u razdoblju 2013. – 2022. godina prikazan je na slici 4.

Slika 3. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH u 2022. godini (GWh)

Slika 4. Prijenosni i distribucijski gubici

Tablica 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nepl}	1.181,83	13.661	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788	664,03	9.086
ENS _{pl}	1.377,39	24.297	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503	1029,15	13.835
Ukupno	2.559,22	37.958	2.195,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291	1693,18	22.921

Tablica 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₈	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781
AIT ₂₀₁₉	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT ₂₀₂₀	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT ₂₀₂₁	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586
AIT ₂₀₂₂	0,2022	0,2739	3,7850	0,6587	17,4503	3,6111	3,6504	3,5146	0,0283	7,2689	2,1352	2,9838

U 2022. godini crpna hidroelektrana PHE Čapljina je iz prijenosnog sustava preuzela 35 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 150 GWh električne energije.

Podatci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (engl. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida opskrbe (ENS_{nepl}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sustavu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tablici 1.

Tablica 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (engl. *Average Interrupted Time*).

Tijekom 2022. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava sigurnost opskrbe kupaca električne energije.

U trafostanici TS Mostar 4 je 5. srpnja 2022. godine pušten u rad novi transformator 220/110 kV, 150 MVA. U trafostanici TS Banja Luka 2 pušten je u rad novi transformator 110/x kV, 40 MVA 23. rujna 2022. godine, a 4. studenog 2022. godine u trafostanici TS Gračanica novi transformator 110/x kV, 40 MVA.

Nakon što je u Vardištu otklonjena dotadašnja kruta veza (tzv. ‘T’ spoj) između trafostanica Višegrad, Bajina Bašta i Požega, u pogon je 29. rujna 2022. godine pušten međunarodni dalekovod DV 220 kV Višegrad – Požega umjesto ranijeg međunarodnog dalekovoda DV 220 kV Višegrad – Vardište.

Izgrađena je nova trafostanica TS 110/x kV Jelah, koja se na elektroprijenosnu mrežu priključuje po sustavu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Doboj 1 – Teslić, čime se formiraju dva nova

dalekovoda, DV 110 kV Doboj 1 – Jelah i DV 110 kV Jelah – Teslić. Puštanje u pogon novoizgrađene trafostanice TS Jelah očekuje se u siječnju 2023. godine.

Nastavljen je postupak popravke transformatora 400/110 kV, 300 MVA, u trafostanici TS Višegrad, koji je pokrenut 2020. godine. Procjenjuje se da će transformator biti u funkciji u prvoj polovini 2023. godine.

Usluge sekundarne regulacije u 2022. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, a.d., Trebinje i JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar. Tijekom godine tercijarna regulacija angažirana je 78 puta (kao tercijarna regulacija ‘nagore’ 59 puta, od čega 12 puta u listopadu, te kao tercijarna regulacija ‘nadolje’ 19 puta, od čega sedam puta u studenom 2022. godine). Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2022. godini, dogodilo se 475 ispada na 400, 220 i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 77 ispada 400 kV dalekovoda, 156 ispada 220 kV dalekovoda, 198 ispada 110 kV dalekovoda, 27 ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, jedan ispad transformatora 400/110 kV, 300 MVA, te 16 ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirana su 63 ispada termoblokova i 10 ispada hidrogeneratora. Nedostajuća energija u sustavu nadoknađivana je angažiranjem tercijarne pričuve.

Tijekom 2022. godine u elektroenergetskom sustavu BiH beznaponsko stanje sabirnica je registrirano 55 puta, od čega 25 puta na 400 kV sabirnicama u trajanju od 74 sata i 43 minute, sedam puta na 220 kV sabirnicama u trajanju od 6 sati 36 minuta i 23 puta na 110 kV sabirnicama u trajanju od 56 sati i 36 minuta. Njihov najveći broj dogodio se u razdoblju od svibnja do rujna, kada je i registriran dominantan broj atmosferskih pražnjenja, što je u većini slučajeva bio razlog beznaponskog stanja.

Kao i prethodnih godina, i u 2022. godini naponske prilike u elektroenergetskom sustavu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši napon u 400 kV mreži registriran je u trafostanici TS Trebinje u listopadu, kada je izmjeren napon od 447,27 kV. U trafostanici TS Mostar 4 je u svibnju izmjeren najviši napon u 220 kV mreži (261,06 kV). Tijekom siječnja u trafostanici Prijedor 2 izmjeren je najviši napon na 110 kV mreži od 125,10 kV.

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u razdobljima niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže i na razini regije. U cilju doprinosa dugoročnom i kvalitetnom rješenju ovog problema

Tablica 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
SAIFI	Planirani zastoji	0,76	0,64	0,42	0,47	0,51
	Neplanirani zastoji	0,69	0,99	0,53	0,74	0,75
	<i>Ukupno</i>	1,45	1,63	0,95	1,21	1,26
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	94,68	73,71	39,71	51,78	61,69
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	53,31	63,24	31,67	26,39	30,62
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	147,99	136,95	71,38	78,17	92,32

Tablica 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distribucijskoj mreži

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
SAIFI	Planirani zastoji	3,33	2,76	2,57	2,96	2,67
	Neplanirani zastoji	4,96	4,93	4,63	4,47	3,94
	<i>Ukupno</i>	8,29	7,69	7,19	7,43	6,61
SAIDI	Planirani zastoji (min/kupcu)	255,11	239,55	189,52	205,69	316,50
	Neplanirani zastoji (min/kupcu)	314,55	453,10	382,64	359,62	279,45
	<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	569,66	692,68	572,16	565,31	595,95

DERK i dalje inzistira na provođenju investicijskih aktivnosti za ugradnju prigušnica u elektroenergetski sustav BiH, pored provođenja svih drugih mjera za održavanje napona u dozvoljenim granicama.

Kvaliteta rada elektroenergetskog sustava prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sustava, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenosa BiH, koji su za posljedicu imali prekid opskrbe kupaca izravno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju duljem od tri minute.

U tablicama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tablica 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tablica 4 i zastoje na srednjenaponskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenosa BiH uzrokovane poremećajima u distribucijskoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distribucijske mreže, kao i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu BiH dati su u Prilogu A, a karta sustava u Prilogu B.

SAIFI (engl. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tijekom godine.

SAIDI (engl. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tijekom godine.

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je 31. svibnja 2021. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Svojim zahtjevom Elektroprijenos BiH zatražio je povećanje prosječne tarife za usluge prijenosa električne energije na iznos 1,051 fenninga/kWh, odnosno povećanje za 18,2%.

Tarife se određuju u skladu s kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*. Pri tome, DERK u najvećoj mogućoj mjeri poštuje osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način.

Formalna javna rasprava, na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku, održana je 27. srpnja 2021. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije COVID-19. Na ovoj javnoj raspravi, pored regulirane kompanije, aktivno su sudjelovala i tri subjekta kojim je DERK odobrio status umješaka, čime im je omogućeno da u zaštiti svojih prava i interesa neposredno sudjeluju u postupku pred regulatorom.

Svim sudionicima u postupku 5. kolovoza 2021. godine dostavljeno je *Izješće voditelja postupka* na komentar. Svoja izjašnjenja, odnosno komentare na ovo Izješće krajem kolovoza 2021. godine dostavili su samo Elektroprijenos BiH, kao podnositelj tarifnog zahtjeva i Elektroprivreda BiH, kao jedan od tri umješaka.

Ovaj postupak okončan je u svibnju 2022. godine donošenjem Zaključka u postupku određivanja tarife za usluge prijenosa električne energije. Tom prilikom DERK je, suočen s činjenicom drastičnog rasta veleprodajnih cijena električne energije, procijenio da bi promjena, odnosno povećanje ove tarife imalo izravan negativan utjecaj na rast cijena koje plaćaju krajnji kupci i posljedično poskupljenja svih drugih proizvoda.

U okviru kontinuiranog regulatornog nadzora i praćenja rada Elektroprijenosa BiH, DERK je konstatirao da prihodi koje ostvaruje regulirana kompanija mogu pokriti aktualne troškove. Nije zanemarena činjenica da je rast veleprodajnih cijena na regionalnom tržištu doveo do povećanja prihoda koje Elektroprijenos BiH ostvaruje kroz aukcije prekograničnih prijenosnih kapaciteta. Tako je samo po osnovu godišnje aukcije za 2022. godinu (koja je održana u prosincu 2021. godine) oprihodovano gotovo 8 milijuna KM (7.914.536 KM), što je

124% više nego prethodne godine, i najveći je prihod ostvaren na dotadašnjih deset godišnjih aukcija. Po osnovi ostalih aukcija (mjesečne, dnevne i unutarodnevnice) Elektroprijenos BiH je tijekom prva četiri mjeseca 2022. godine imao prihod od 1,6 – 2,1 milijuna KM mjesečno. U prethodnim godinama sav prihod od aukcija je iznosio 6 do 7 milijuna KM godišnje, a prilikom donošenja Zaključka procijenjeno je da će za 2022. godinu taj prihod iznositi 25 do 30 milijuna KM.

Donošenjem ovog Zaključka praktično i dalje važi Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. svibnja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Zaključkom je ostavljena mogućnost Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine da, na temelju aktualnih financijskih i energetske veličine, prema svojoj procjeni, dostavi novi zahtjev za odobrenje tarife za usluge prijenosa električne energije. Ni Elektroprijenos BiH niti umješači u postupku nisu imali primjedbi na ovaj Zaključak, a do isteka 2022. godine nije podnesen novi zahtjev za odobrenje tarife.

Tarifa za rad neovisnog operatora sustava; tarife za sustavnu i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obvezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je 28. listopada 2022. godine podnio zahtjev u okviru kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2023. godinu.

Potrební prihod za 2023. godinu zatražen je iznosu od 12.560.875 KM, tražena tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosnog sustava iznosi 0,120006 feninga/kWh (povećanje 53,26%), a tarifa koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi 0,009752 feninga/kWh (povećanje 57,29%). Predložena tarifa za sustavnu uslugu iznosi 0,8738 feninga/kWh, što je 82,46% više od tarife za sustavnu uslugu koja je određena 22. prosinca 2021. godine.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem je pored regulirane kompanije aktivno sudjelovalo pet umješača, održana je 23. studenog 2022. godine u Tuzli. Sudionicima u postupku 2. prosinca 2022. godine dostavljeno je *Izješće voditelja postupka* na komentar.

Na temelju Izješća voditelja postupka, komentara regulirane kompanije i umješača, te nakon izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda i svih drugih dostupnih materijala, Državna

regulatorna komisija za električnu energiju je 28. prosinca 2022. godine donijela *Odluku o tarifi za rad neovisnog operatora sustava* i *Odluku o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge*.

NOS-u BiH određen je potrební godišnji prihod za 2022. godinu u iznosu od 10.659.629 KM. Odlukom je definirano da tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi 0,0072 feninga/kWh (povećanje 16,13%), a kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,0881 feninga/kWh (povećanje 12,52%).

Odlukom o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge određen je financijski opseg sustavne usluge u 2023. godini u iznosu od 62.454.456 KM. Prilikom utvrđivanja tarife za sustavnu uslugu, na temelju dostupnih podataka konstatirano je da je moguće izvršiti smanjenje tarife za sustavnu uslugu.

Imajući u vidu aktualne činjenice i poštujući načelo obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u mehanizmu uravnoteženja, Komisija se opredijelila za zadržavanje tarife za sustavnu uslugu na postojećoj vrijednosti 0,4789 feninga/kWh, uz najavu da će se po potrebi, u odgovarajućem trenutku, pristupiti njenom podešavanju.

Tarife za kupce u Brčko Distriktu BiH

Postupak određivanja tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavaka za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine pokrenut je 28. prosinca 2022. godine, po zahtjevu koji je regulirana kompanija dostavila 23. prosinca 2022. godine.

Javno poduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko, kao javni opskrbljivač na području Distrikta koji svu električnu energiju za opskrbu svojih kupaca nabavlja na veleprodajnom tržištu električne energije, zatražilo je povećanje tarifa koje su u primjeni od 1. siječnja 2022. godine, odnosno izmjene odluka o tarifama kojim bi se omogućilo:

- povećanje distribucijske mrežarine od 15% za sve kupce,
- povećanje prosječne cijene opskrbe u okviru univerzalne usluge za 29,14%, i to za kategoriju ‘ostala potrošnja’ za 24,89%, a za kućanstva 29,48%,
- ostvarenje dobiti u vrijednosti od 2% od troškova nabave električne energije za opskrbu u okviru univerzalne usluge,
- povećanje cijene tarifnog elementa ‘aktivna električna energija’ za prvu tarifnu skupinu u kategoriji ‘ostala potrošnja’ za dodatnih 15%,
- povećanje tarifnog elementa naknade za mjerno mjesto, i
- ukidanje diferenciranih tarifnih stavaka prema sezonama.

Regulirana kompanija kao glavni razlog zahtjeva za pokretanje tarifnog postupka navodi povećanje nabavne cijene električne energije za 2023. godinu na iznos 14,4946 feninga/kWh, što je 33,15% više u odnosu na cijenu ugovorenu za 2022. godinu. Kako je od 1. siječnja 2023. godine u primjeni nova tarifa za rad neovisnog operatora sustava, realno povećanje nabavne cijene električne energije iznosi 33,6%.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku bit će održana 31. siječnja 2022. godine. Donošenje odluka u ovom tarifnom postupku planirano je za sredinu veljače 2023. godine, a primjena od 1. ožujka 2023. godine.

3.7 Tržište električne energije

U Bosni i Hercegovini proizvedeno je 15.035,96 GWh električne energije u 2022. godini, što je 2.019 GWh, odnosno 11,8% manje u odnosu na prethodnu godinu. Za razliku od 2021. godine, u kojoj su hidrološki uvjeti bili povoljni, u 2022. godini hidrološka situacija je bila značajno lošija, naročito u drugoj polovini godine, te je proizvodnja u hidroelektranama smanjena za 1.855 GWh ili 29,4% i iznosila je 4.459 GWh.

Ukupna proizvodnja u termoelektranama je smanjena, za 192 GWh ili 2,0%, i iznosila je 9.629 GWh. Dok je u termoelektrani Stanari zabilježena najveća godišnja proizvodnja od ulaska u pogon 2016. godine u iznosu od 2.128 GWh, ostale četiri termoelektrane su imale manju proizvodnju nego prethodne godine, a najveće smanjenje zabilježeno je u termoelektranama Ugljevik (8,7%) i Tuzla (8,5%).

Vjetroelektrane priključene na prijenosni sustav su proizvele 390 GWh, što je za 2,2% više nego prethodne godine. Pri tome je proizvodnja u vjetroelektranama Podveležje i Jelovača bila nešto veća, a u vjetroelektrani Mesihovina za 5,1% manja nego 2021. godine.

Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora iznosila je 536,89 GWh, što je 3,5% više u odnosu na 2021. godinu. Nepovoljne hidrološke prilike odrazile su se na proizvodnju i u ovoj kategoriji, u kojoj dominantan udio imaju male hidroelektrane sa 406,75 GWh (433,41 GWh u 2021. godini).

Proizvodnja solarnih (fotonaponskih) elektrana bilježi značajno procentualno povećanje (58,4%) još uvijek relativno malih iznosa – u 2022. godini proizvedeno je 117,05 GWh, a u 2021. godini 73,89 GWh. Uočljiv je dinamičan rast proizvodnje solarnih elektrana, mada određeni dio kapaciteta (prema procjenama 23 MW) i proizvedenih količina energije iz ovih izvora nije moguće evidentirati, zbog specifičnog statusa proizvodnje električne energije za vlastite potrebe.

U četiri postojeće elektrane na biomasu i bioplin proizvedeno je ukupno 13,06 GWh (11,34 GWh u 2021. godini).

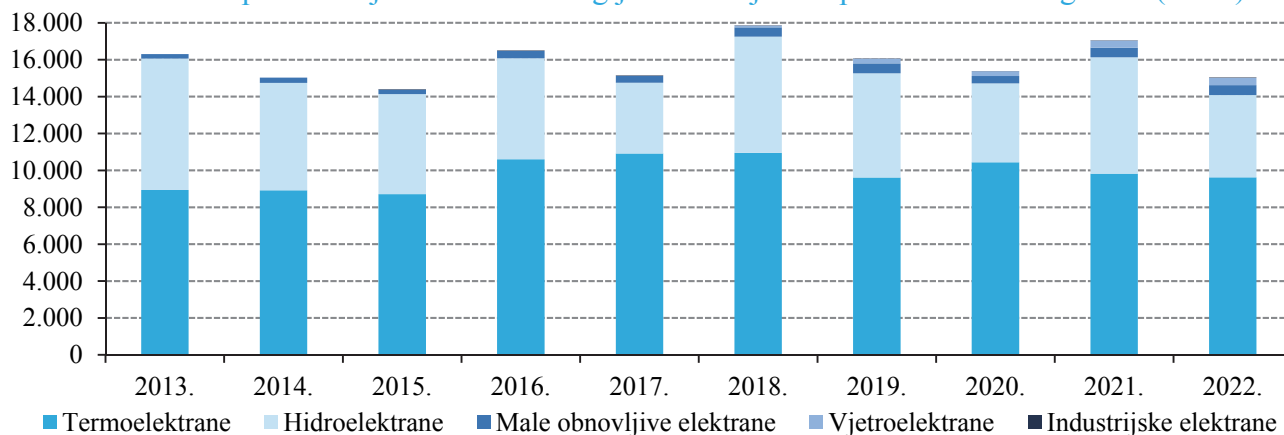
Proizvodnja električne energije u vjetroelektranama priključenim na distribucijski sustav u 2022. godini, kao i prethodne godine, iznosila je 0,03 GWh.

U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 20,70 GWh. Struktura proizvodnje tijekom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u Bosni i Hercegovini.

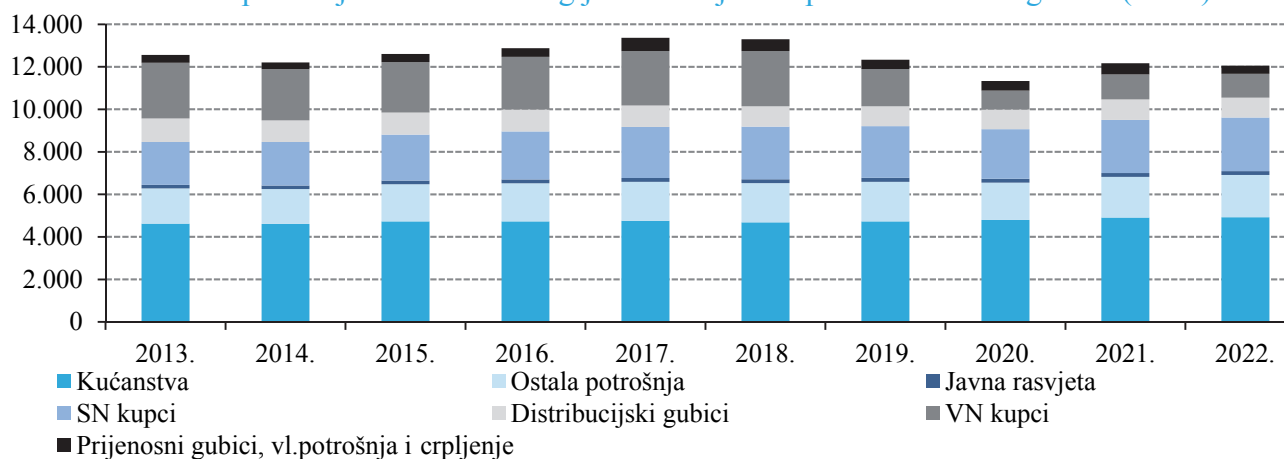
Ukupna potrošnja električne energije u BiH iznosila je 12.058 GWh i smanjena je za 112 GWh, odnosno 0,9% u odnosu na prethodnu godinu. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav (VN kupci) smanjena je za 3,9% i iznosila je 1.124 GWh. Smanjena je potrošnja najvećih kupaca električne energije u Bosni i Hercegovini: ArcelorMittal Zenica d.o.o., Zenica za 15,3%, B.S.I. d.o.o., Jajce za 3,2% i R-S Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad za 0,5%. (Pravna osoba B.S.I. je u 2022. godini spojena s pravnom osobom R-S Silicon, te od tada posluju pod nazivom Metalleghe Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad.)

Distribucijska potrošnja je iznosila 10.546 GWh (povećanje za 0,9%). Najveći porast (3,9%) zabilježen je u kategoriji 'ostala potrošnja' (mali kupci, odnosno komercijalni kupci priključeni na

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

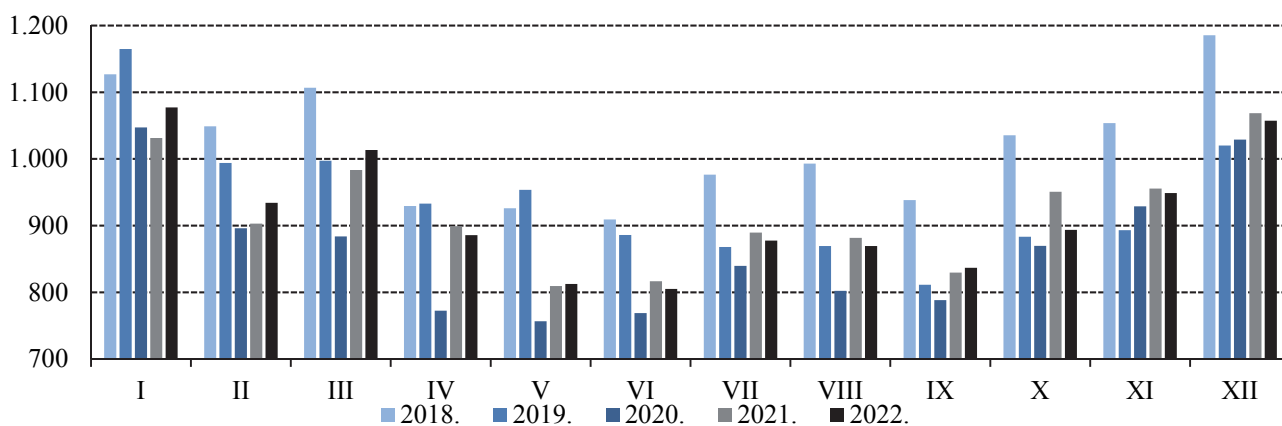
0,4 kV). Potrošnja kupaca priključenih na 10 kV napon povećana je 1,4%, a smanjena 2,8% u slučaju kupaca priključenih na 35 kV napon. Potrošnja kućanstava iznosila je 4.929 GWh (povećanje za 0,3%).

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sustava iznosilo je 11.047 GWh, što je 116 GWh manje u odnosu na 2021. godinu ili 1,0%. Podatci o energiji koja je preuzeta iz prijenosnog sustava prikazani su na slici 7 po mjesecima, te na slici 8 po opskrbljivačima.

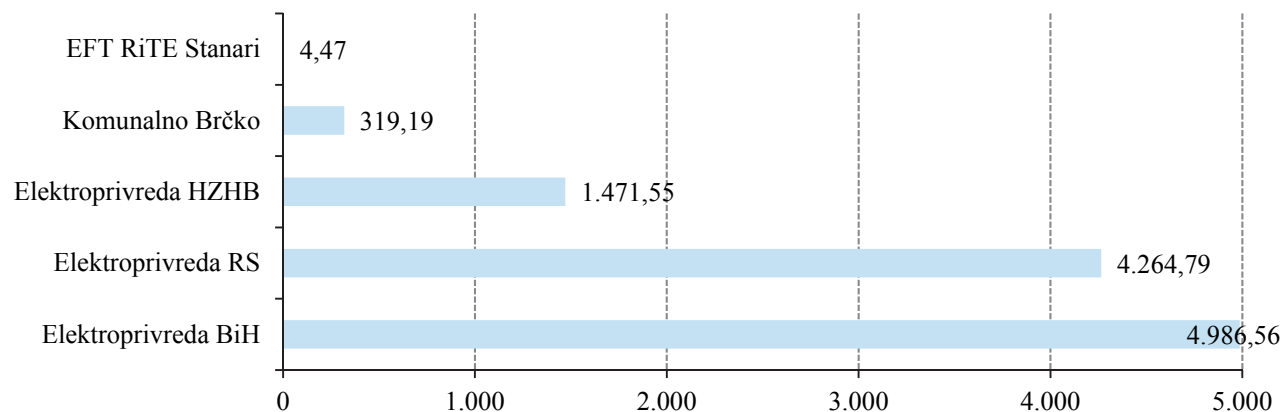
Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje u Bosni i Hercegovini, tj. bilančni suficit u 2022. godini iznosio je 2.978 GWh, što BiH uz Bugarsku (suficit od 12.200 GWh) svrstava u zemlje koje jedine u jugoistočnoj Europi imaju suficit u bilanci električne energije. Mada se u Bugarskoj, zbog primjene *Sustava trgovanja emisij-skim jedinicama stakleničkih plinova unutar EU-a*, kupuju skupe dozvole za emisiju stakleničkih plinova u proizvodnji, rad termo-elektrana je postao rentabilan zbog rasta veleprodajnih cijena.

Pregled bilančnih elektroenergetskih veličina ostvarenih u 2022. godini dat je na slici 9. Detaljne bilančne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilogima C i D.

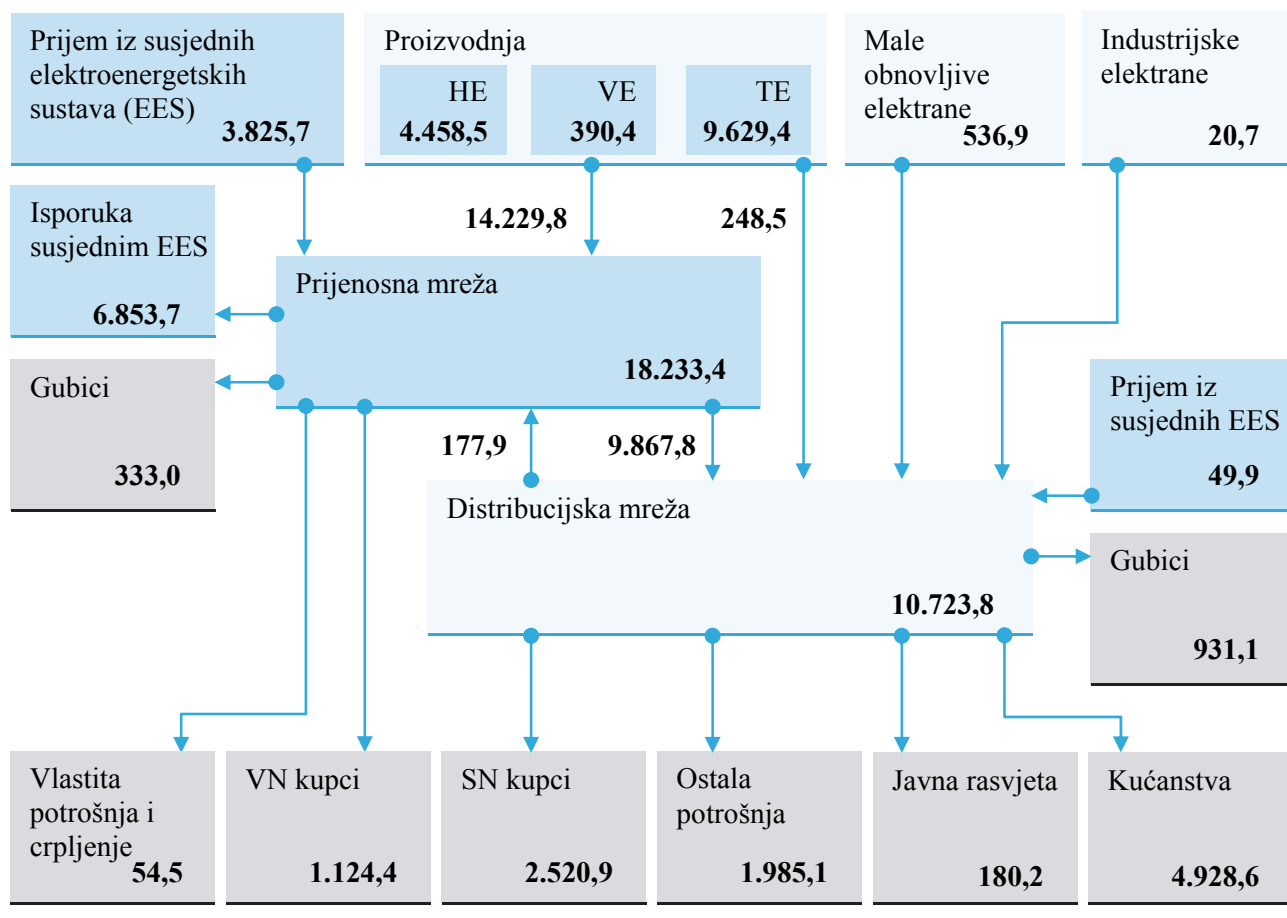
Slika 7. Energija preuzeta u BiH s prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta s prijenosne mreže u 2022. godini, po opskrbljivačima (GWh)

Slika 9. Ostvarene bilančne veličine u 2022. godini (GWh)

Tržište električne energije u Europi

Trend rasta veleprodajnih cijena električne energije na europskim burzama, započet sredinom prethodne godine, nastavio se u 2022. godini, dostižući svoj maksimum u kolovozu, kada su evidentirane prosječne cijene od gotovo 500 €/MWh. Ipak, od tada je prisutan opadajući trend, te su se do kraja godine cijene spustile na razinu od oko 200 €/MWh (tablica 5).

Zbog natprosječnih temperatura u prvom i četvrtom kvartalu godine, kao i visokih veleprodajnih cijena koje su se reflektirale u maloprodaji, potrošnja električne energije u sinkronom području ENTSO-E-a je smanjena za 85 TWh, odnosno 2,3%. S druge strane, proizvodnja hidroelektrana je bila pogođena sušom i slabim dotocima, naročito u drugoj polovini godine. Smanjena je i proizvodnja nuklearnih elektrana, zbog problema u održavanju francuskih elektrana, te je Francuska postala neto uvoznik električne energije, nakon što je decenijama bila najveći izvoznik. Poziciju najvećeg europskog izvoznika preuzela je Švedska sa 33,3 TWh. U takvim uvjetima privremenu ulogu tranzicijskog goriva zbog problema u lancu opskrbe prirodnim plinom dobio je ugljen, čime je porasla proizvodnja iz termoelektrana prethodno kontinuirano smanjivana slijedom europske politike dekarbonizacije. Povećanjem instaliranih kapaciteta za 20 GW u vjetrolektranama

Tablica 5. Cijene električne energije na burzama (€/MWh)

Burzovni indeksi	Prosječna cijena	Maksimalna cijena	Minimalna cijena
EPEX Germany	234,77	699,44	-0,79
EPEX Austria	260,16	764,17	3,93
SIPX	273,79	747,99	10,44
HUPXDAM	270,92	748,97	39,08
OPCOM	263,85	738,28	0,00
SEEPEX	272,94	743,90	43,00
CROPEX	271,70	742,76	16,30

EPEX Germany – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Njemačku
 EPEX Austria – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Austriju
 SIPX – Indeks Slovenačke burze
 HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske burze (HUPX) za dan unaprijed
 OPCOM – Rumunjski burzovni indeks
 SEEPEX – Srbijski burzovni indeks
 CROPEX – Hrvatski burzovni indeks

Tablica 6. Proizvodnja električne energije u sinkronom području
 ENTSO-E-a (TWh)

Vrsta elektrane	2021.	2022.	Promjena (%)
Nuklearne elektrane	884	771	-12,8
Plinske elektrane	695	690	-0,7
Hidroelektrane	571	493	-13,7
Termoelektrane na ugljen	579	584	0,9
Vjetroelektrane	447	497	11,2
Biomasa i bioplin	212	215	1,4
Solarne elektrane	180	225	25,0
Ostalo	51	49	-3,9
Ukupno	3.619	3.524	-2,6

i 45 GW u solarnim elektranama (od čega je u EU-u 16 GW i 41,4 GW, respektivno) značajno je povećana njihova proizvodnja. Podatci o proizvodnji u sinkronom području ENTSO-E-a dati su u tablici 6. U narednom razdoblju veleprodajne cijene na europskim burzama ovisit će najviše od odgovora na strani proizvodnje električne energije, gdje su ključni faktori sigurnost opskrbe prirodnim plinom i dinamika izgradnje obnovljivih izvora.

Tržište električne energije u regiji

Na tržištu električne energije u jugoistočnoj Europi, koje je od izravnog interesa za subjekte iz BiH, bili su prisutni isti trendovi kao

u ostatku Europe. Ipak, zbog znatnog bilančnog deficita, veleprodajne cijene u jugoistočnoj Europi su veće nego u drugim europskim regijama, te se mogu porediti samo s cijenama u Italiji.

Prosječna vrijednost indeksa HUPXDAM, koji je dominantan u regiji, u 2022. godini iznosila je 272,94 €/MWh (113,44 €/MWh u 2021. godini). Cijene su dostigle svoj vrhunac u kolovozu, s mjesečnim prosjekom 495,29 €/MWh, od kada je prisutan opadajući trend, te je u prosincu prosječna vrijednost ovog indeksa iznosila 261,15 €/MWh.

U analizi veleprodajnih cijena ne smiju se zanemariti faktori koji utječu na njihov rast, prije svega prisutni deficit električne energije u regiji. U tablici 7 je dat pregled proizvodnje i potrošnje po državama iz kojeg se uočava da je deficit u regiji iznosio 14,1 TWh.

Tablica 7. Proizvodnja i potrošnja električne energije u regiji (TWh)

<i>Država</i>	<i>Proizvodnja</i>	<i>Potrošnja</i>	<i>Razlika</i>
Albanija	6,3	7,3	-1,0
Bosna i Hercegovina	14,3	11,3	3,0
Bugarska	50,0	37,8	12,2
Crna Gora	2,9	3,3	-0,4
Grčka	39,7	43,0	-3,3
Hrvatska	12,5	17,8	-5,3
Kosovo*	6,0	6,0	0,0
Mađarska	31,5	43,8	-12,3
Rumunjska	55,2	56,4	-1,2
Sjeverna Makedonija	4,9	6,3	-1,4
Slovenija	12,0	13,5	-1,5
Srbija	31,9	34,8	-2,9
<i>Ukupno</i>	<i>267,2</i>	<i>281,3</i>	<i>-14,1</i>

Još veći utjecaj ima primjena *Sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar EU-a*, odnosno stalni rast cijena dozvola za emisiju stakleničkih plinova (95 €/t u prosincu 2022. godine). Ubrzano napuštanje proizvodnje iz ugljena je prisutno u Rumunjskoj i Grčkoj, ali ne u Bugarskoj, koja je zabilježila povećanje proizvodnje u termoelekttranama i veliki bilančni suficit. U zemljama Zapadnog Balkana koje su oslonjene na proizvodnju električne energije iz ugljena, bili su prisutni problemi u eksploataciji ugljena i raspoloživosti termoblokova (Srbija, Sjeverna Makedonija, Kosovo*). Zbog ovakve situacije, u odsustvu drugih rješenja, prvo je povećan uvoz električne energije po izuzetno

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o neovisnosti Kosova.

visokim cijenama, a zatim se pristupilo uvozu ugljena kao troškovno povoljnijoj opciji. Za razliku od Europske unije u kojoj instalirani kapaciteti vjetroelektrana i solarnih elektrana značajno rastu, u regiji je taj proces vrlo spor i prisutna dinamika izgradnje obnovljivih izvora ne garantira dostizanje ciljeva u oblasti zelene energije.

Osnivanja nacionalnih burzi u zemljama Zapadnog Balkana i spajanje tih tržišta sa susjednim ne odvija se očekivanom dinamikom. Također, evidentne su visoke cijene zakupa prekograničnih prijenosnih vodova kojim se regija opskrbljuje nedostajućom energijom (granice Slovačka – Mađarska, Austrija – Mađarska, Austrija – Slovenija), što pored ostalih navedenih faktora dovodi do razlike u cijenama ‘referentne’ Mađarske energetske burze (HUPX) i Europske burze za energiju (EEX).

Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2022. godini iznosila je 12.058 GWh, što je 0,9% manje nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sustav su preuzeli 1.124 GWh ili 3,9% manje, a kupci priključeni na distribucijski sustav 10.546 GWh ili 0,7% više nego prethodne godine. Od ovog iznosa 9.615 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 931 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 10.739 GWh i veća je za 0,6% od prodaje u prethodnoj godini.

Broj kupaca električne energije u BiH na kraju godine iznosio je 1.590.197, od toga su 1.461.843 kućanstva, a 128.354 kupci u svim ostalim kategorijama potrošnje (tablica 8).

Nadležne regulatorne komisije u BiH ne utvrđuju tarifne stavke za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema legislativi više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za opskrbu za sve kupce, osim za kućanstva i kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ (komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV) koji imaju status ‘malog kupca’, a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. siječnja 2015. godine svi kupci električne energije u BiH mogu birati svog opskrbljivača na tržištu. Kupci koji ne odaberu opskrbljivača na tržištu mogu se opskrbljivati

Tablica 8. Broj kupaca električne energije u BiH po kategorijama potrošnje

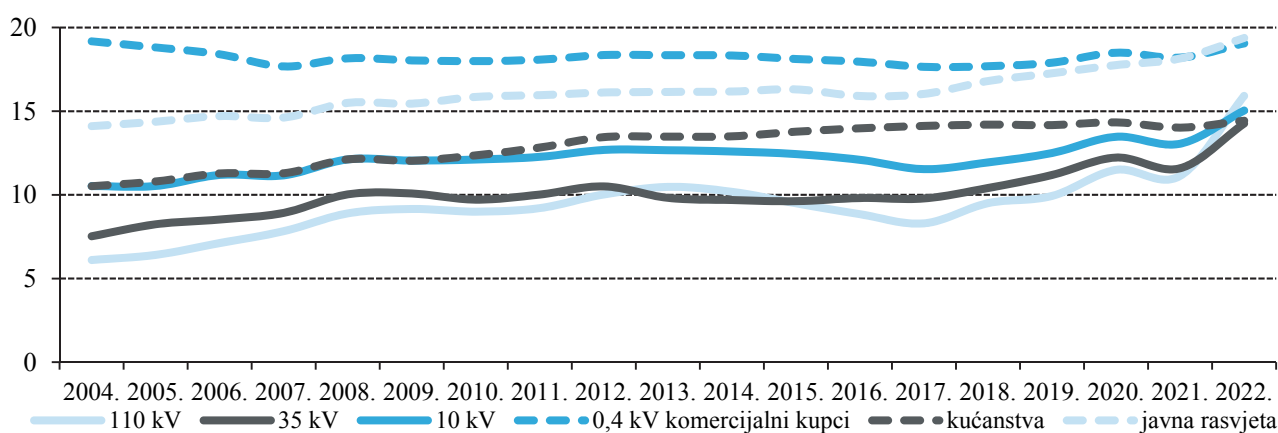
<i>Opskrbljivač</i>	<i>110 kV</i>	<i>35 kV</i>	<i>10 kV</i>	<i>Ostala potrošnja</i>	<i>Kućanstva</i>	<i>Javna rasvjeta</i>	<i>Ukupno</i>
Elektroprivreda BiH	11	64	947	66.865	724.425	4.944	797.256
Elektroprivreda RS	6	30	1.034	31.315	522.643	211	555.239
Elektroprivreda HZHB	2		274	16.301	182.318	2.080	200.975
Komunalno Brčko		1	76	3.730	32.457	457	36.721
Ostali opskrbljivači			3	3			6
Ukupno	19	95	2.334	118.214	1.461.843	7.692	1.590.197

kod javnih opskrbljivača po cijenama za javnu opskrbu, a kućanstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge po reguliranim cijenama.

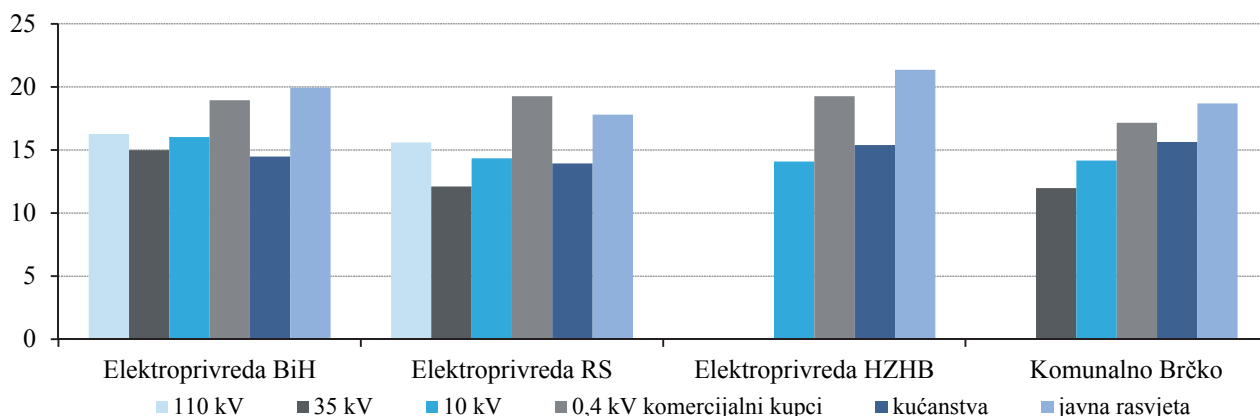
Mogućnost opskrbe u okviru univerzalne usluge tijekom 2022. godine koristila su sva kućanstva u BiH i najveći broj kupaca iz kategorije ‘ostala potrošnja’. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,76 feninga/kWh i veća je 3,8% nego u 2021. godini kada je iznosila 15,19 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za kućanstva iznosila 14,44 feninga/kWh (povećanje od 2,9%), dok je prosječna cijena za kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ bila 19,06 feninga/kWh i veća je za 4,7% u odnosu na 2021. godinu.

Regulatorne komisije u BiH djeluju na postupnom uklanjanju naslijeđenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca, koje se odvija u skladu s dobrom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. ‘tarifnih šokova’. Trend promjene odnosa prosječnih cijena za male komercijalne kupce i kućanstva vidljiv je na slici 10. Prema podacima iz 2022. godine unakrsna subvencija između tih kategorija u prosjeku iznosi 29,8% bilježeći najmanju vrijednost u slučaju kupaca koje opskrbljuje Komunalno Brčko (9,8%), a najveću kod kupaca Elektroprivrede RS (38,3%). Jasna je potreba da se unakrsne subvencije smanjuju,

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV-a (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV-a (fening/kWh)

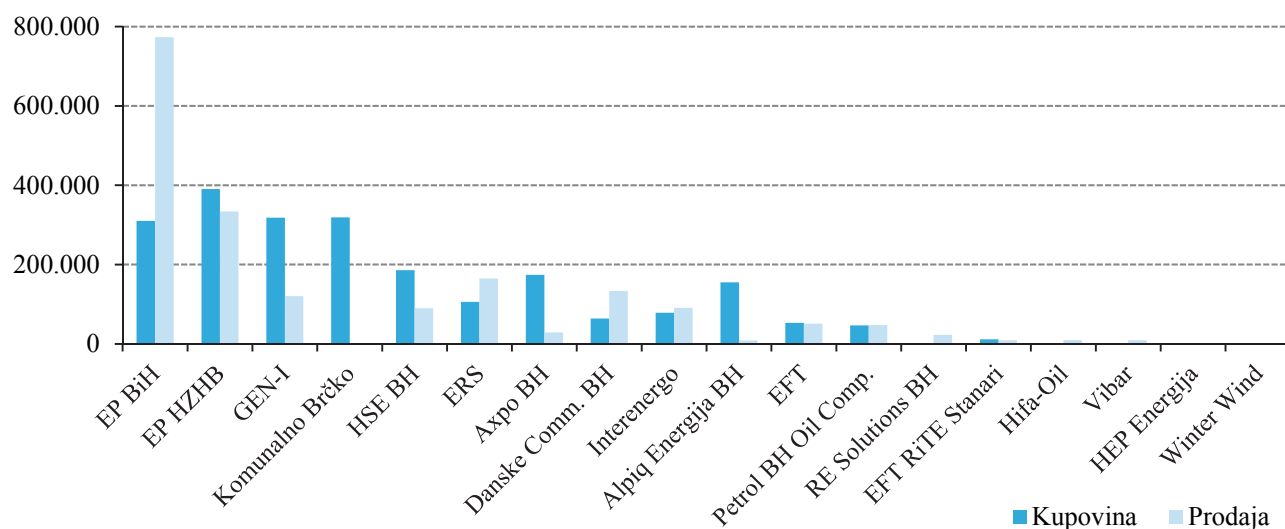
čime se poštuje osnovno regulatorno načelo odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time se omogućava tržišno nadmetanje i u opskrbi kućanstava, odnosno otvara mogućnost tržišnim opskrbljivačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u BiH prikazano je na slici 10, a na slici 11 prosječne cijene po javnim opskrbljivačima i kategorijama kupaca u 2022. godini.

Na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 2016. godine registrirane su prve promjene opskrbljivača kod kupaca priključenih na distribucijski sustav, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2022. godini najveći dio kupaca se opskrbljivao kod svojih tradicionalnih opskrbljivača (tzv. 'inkubenti'). Značajan rast veleprodajnih cijena uzrokovao je smanjenje konkurencije na maloprodajnom tržištu, te su pored inkubenata, na maloprodajnom tržištu bila aktivna još tri opskrbljivača: HEP Energija d.o.o., Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo i Energy Financing Team d.o.o., Bileća. Oni su kupcima na srednjem naponu i kupcima u kategoriji 'ostala potrošnja' isporučili ukupno 33,52 GWh. Inkubenti su opskrbljivali sve kupce električne energije priključene na prijenosni sustav, izuzimajući B.S.I. d.o.o., Jajce, kojoj je Elektroprivreda RS isporučila 214,75 GWh. Elektroprivreda BiH je opskrbljivala jednog 10 kV kupca koji se nalazi na distribucijskom području kojim upravlja Elektroprivreda HZHB, s isporukom od 3,07 GWh.

Dakle, u 2022. godini kupcima koji su promijenili opskrbljivača isporučeno je 251,34 GWh, odnosno 2,6% od ukupno preuzete energije krajnjih kupaca u BiH. U prethodnom razdoblju desetine tisuća kupaca promijenilo je uvjete opskrbe promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim opskrbljivačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za opskrbu koja najbolje odgovara njihovim potrebama.

Kupcima koji se opskrbljuju u okviru univerzalne usluge isporučeno je 6.911,40 GWh (64,4% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 3.827,58 GWh (35,6%).

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije između opskrbljivača (slika 12). Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano (ne postoji operator tržišta niti burza električne energije), rezultat brojnih bilateralnih ugovora je značajan – u 2022. godini bilo je aktivno 18 licenciranih subjekata, koji su ostvarili promet od 2.180 GWh u unutarnjim transakcijama na tržištu. Uz to registrirane su i prekogranične transakcije u ukupnom opsegu 4.815 GWh, od čega su izvozne iznosile 3.947 GWh, a uvozne 868 GWh.

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2022. godini (MWh)

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i tržište uravnoteženja kojim upravlja NOS BiH. U biti radi se o *monopsonom* tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekat – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge. Na tržištu uravnoteženja se također obavlja i obračun odstupanja (debalansa) balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda u energetskom i finansijskom smislu. Cijene debalansa se određuju na temelju cijena balansne energije na satnoj razini. Sve transakcije između ponuđača s jedne strane i NOS-a BiH s druge strane obavljaju se na tržišnom načelu putem godišnjih i mjesečnih tendera, dok se cijene balansne energije formiraju putem ponuda pružatelja sekundarne i tercijarne regulacije na satnoj osnovi dan unaprijed.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na tržištu uravnoteženja u 2022. godini iznosi 89,6 milijuna KM, od čega se 38,65 milijuna KM odnosi na nabavu energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, 32,45 milijuna KM na plaćanje odstupanja prema SHB regulacijskom bloku frekvencije i snage

Tablica 9. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	2021. (KM)	2022. (KM)	Promjena (%)
Sekundarna regulacija – kapacitet	7.899.793	4.925.252	-37,7
Tercijarna regulacija – kapacitet	4.362.262	3.107.578	-28,8
Balansna energija ‘nagore’	9.706.515	23.922.432	146,5
Balansna energija ‘nadolje’	-2.704.616	-13.494.425	398,9
Gubici u prijenosnom sustavu	42.320.971	38.649.737	-8,7
Odstupanja prema LFC bloku SHB (FSKAR obračun)	9.194.645	32.447.904	252,9
Ukupno	70.779.570	89.558.478	26,5

razmjene (LFC blok SHB) – tzv. *FSKAR* obračun, te 18,46 milijuna KM na plaćanja regulacijskih kapaciteta (snage) i regulacijske (balansne) energije (tablica 9).

Regulacijska (balansna) energija je angažirana u smjeru ‘nagore’ u iznosu 54,09 GWh (od čega je 3,59 GWh pozitivna pričuva za održavanje frekvencije – FCR, 40,33 GWh pričuva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR i 10,18 GWh pričuva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR). U smjeru ‘nadolje’ regulacijska energija je angažirana u iznosu 41,79 GWh (od čega je 2,81 GWh negativna FCR, 38,35 GWh aFRR i 0,64 GWh mFRR). Po pitanju debalansa balansno odgovornih strana, iskazano je ukupno odstupanje u smjeru deficita (manjka) energije od 86,76 GWh i ukupno odstupanje u smjeru suficita (viška) energije od 33,01 GWh, što je rezultiralo deficitom (manjkom) prema LFC bloku SHB u iznosu od 53,75 GWh. Pri tome su ostvarene prosječne cijene debalansa od 439,64 KM/MWh za deficit (168,57 KM/MWh u 2021. godini) i 306,01 KM/MWh za suficit energije (77,88 KM/MWh u 2021. godini).

NOS BiH je, pružanjem sustavne usluge, od opskrbljivača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sustava i kroz obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda, ostvario prihod 119.820.589 KM, od čega 52.901.990 KM prema tarifi za sustavnu uslugu i 66.918.599 KM za debalanse. U prethodne dvije godine primjetan je značajan rast prihoda od debalansa, koji je posljedica povećanja veleprodajnih cijena, a što se odrazilo i na cijene balansne energije. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih balansnih usluga u vrijednosti 41.329 KM i uvoz u vrijednosti 4.657.524 KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sustava Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sustavima omogućava visoku razinu prekogranične razmjene električne energije. Zbog značajnog smanjenja proizvodnje, smanjen je izvoz električne energije, te je u 2022. godini izvezeno 3.947 GWh, što je 36,1% manje nego u prethodnoj godini. Električnu energiju izvozilo je 14 subjekata, a po opsegu na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari s 2.123 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda Republike Srpske s 536 GWh, GEN-I s 293 GWh itd.

Tablica 10. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

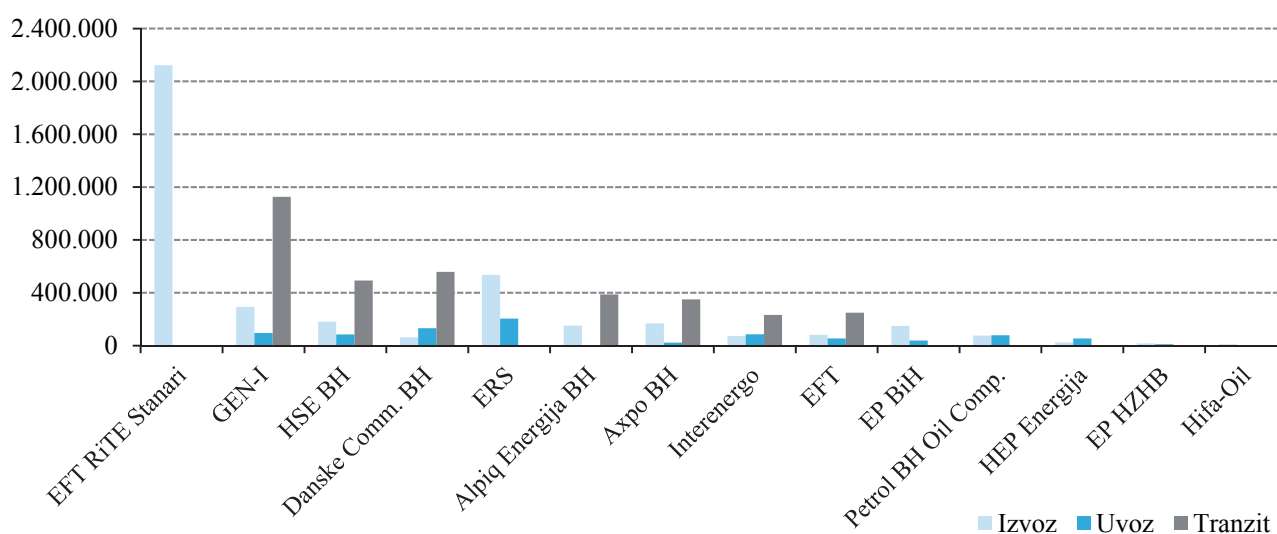
<i>Zemlja</i>	<i>Izvoz</i>	<i>Uvoz</i>
Hrvatska	2.312,1	1.353,2
Srbija	2.065,2	1.678,9
Crna Gora	2.967,0	1.232,8
<i>Ukupno</i>	<i>7.344,3</i>	<i>4.264,9</i>

Uvoz električne energije je iznosio 868 GWh i smanjen je 37,6% u odnosu na prethodnu godinu. Među 12 subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su Elektroprivreda Republike Srpske (204 GWh), Danske Commodities BH (132 GWh), GEN-I (95 GWh) itd. Najveći opseg prekogranične trgovine električnom energijom se obavljao na granici s Crnom Gorom, zatim na granicama sa Srbijom i Hrvatskom (tablica 10). Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2022. godini dat je na slici 13.

Tijekom 2022. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sustava BiH u iznosu od 3.397 GWh, što je smanjenje od 243 GWh ili 6,7% u odnosu na 2021. godinu. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda i rashoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava* (ITC mehanizam). Kako obračun ITC mehanizma, zbog kompleksne i dugotrajne procedure znatno kasni, tek krajem 2022. godine su objavljeni kompletni podatci za 2021. godinu. Prema tim podatcima ukupan rashod koji je BiH ostvarila iznosi 3.302.478 KM, čime BiH po drugi put u nizu ne bilježi prihod u definiranom vremenskom okviru. Prema pravilima obračuna ITC mehanizma povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje izvoznih i uvoznih tokova utječe na smanjenje prihoda, odnosno na povećanje rashoda.

Ukupan prihod Bosne i Hercegovine po osnovi godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2023. godinu iznosi 17.166.909 KM i to je najveći prihod ostvaren na dosadašnjim godišnjim aukcijama. Za razliku od ranijeg razdoblja kada je najviša cijena postizana na granici s Hrvatskom, u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj, posljednjih godina primjetan je trend povećanja izvoza na istočnim granicama BiH i većih cijena prijenosnih kapaciteta na ovim granicama. Tako je i ove godine najviša cijena

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2022. godini (MWh)

Tablica 11. Prihodi ostvareni na godišnjim aukcijama

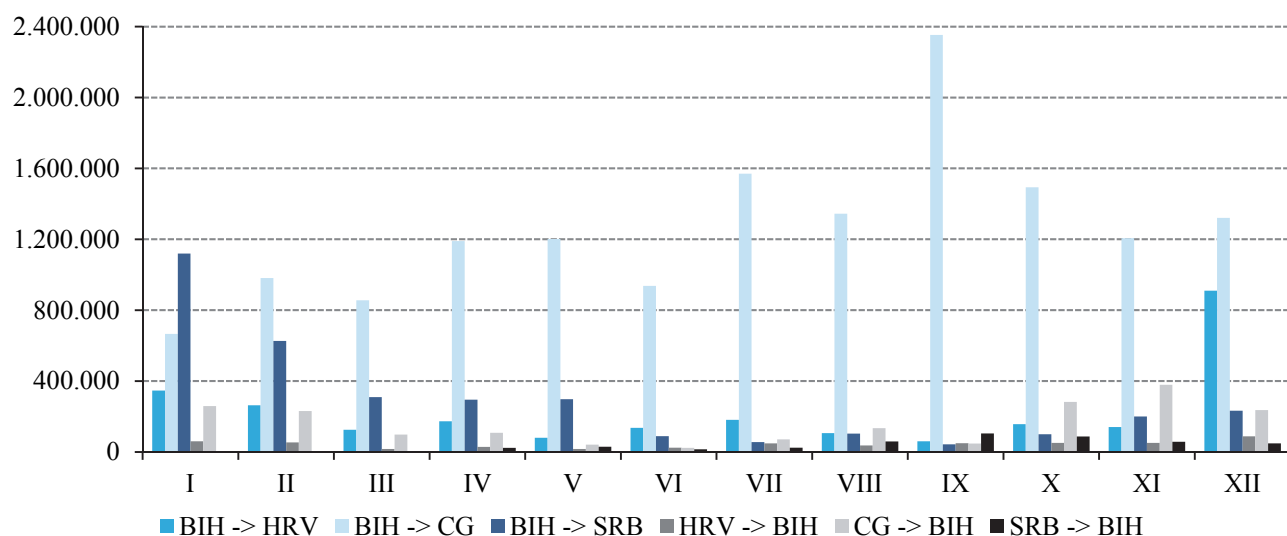
Godina	Prihod (KM)	Godina	Prihod (KM)
2013.	2.036.125	2019.	2.683.896
2014.	2.905.655	2020.	2.605.349
2015.	1.091.719	2021.	3.533.182
2016.	952.030	2022.	7.914.536
2017.	2.021.274	2023.	17.166.909
2018.	1.171.731		

postignuta na granici s Crnom Gorom u iznosu 3,55 €/MWh u smjeru iz BiH prema Crnoj Gori, što je 74,4% više nego prethodne godine. Prihodi ostvareni na svim dosadašnjim aukcijama za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjoj razini, koje krajem godine za narednu godinu organizira Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, dati su u tablici 11.

Na slici 14 prikazani su prihodi po osnovi mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima. I ovi prihodi su u 2022. godini zabilježili značajan rast, te su iznosili 20.064.558 KM, što je 134% više nego u 2021. godini. Dnevne i unutarodnevnje aukcije prekograničnih kapaciteta za 2022. godinu rezultirale su prihodom od 4.098.549 KM, što je 159% više od ostvarenja u prethodnoj godini.

U skladu s Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je korisnik svih prihoda po osnovi dodjele prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava.

Slika 14. Prihod po osnovi mjesečnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

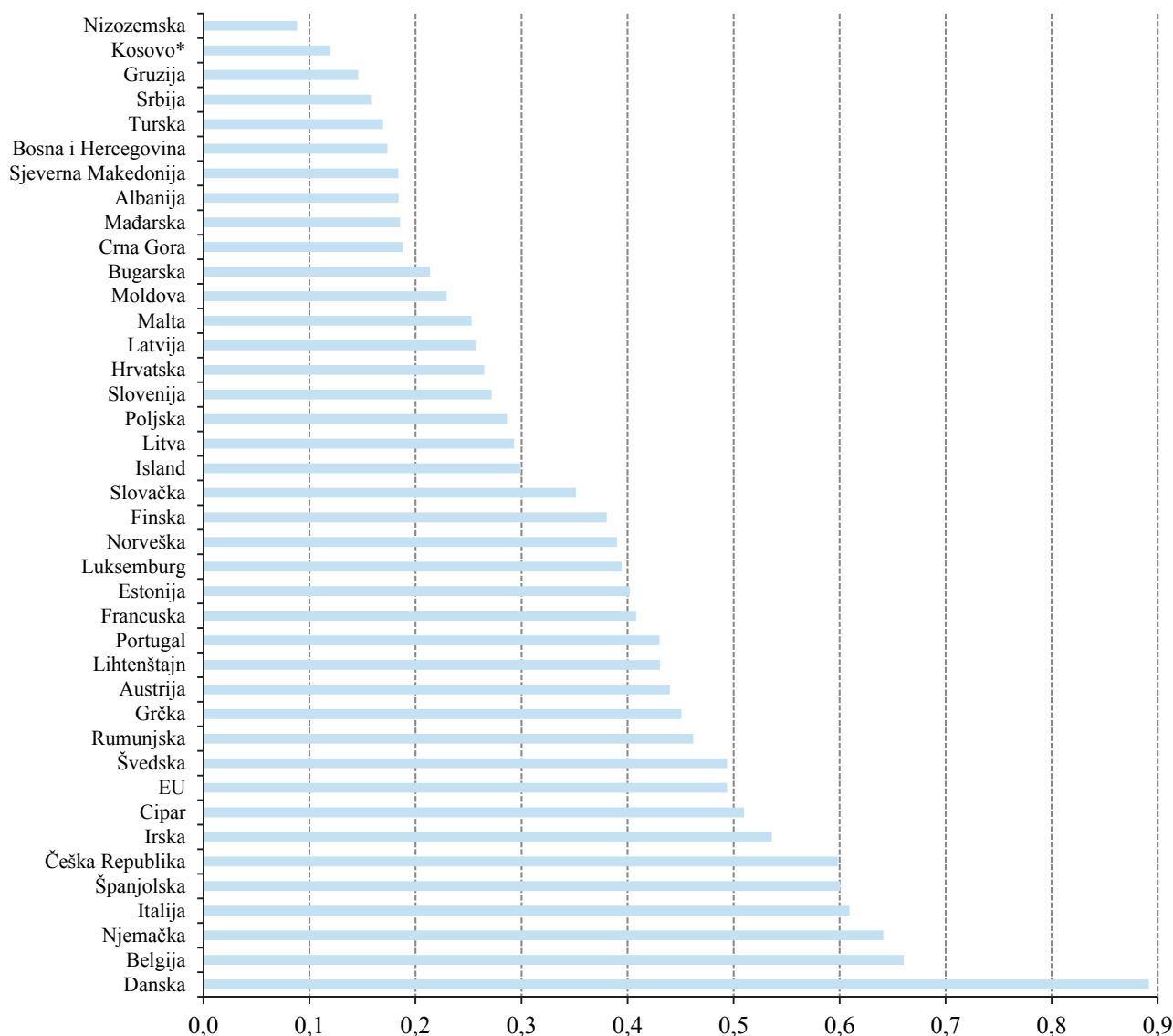

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetske veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tijekom 2022. godine posebnu pozornost posvetio unaprijeđenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike.

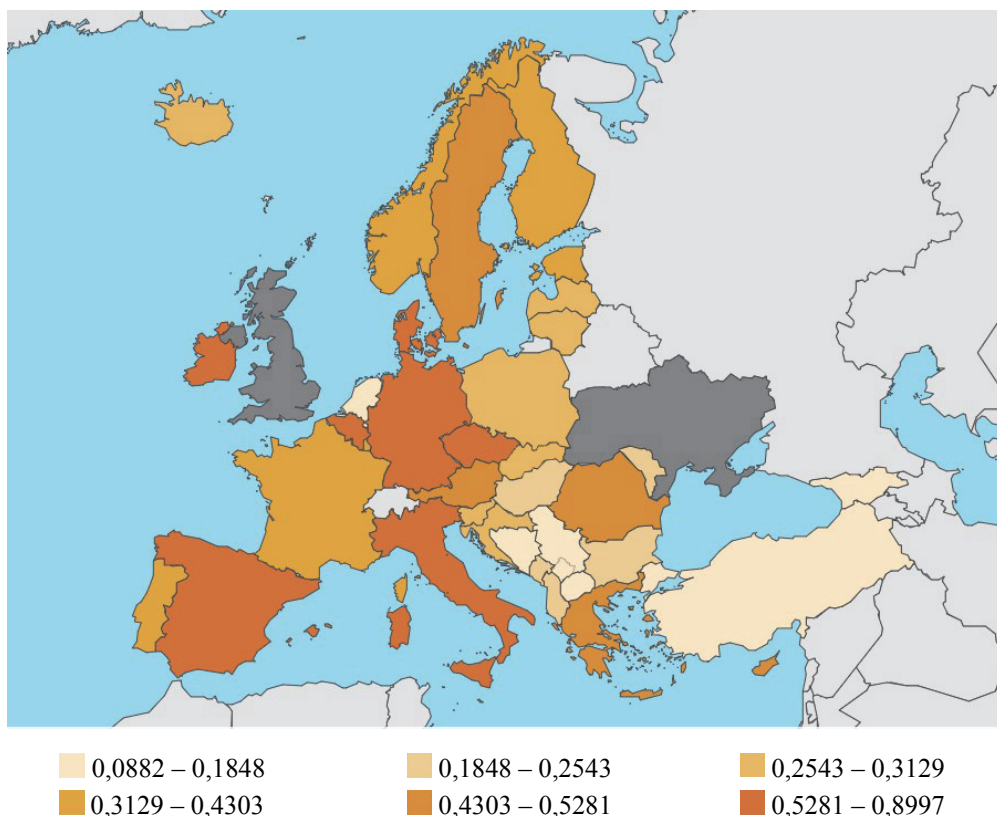
Ključni partner u razmjeni energetske veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, s kojom DERK dugi niz godina surađuje, naročito u ispunjavanju obaveze izvješćivanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvješćivanja. Suradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sustava službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Europske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za kućanstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

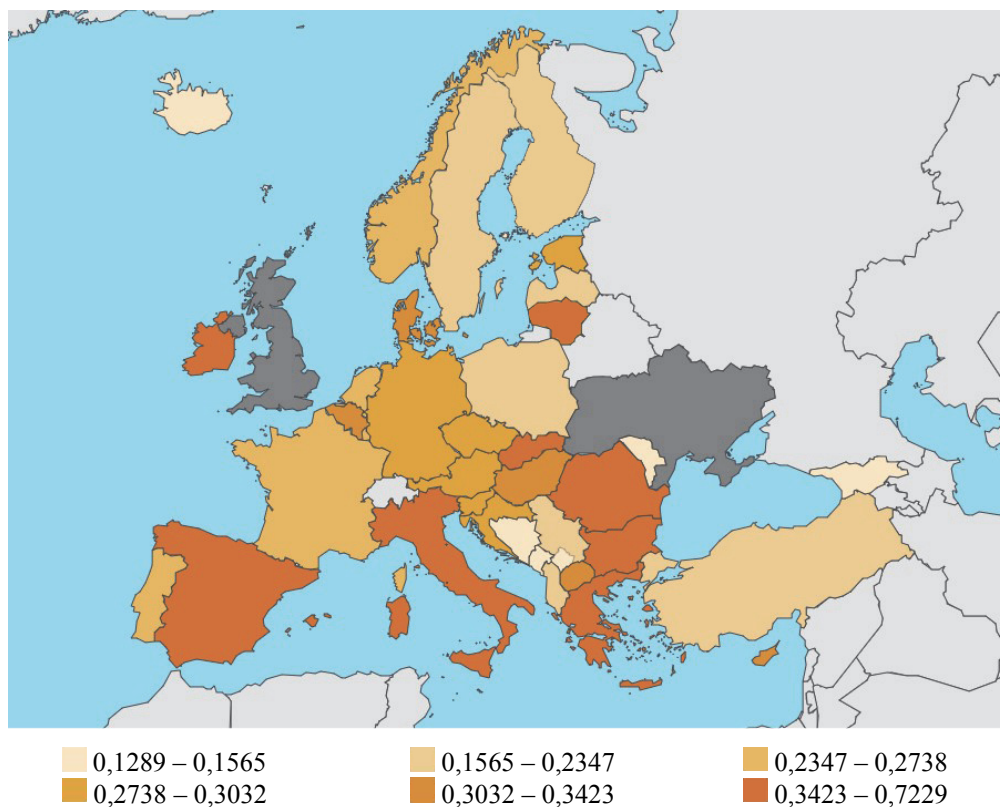

Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

Slika 16. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za kućanstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

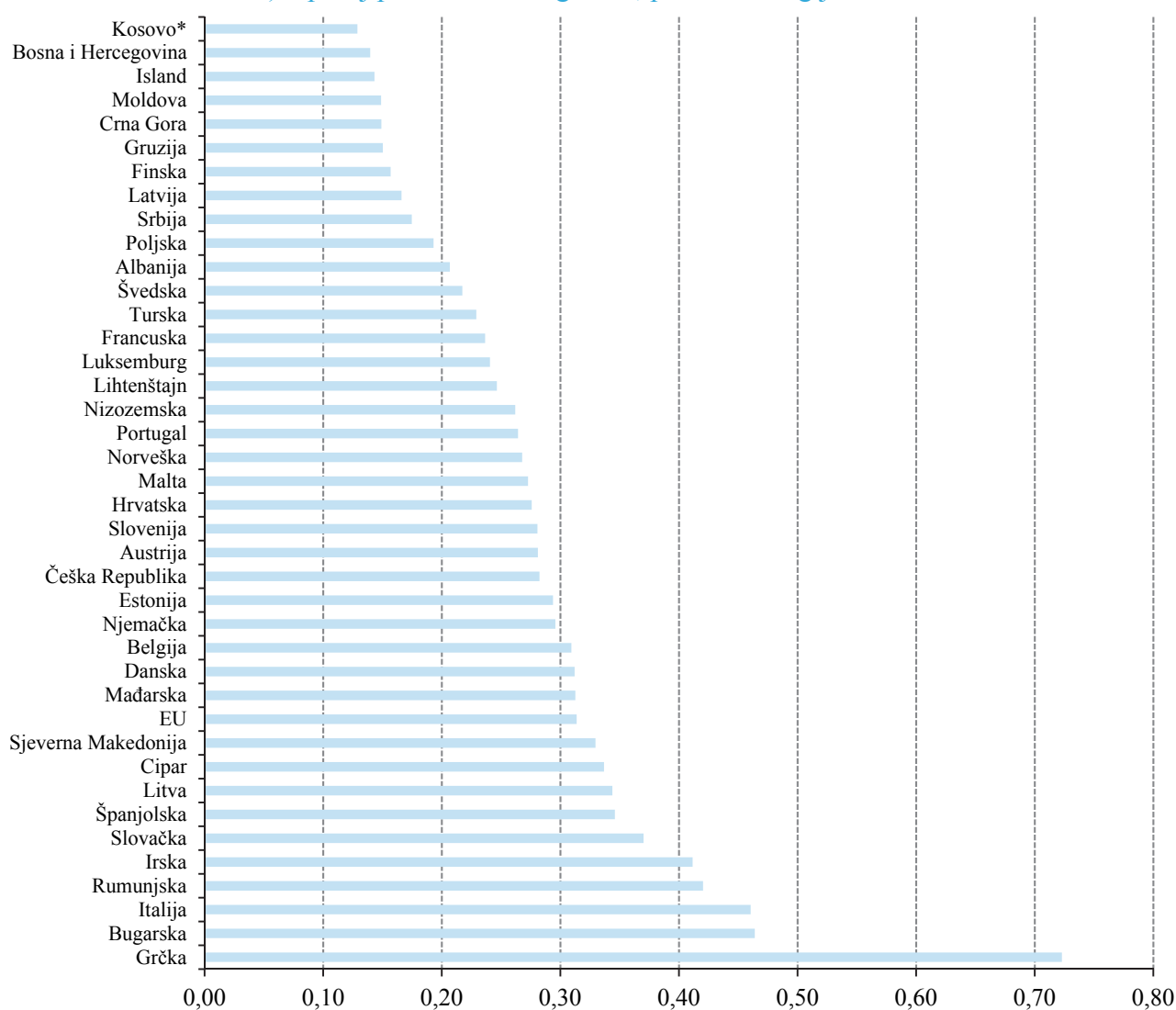
Eurostat je statistička institucija Europske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Europskoj uniji na europskoj razini koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Rezultati suradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvješćima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Europske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU-u (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke burzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tablica 5).

Na temelju sistematiziranog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tijekom 2022. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i naknade

3.9 Sudski i drugi sporovi

Svih šest dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih osoba o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka ili postupaka rješavanja sporova. Tijekom 2022. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Jedna od specifičnosti regulacije je adjudikativna funkcija regulatora, odnosno nadležnost za rješavanje sporova koji nastanu između korisnika i pružatelja usluga u reguliranom sektoru. Shodno *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*, rješavanje sporova koji se odnose na prijenosni sustav dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Tijekom 2022. godine, nije bilo novih zahtjeva za rješavanje sporova koji su u nadležnosti DERK-a.

Osim izravnog osiguravanja prava na fer i nediskriminirajući pristup prijenosnoj mreži i aktivne zaštite kupaca kroz rješavanje sporova, Državna regulatorna komisija nastoji djelovati edukativno i preventivno, te ova nastojanja u značajnoj mjeri predupređuju ove sporove. Preventivne aktivnosti se ostvaruju na više načina – provođenjem nadzora nad reguliranim subjektima i kvalitetom usluga koje pružaju, prikupljanjem, analizom i obradom podataka o propisima i postupanjima reguliranih subjekata u domenu pristupa prijenosnoj mreži i zaštite potrošača, te aktivnim sudjelovanjem predstavnika DERK-a u kreiranju različitih platformi i edukativnih alata za korisnike sustava i kupce električne energije.

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tijekom 2022. godine razmjenjivala podatke s većim brojem državnih institucija, među kojim se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za europske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,⁴ te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. U skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, DERK u svom radu surađuje i s Vladom Distrikta.

⁴ Memorandume o suradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je s Agencijom za statistiku BiH 19. travnja 2011. godine i s Konkurencijskim vijećem BiH 28. svibnja 2014. godine.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, surađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

DERK kontinuirano proaktivno djeluje u reformi i razvoju pravnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu s pravnom stečevinom Europske unije. Pri tome, na temelju dosadašnjih regulatornih iskustava u primjeni zakona u oblasti električne energije, kao i na temelju dosadašnje edukacije i suradnje s relevantnim međunarodnim institucijama, izražava spremnost da pruži potporu i konkretnu pomoć u ispunjavanju obveza Bosne i Hercegovine putem različitih normativnih aktivnosti. Na zahtjev Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno tijelo za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*, DERK je imenovao svoje predstavnike u Radnu skupinu za nastavak aktivnosti na izradi novog državnog zakona kojim bi se izvršio prijenos pravno obvezujućeg dijela Trećeg energetskeg paketa EU-a⁵ u domaće zakonodavstvo.

Međutim, tijekom 2022. godine konkretne aktivnosti ove radne skupine su izostale jer nisu organizirani sastanci imenovanih predstavnika, niti su traženi bilo kakvi komentari u ovom domenu. Odlukama Ministarskog vijeća Energetske zajednice pravnovezujući *acquis Energetske zajednice* značajno je proširen pravilima za rad mreža i aktima koji čine paket *Čista energija za sve Europljane* (kojim se inoviraju, odnosno zamjenjuju neki akti iz Trećeg energetskeg paketa EU). Time je u Energetskoj zajednici kompletiran novi paket pravila za tržište električne energije, uz obvezu da se do kraja 2023. godine izvrši njihov prijenos u domaći pravni okvir i osigura njihova provedba (vidjeti dio 4.1 i Prilog E).

DERK, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, daje potporu u izradi *Integriranog energetskeg i klimatskeg plana Bosne i Hercegovine*. Proces njegove izrade vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz suradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima. DERK sudjeluje u aktivnostima interresorne radne skupine uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne skupine za energetske učinkovitost, Tematske radne skupine za obnovljive izvore i Tematske radne skupine za sigurnost opskrbe i unutarnje energetske tržište.

Također, na poziv Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, DERK aktivno sudjeluje u aktivnostima Radne skupine za uspostavljanje sustava energetskeg menadžmenta i

⁵ Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije, Direktiva 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina, Uredba (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, Uredba (EZ) br. 715/2009 o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina.

informacijskog sustava energetske učinkovitosti u institucijama BiH (EMIS).

DERK je u prethodnih nekoliko godina ukazivao na potrebu i značaj razvoja pravnog okvira u Brčko Distriktu BiH i usklađivanja s *acquis*-om Energetske zajednice, posebno ističući da neadekvatna zakonska rješenja predstavljaju ozbiljnu prepreku za realizaciju investicija u ovom dijelu BiH. Tijekom 2021. i 2022. godine DERK je koristio prilike da Vladi Brčko Distrikta BiH, sa stanovišta dosadašnjeg iskustva u reguliranju elektroenergetskih djelatnosti u Distriktu, uputi svoje komentare na dostavljene tekstove novih zakonskih rješenja. Pri tome je izražavao spremnost za dodatni doprinos u kreiranju pojedinačnih rješenja tijekom javnih konzultacija, koje su se očekivale imajući u vidu značaj ovih dokumenata. Bez obzira na to što su u zvaničnoj zakonodavnoj proceduri one po nekim zakonskim aktima izostale, DERK je pozdravio uložene napore organa vlasti Distrikta u donošenju *Zakona o električnoj energiji* (listopad 2021. godine), *Zakona o obnovljivim izvorima energije i učinkovitoj kogeneraciji Brčko Distrikta BiH* (lipanj 2022. godine) i *Zakona o energetske učinkovitosti u Brčko Distriktu BiH* (srpanj 2022. godine).

Značajnu potporu DERK daje i u okviru *Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, aktivno sudjelujući u aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Trans-europske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

Predstavnici DERK-a su i u 2022. godini aktivno sudjelovali i realizaciji projekata Svjetske banke, u okviru kojih je pripremljena *Studija o likvidnosti tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini* i provode aktivnosti u pripremi *Studije o skladištenju energije i uslugama uravnoteženja u BiH*, te regionalnog projekta Svjetske banke *Potpoma energetske tranziciji u regijama ugljena* u okviru kojeg je pripremljena *Mapa puta za pravednu tranziciju regija bogatih ugljenom u BiH*.

Tijekom 2022. godine nastavljeno je aktivno sudjelovanje DERK-a u projektu Njemačkog društva za međunarodnu suradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*) *Dekarbonizacija energetskog sektora u BiH*.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa BiH, DERK je sudjelovao u više regionalnih projekata koji su se odvijali tijekom 2022. godine. Pri tome se posebno ističu projekti, koje su organizirali Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC):

- Globalni razvoj i prosperitet žena: Unaprijeđenje žena lidera u energetici,
- Unaprijeđenje performansi tržišta i adekvatnost tarifa,
- Kibersigurnost, i
- Krizno komuniciranje.

U okviru Regulatornog partnerstva bosanskohercegovačkih energetske regulatora (DERK, FERK i RERS) sa NARUC-om, a koje podržava USAID, tijekom 2022. godine organizirana su stručna usavršavanja o odgovoru na kibernetički incident i razmjeni informacija između energetske regulatora u BiH, te o unaprijeđenju žena lidera u BiH. *Memorandum o razumijevanju* između strana u projektu Regulatornog partnerstva potpisan je u siječnju 2014. godine. Od tada se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kreiraju i sprovode fer i neovisnu regulaciju u cilju osiguranja učinkovitog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

USAID Projekt asistencije energetskom sektoru

Američka agencija za međunarodni razvoj je u rujnu 2019. godine pokrenula petogodišnji *USAID Projekt asistencije energetskom sektoru* (USAID EPA), kroz koji pomaže Bosni i Hercegovini da privuče investicije i integrira svoje tržište energije u regionalno i tržište Europske unije. Projekt pruža tehničku pomoć u koordiniranju, upravljanju i poboljšanju pravnog okvira i transparentnosti u sektorima plina i električne energije. Kroz ove aktivnosti razvijaju se i preporučuju normativne i druge mjere na svim razinama vlasti, kako bi se osigurala usuglašenost legislative energetskog sektora u Bosni i Hercegovini sa zahtjevima EU-a. USAID EPA podržava i program za adekvatnu komunikaciju s javnošću i podizanje svijesti u cilju promoviranja liberaliziranog, tržišno uređenog sektora energije, kao i upoznavanja opće javnosti o prednostima promjena koje se dešavaju u sektoru energije.

Kreiranje transparentnog i konkurentnog zakonodavnog i regulatornog okvira i integriranje energetskog sektora BiH u regionalno i tržište EU-a je ključno za poticanje novih investicija, koje doprinose diversifikaciji izvora, sprečavanju korupcije i povećanju sigurnosti opskrbe. U tom smislu je u okviru USAID EPA projekta tijekom 2022. godine pripremljen je niz analiza, preporuka i drugih dokumenata, od kojih se posebno izdvaja *Konceptualni dizajn tržišta za dan unaprijed i unutarдневно tržište*.

Predstavnici DERK-a direktno sudjeluju u aktivnostima koje u okviru ovog Projekta provode Radna skupina za izradu Smjernica za virtualne elektrane, Radna skupina za izradu Smjernica za operatore distribucijskog sustava u uspostavi Programa usklađenosti, Radna skupina za mrežna pravila, Radna skupina za tržište za dan unaprijed i unutarдневно tržište, Radna skupina za odnose s javnošću i Radna skupina za kibersigurnost u energetskom sektoru.

Slijedeći uspješnu organizaciju prethodnih Energetskih samitâ, kroz koje je uspostavljen novi model dijaloga o aktualnim temama iz sektora energije, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekt asistencije energetskom sektoru (USAID EPA), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Delegacija

Europske unije u BiH, Njemačko društvo za međunarodnu suradnju (GIZ) i Britansko veleposlanstvo u Sarajevu organizirali su Energetski samit 2022 u Bosni i Hercegovini, koji je održan u Neumu od 23. do 25. ožujka 2022. godine, pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državne regulatorne komisije za električnu energiju, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske.

Na ovom skupu sudjelovali su predstavnici državnih i entitetskih parlamenata, ministarstava i regulatora, općina, elektroprivrednih poduzeća, gospodarskih komora, malih i srednjih poduzeća, nevladinih organizacija i medija, te međunarodnih organizacija i donatora koji djeluju u sektoru. Najavljeno je da će Energetski samit 2023 u Bosni i Hercegovini biti održan u Neumu, od 25. do 28. travnja 2023. godine.

EU4Energy

U studenom 2022. godine pokrenut je trogodišnji projekt *EU4Energy*, odnosno projekt tehničke pomoći Europske unije energetske sektoru Bosne i Hercegovine.

Svrha projekta je pružiti potrebnu tehničku pomoć za potporu sistematskoj reformi energetske sektora u zemlji, uključujući ispunjavanje obveza Bosne i Hercegovine iz *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice*, *Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama* i drugih relevantnih međunarodnih dokumenata.

Fokus projekta je na provedbi i nadzoru novog zakonodavnog okvira, jačanju institucionalnih kapaciteta i pružanju znanja i tehničke pomoći za učinkovito upravljanje energetske sektorom. Projekt podržava ulaganje u javni sektor i održive pilot projekte u lokalnim zajednicama koje promoviraju tranziciju ka zelenijoj, ekološki prihvatljivoj i održivijoj cirkularnoj ekonomiji, čime se povećava politička stabilnost širom zemlje.

Projekt uključuje sljedeće komponente:

- Reforma energetske sektora, uključujući razvoj novih energetske i klimatske politike i usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije i Energetske zajednice,
- Izgradnja institucionalnih kapaciteta na svim razinama vlasti za tranziciju energetske sektora,
- Podizanje svijesti javnosti u vezi tema vezanih za energiju, i
- Potpora dijaloga i s javnošću i sa svim zainteresiranim stranama u energetske sektoru, radi informiranja, ali i razumijevanja dobrobiti energetske reforme.

Oblasti obuhvaćene projektom uključuju električnu energiju, plin, unutarnje tržište energije, sigurnost opskrbe, okoliš/klimu,

konkurenciju, obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, naftu, statistiku i infrastrukturu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju sudjeluje u realizaciji ovog projekta u skladu sa svojim nadležnostima.

Naredni paket Europske unije – ‘Spremni za 55’

Nakon paketa *Čista energija za sve Europljane*, odnosno paketa energetskih propisa za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji koji je Europska unija kompletirala u lipnju 2019. godine,⁶ Europska komisija je 14. srpnja 2021. godine predstavila prijedlog narednog paketa propisa – *Spremni za 55* (engl. *Fit for 55*).

Prethodno je Europska komisija 11. prosinca 2019. godine kroz *Europski zeleni plan* (engl. *The European Green Deal*) postavila novu strategiju prema kojoj 2050. godine u Europskoj uniji neće biti neto emisija stakleničkih plinova. Ovim Planom nastoji se zaštititi, očuvati i povećati prirodni kapital, te zaštititi zdravlje i dobrobit građana, pri čemu tranzicija mora biti pravedna i uključiva.

Paket *Spremni za 55* sadrži osam prijedloga za reviziju i pet prijedloga za dopunu zakonodavstva EU-a i podrazumijeva međucilj u smanjivanju neto emisija stakleničkih plinova u zemljama EU-a za najmanje 55% do 2030. godine, u odnosu na veličine iz 1990. godine. Uzajamno povezani prijedlozi pokrivaju područja klime, energije, transporta, oporezivanja i korištenja zemljišta, kako bi se osiguralo usklađenje s ciljevima dogovorenim u *Europskom zakonu o klimi*, odnosno *Uredbi (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999*.

Tijekom 2022. godine Vijeće Europske unije, kao jedan od suzakonodavaca, postiglo je više političkih dogovora o zajedničkom stajalištu o prijedlozima Europske komisije u domenu ovog paketa, na temelju kojih predsjedništvo Vijeća pregovara s Europskim parlamentom kako bi postigli zajednički dogovor u cilju konačnog donošenja zakonodavnih akata.

DERK će u narednom razdoblju nastaviti praćenje donošenja propisa iz paketa *Spremni za 55*, te vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizilaze iz novih propisa Europske unije. Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU-a iz sektora energije postaju obvezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice.

⁶ Ministarsko vijeće Energetske zajednice je svojim odlukama od 30. studenog 2021. godine i 15. prosinca 2022. godine prilagodilo i uključilo ovaj paket propisa u pravni okvir Energetske zajednice (vidjeti dio 4.1) i Prilog E.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. listopada 2005. godine i stupio na snagu 1. srpnja 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i plin na svijetu, u kojem efektivno sudjeluje Europska unija i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Moldova, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina.⁷

U skladu s izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice sudjeluje: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Švedska. Ovih 19 tzv. zemalja sudionica iz Europske unije izravno sudjeluje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Europska komisija.

Status posmatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska.

Zaključivanjem ovog Ugovora, Ugovorne strane iz regije se obvezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i plina koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU-a s kojim će se integrirati. To se postiže postupnim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU-a, odnosno provedbom odgovarajućih uredbi i direktiva EU-a u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike (Prilog E). Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do 30. lipnja 2026. godine.

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna skupina na visokoj razini, Regulatorni odbor i Tajništvo. Dok su Forum za električnu energiju (Atinski forum) i Forum za plin osnovani Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Naftni forum osnovan je Odlukom Ministarskog vijeća 2008. godine. Pravni forum, Forum o održivosti, Forum za rješavanje sporova i Forum za pravednu tranziciju sazivaju se na temelju inicijative Tajništva.

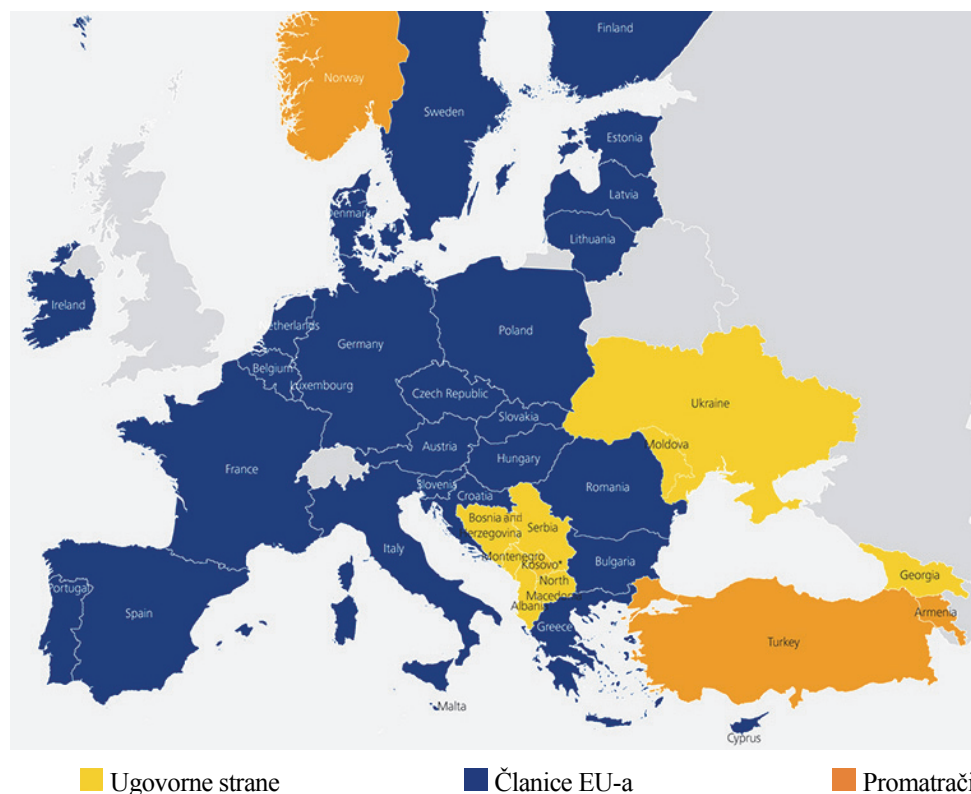
Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo, osigurava postizanje ciljeva Energetske zajednice. Čine ga po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Europske unije.

⁷ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. prosinca 2022. godine. Moldova ima status Ugovorne strane od 1. svibnja 2010. godine, Ukrajina od 1. veljače 2011. godine, a Gruzija od 1. srpnja 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunjska, koje su pristupile Europskoj uniji 1. siječnja 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU-a od 1. srpnja 2013. godine.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdanu opskrbu energijom i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog plina. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca opskrbe i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora.

Slika 19. Zemljopisni obuhvat Energetske zajednice

Stalna skupina na visokoj razini (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Europske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Atini, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Europsku uniju predstavlja Europska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja učesnica iz EU-a, te jednog predstavnika Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne suradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih financijskih institucija i dr.

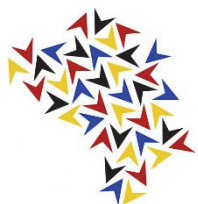
Tajništvo Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administracijski faktor i s Europskom komisijom osigurava neophodnu suradnju i pruža potporu za rad drugih institucija. Tajništvo je odgovoran za nadgledanje odgovarajuće provedbe obveza Ugovornih strana i podnosi godišnje izvješće o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Tajništvo djeluje kao ‘čuvar’ Ugovora, dok Europska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

Ursula von der Leyen (Ursula fon der Lajen), predsjednica Europske komisije:

“Potpora EU-a Zapadnom Balkanu ostaje jednako snažna i kad dođu teška vremena. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 za tu smo regiju mobilizirali dosad nezabilježen paket mjera u vrijednosti od 3,3 milijarde eura, a danas pripremamo paket energetske potpore u vrijednosti od milijardu eura za zaštitu najranjivijih skupina i poticanje prijeko potrebnih ulaganja u energetske diversifikaciju. Ulažemo u gospodarsku strukturu regije kako bismo joj pomogli u prelasku na čistu energiju i da iz trenutne krize izađe zelenija, jača i održivija.”

(Berlin, 3. studenog 2022.)

**Western
Balkans
Summit**
BERLIN 2022

U proteklom razdoblju Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za suradnju, međusobnu potporu i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu suradnju u vezi energetske pitanja.

Značajnu potporu razvoju regije daju mjere koje su definirane u okviru ‘Berlinskog procesa’, odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Srbija. Berlinski proces podržava jačanje regionalne suradnje između zemalja Zapadnog Balkana i njihovu europsku integraciju. Programi povezivanja u različitim sektorima fokusiraju se na regionalnu transportnu i energetske infrastrukturu i reforme, uvažavajući da dobro povezane i funkcionalne infrastrukturne mreže pokreću ekonomski rast, pružaju poslovne prilike, privlače investicije i generiraju nova radna mjesta.

Nakon samita zemalja Europske unije i Zapadnog Balkana održanih u Berlinu, Beču, Parizu, Trstu, Londonu, Poznanu, Sofiji, Osmog samita kojem je nominalno, putem videokonferencije, domaćin bio Berlin, Deveti samit Zapadnog Balkana održan je ponovo u Berlinu, 3. studenog 2022. godine. Samit je okupio šefove država ili vlada Zapadnog Balkana, njihove kolege iz devet država članica EU-a, Ujedinjenog Kraljevstva, te visoke zvaničnike institucija EU-a, uz sudjelovanje predstavnika najvažnijih međunarodnih financijskih institucija, te regionalnih i međunarodnih organizacija.

Posebna pozornost na samitu posvećena je energetskej sigurnosti, tranziciji, zelenoj agendi i klimi. Sudionici su se složili da se energetske krizom i prelaskom na obnovljive izvore energije može upravljati samo kroz jaču regionalnu suradnju. Složili su se da Europa treba preispitati svoju opskrbu energijom i energetske sigurnost, što je ključno ne samo za osiguravanje pristupačne i pouzdane energije, već i za borbu protiv klimatskih promjena i smanjenje zagađenja okoliša. U tu svrhu lideri zemalja usvojili su *Zajedničku deklaraciju o energetskej sigurnosti i zelenoj tranziciji na Zapadnom Balkanu*.⁸ Preuzete obveze su u velikoj mjeri potkrijepljene Prilogom ovoj Deklaraciji, odnosno izjavama potpore drugih učesnika Berlinskog procesa, posebno od strane Europske komisije.

Tijekom Samita naglašena je potreba za nastavkom i daljnjim razvojem ključnih elemenata suradnje. Ovi elementi posebno uključuju *Ekonomski i investicijski plan*, koji je pokrenut 2020. godine, s fokusom na održivi transport, čistu energiju i projekte digitalne povezanosti. Također, ponovo je potvrđena posvećenost postizanju ciljeva *Zelene agende za Zapadni Balkan*.⁹ Zelena agenda je važan pokretač tranzicije na karbonski neutralne i klimatski

⁸ Bosna i Hercegovina nije odobrila ovu Deklaraciju do usvajanja na Samitu i pozvana je da to učini u kasnijoj fazi.

⁹ Sofijska deklaracija o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* potpisana je 10. studenog 2020. godine, u kontekstu Berlinskog procesa.

otporne ekonomije, u cilju razdvajanja ekonomskog rasta od potrošnje resursa i stvaranja otpada, rješavanja problema velikog zagađenja i očuvanja bogatog biodiverziteta u regiji. Vijeće za regionalnu suradnju, Sarajevo (RCC) pripremilo je *Akcijski plan*¹⁰ za provođenje Deklaracije.

Europska komisija je na Samitu predstavila opsežan paket mjera za energetske potpore u obliku milijarde eura bespovratnih sredstava EU-a, od čega se polovina u vidu nepovratnih sredstava izdvaja za izravnu pomoć ranjivim obiteljima i malim i srednjim poduzećima. Vijeće ministara BiH je 22. prosinca 2022. godine usvojilo *Akcijski plan za Ugovor o paketu energetske potpore*, čime je ispunjen preduvjet za potpisivanje Financijskog sporazuma između Bosne i Hercegovine i Europske komisije, odnosno početak provođenja energetske potpore u iznosu od 70 milijuna eura za pomoć ranjivim kupcima, odnosno ugroženim kućanstvima da prevladaju povećanje cijene grijanja, kao i za mjere energetske učinkovitosti u malim i srednjim poduzećima i kućanstvima.

Ministarsko vijeće Energetske zajednice je pod predsjedavanjem Ukrajine godišnji sastanak održalo 15. prosinca 2022. godine. Tom prilikom izmijenjena je i dopunjena odluka kojom je 30. studenog 2021. godine u *acquis* uključen dio propisa EU-a iz paketa *Čista energija za sve Europljane*. Time su definirane ciljne energetske i klimatske veličine za 2030. godinu, kako za Energetsku zajednicu, tako i za njene Ugovorne strane.

Ministri su se složili s nacionalnim ciljevima za obnovljive izvore koji predstavljaju ukupni cilj Energetske zajednice od 31,0% energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije do 2030. godine. Za Bosnu i Hercegovinu cilj za udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji od 40% u 2020. godini je povećan na 43,6% u 2030. godini.¹¹ Kako bi se povećala energetska učinkovitost i uštede energije, dogovoreno je da se na razini Energetske zajednice ograniči potrošnja primarne energije na 129,88 milijuna tona ekvivalentne nafte (Mtoe), a krajnja potrošnja energije na 79,06 Mtoe (ove veličine za BiH iznose 6,50 Mtoe i 4,34 Mtoe, respektivno).¹² Definirani su ciljevi za neto emisije stakleničkih plinova, prema kojim su one za Energetsku zajednicu ograničene na 427,64 milijuna tona ekvivalenta ugljikovog dioksida (MtCO₂eq), što predstavlja smanjenje od 60,9% u odnosu na veličinu iz 1990. godine (ova veličina za BiH iznosi 15,65 MtCO₂eq, što je smanjenje od 41,2%).¹³

¹⁰ Akcijski plan za provođenje Sofijske deklaracije o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* usvojen je 6. listopada 2021. godine, na Brdu kod Kranja, Slovenija.

¹¹ Vidjeti Prilog I Direktivi (EU) 2018/2001.

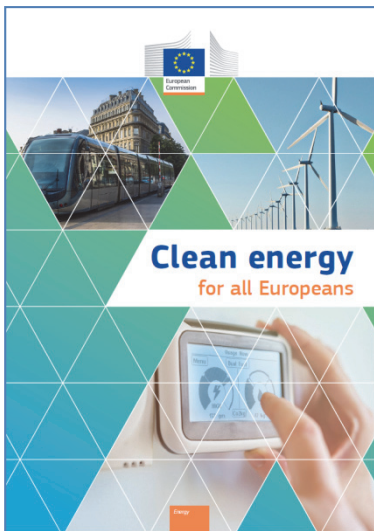
¹² Vidjeti Prilog XIV Direktivi 2012/27/EU.

¹³ Vidjeti Prilog XIV Uredbi (EU) 2018/1999.

Odlukom Ministarskog vijeća u *acquis* su uz potrebna prilagođenja, uključeni sljedeći propisi EU-a iz paketa *Čista energija za sve Europljane*:

- Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora, i
- Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije.

Uvažavajući činjenicu da su *acquis* godinu dana ranije uključeni drugi propisi iz ovog paketa, time je i u Energetskoj zajednici kompletiran paket *Čista energija za sve Europljane*.

Propisi paketa *Čista energija za sve Europljane* sadrže načelo *energetska učinkovitost na prvom mjestu* i ubrzat će potrebne investicije i korištenje čiste energije u svim sektorima. Države imaju obvezu da pripreme *Nacionalni integrirani energetski i klimatski plan* za razdoblje do 2030. godine, koji uključuje kratko predstavljanje dugoročne strategije za najmanje 30 godina. Osim jačanja prava kupaca (transparentniji računi, veći izbor i više fleksibilnosti kod promjene opskrbljivača) novi propisi uvode koncept potrošnje vlastite energije iz obnovljivih izvora i energetske zajednice građana. Također, povećava se sigurnost opskrbe zahvaljujući inteligentnijim i učinkovitijim rješenjima na tržištu kojim se omogućuje fleksibilnost sustava i pomaže integracija obnovljivih izvora energije, što će dovesti do čistijeg, stabilnijeg i konkurentnijeg elektroenergetskog sektora u Europi.

Istom odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice, također uz potrebna prilagođenja, uključene su:

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava,
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava.

Uključenjem navedenih pravila za rad mreža i propisa iz paketa *Čista energija za sve Europljane*, i donošenjem *Procesnog akta o regionalnoj integraciji tržišta*, u Energetskoj zajednici kompletiran je novi paket za tržište električne energije. Navedeni Procesni akt osigurava integraciju regionalnih tržišta energije između Ugovornih

strana i država članica EU-a, te, između ostalog, normira prekograničnu suradnju regulatornih tijela, način djelovanja ACER-a i ENTSO-E-a, i uvodi načelo reciprociteta između zainteresiranih strana.

Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice u *acquis* su, također uz potrebna prilagođenja, uključene:

- Direktiva 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. listopada 2003. o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EZ,
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2066 od 19. prosinca 2018. o praćenju i izvješćivanju o emisijama stakleničkih plinova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 601/2012, i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2067 od 19. prosinca 2018. o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća.

Time se omogućava Ugovornim stranama da imaju točan i verificiran pregled ukupnih emisija iz energetske i drugih instalacija, što predstavlja temelj za mogući budući mehanizam određivanja cijena ugljika. To je također važan prvi korak kako bi se osigurala usklađenost sa zahtjevima najavljenog mehanizma EU-a za ugljičnu prilagodbu na granicama (CBAM).

Ministarsko vijeće je elektroničkim putem 30. rujna 2022. godine donijelo odluku kojom je u *acquis* uključena

- Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je prevod *acquis*-a Energetske zajednice, koji je pregledno naveden u Prilogu E ovom Izvješću, i objavila ga u okviru svoje internet prezentacije (www.derk.ba).

Značajnim proširenjem *acquis*-a omogućava se brže provođenje *Mape puta za dekarbonizaciju za Ugovorne strane Energetske zajednice*, koja je usvojena u studenom 2021. godine. U tom smislu Ugovorne strane su pozvane da rade na transformaciji svojih ekonomija u skladu s nacionalnim energetske i klimatskim planovima (koji trebaju biti izrađeni do sredine 2023. godine) i opredjeljenjem za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine, te da ustanove elektronske registre garancija o porijeklu energije iz obnovljivih izvora, uz pomoć Odbora za energiju i klimu Energetske zajednice. Ovaj Odbor je pozvan da za naredni sastanak Ministarskog vijeća pripremi koncept sustava određivanja cijena ugljika, kao i da istražuje i razvija

zajedničke pristupe pravednoj tranziciji i identificira pilot projekte u Ugovornim stranama i podrži njihovu provedbu.

Aktivnosti Energetske zajednice u 2023. godini obavljat će se pod predsjedavanjem Albanije.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredijeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike s članicama Europske unije.

Ipak, evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administracijskim razinama treba učiniti dodatne napore u prijenosu i provedbi *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obveza rokovi su već prošli, a za značajan broj novih obveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog E).

Na ovo ukazuju i brojne odluke Ministarskog vijeća Energetske zajednice zbog kršenjâ koja se odnose na odredbe o prirodnom plinu iz Drugog energetskog paketa EU-a, prijenos Trećeg energetskog paketa EU-a, te smanjenje emisije sumpordioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.

U Energetskoj zajednici u proceduri se nalaze slučajevi za rješavanje sporova, koje je prije 2022. godine iniciralo Tajništvo Energetske zajednice, a koji se odnose na pravno i funkcionalno razdvajanje operatorâ distribucijskih sustava, izostanak prijenosa Uredbe (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu, te na nedostatak prijenosa i provedbe Direktive 2006/32/EZ o energetskoj učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama.

Tajništvo Energetske zajednice je tijekom 2022. godine pokrenuo preliminarne postupke koji se odnose na državnu pomoć u vidu oslobađanja od plaćanja putarine za dizel gorivo koje se koristi u rudnicima i termoelektranama, te na pravila o velikim uređajima za loženje zbog nastavka rada nekih termoelektrana i pored isteka razdoblja u kojem su dozvoljena odstupanja.

Vijeće za državnu pomoć Bosne i Hercegovine poništilo je 29. lipnja 2022. godine svoju odluku iz 2018. godine, koja se odnosila na financiranje projekta termoelektrane Tuzla 7, što je omogućilo zatvaranje ovog postupka.

Bosna i Hercegovina bila je domaćin 2. Foruma za pravednu tranziciju, koji je održan u Sarajevu 12. srpnja 2022. godine.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu suradnju s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz potporu i doprinos realizaciji različitih projekata u

funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koja su planirale i provodile različite skupine šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Europske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), koji je uspostavljen 11. prosinca 2006. godine u Ateni. Sve od tada DERK aktivno sudjeluje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom skupinom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta.

Tijekom 2022. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za razvoj tržišta električne energije i plina. Između ostalog, pripremljeni su brojni dokumenti koji sadrže rezultate regulatornog nadzora veleprodajnih i maloprodajnih tržišta električne energije i plina sa posebnim osvrtom na aktualnu energetska krizu, analize kvalitete opskrbe, kibersigurnosti, integracije i fleksibilnosti obnovljivih izvora, provođenja europskih pravila za rad mreža, te razvoju mehanizama za zaštitu, informiranje i edukaciju kupaca.

U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti s Agencijom za suradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem europskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne skupine (Radna skupina za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Radna skupina za električnu energiju, Radna skupina za plin i Radna skupina za cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta energije – REMIT) djelujući uz potporu Odsjeka Tajništva za ECRB.

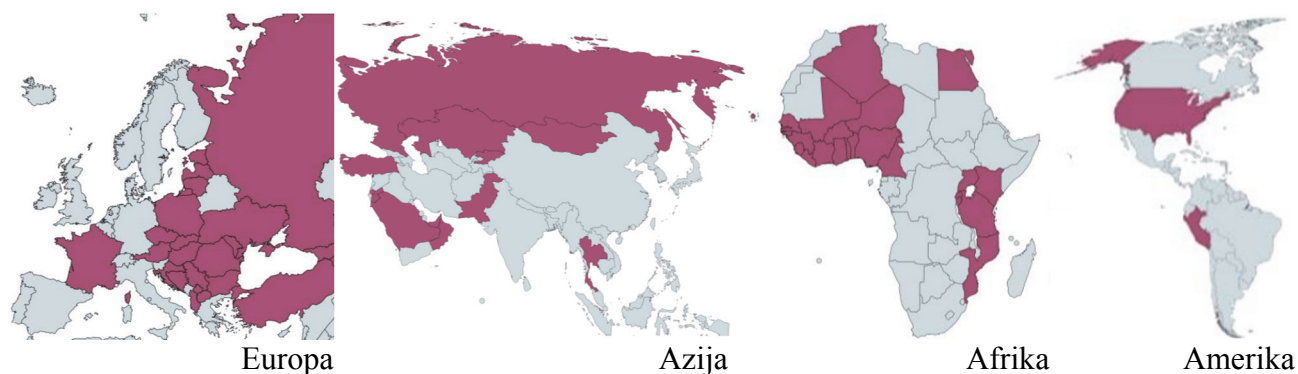
4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (ERRA) je organizacija neovisnih regulatornih tijela za energiju iz Europe, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 34 punopravne i 14 pridruženih članica, i okuplja regulatore iz 44 države i dvije regionalne regulatorne institucije, s gotovo svih kontinenata – Europe, Azije, Afrike, Sjeverne i Južne Amerike (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti, poticanje razvoja neovisnih i stabilnih regulatora, suradnja između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti. ERRA promovira i organizira obuke iz oblasti reguliranja energije.

Slika 20. Članstvo u ERRA-i, po kontinentima

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. svibnja 2004. godine. U svibnju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

U skladu sa svojim nadležnostima predstavnici DERK-a aktivno sudjeluju u radu Opće skupštine ERRA-e, Odbora za tržišta električne energije i ekonomsko reguliranje, Odbora za obnovljivu energiju i Radne skupine za zaštitu kupaca.

Najvažnije teme obrađivane u 2022. godini uključuju regulatorne izazove globalne energetske krize, obnovljive izvore energije, tarife za prijenosne i distribucijske mreže, ulogu i potencijal inteligentnih tehnologija i usluga, elektromobilnost, perspektivu vodika u energetske sektoru, energetske zajednice građana, aktivne kupce, programe fleksibilnosti i upravljanje potrošnjom.

Pored rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetske sektoru Bosne i Hercegovine, posebno o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, u skladu s članstvom u ERRA-i.

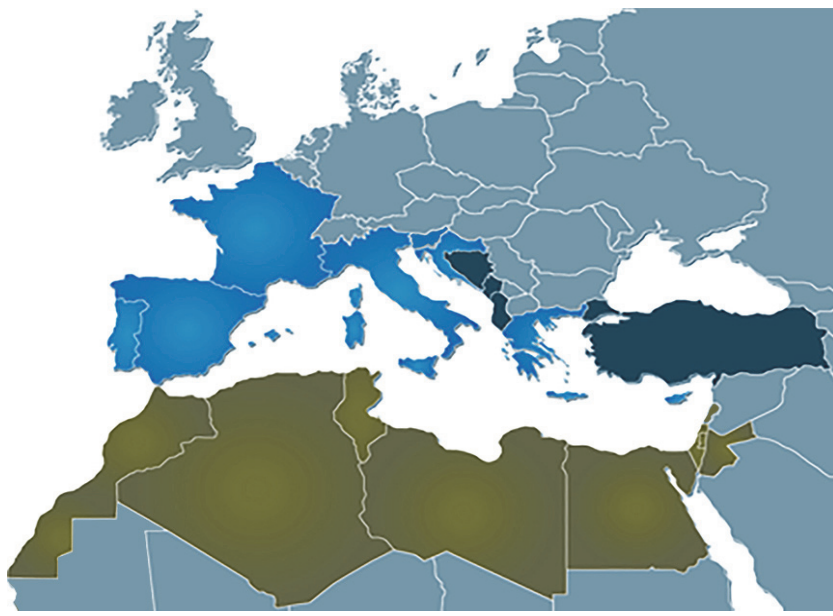
4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) osnovana je 2007. godine radi promoviranja suradnje energetskih regulatora iz 22 zemlje na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Cipra, Libanona, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Španjolske, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetske infrastrukturu i potpore integraciji tržišta. MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti,

Slika 21. Zemljopisni obuhvat MEDREG-a

*Abdellatif Bardach (Abdelatif Bardas),
predsjednik MEDREG-a:
“Naš krajnji cilj je da čistu,
sigurnu, pouzdanu i
pristupačnu energiju učinimo
dostupnom krajnjim kupcima,
posebno ranjivim. To se može
postići samo kroz pojačanu
koordinaciju između svih
dionika energetskeg sektora,
uz odlučno sudjelovanje naše
Asocijacije.”
(Kairo, 1. prosinca 2022.)*

prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvješća s preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Opću skupštinu, Tajništvo sa sjedištem u Milanu i radne skupine za: institucionalna pitanja, električnu energiju, plin, problematiku kupaca, te okoliš, obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost.

Tijekom 2022. godine aktivnosti MEDREG-a su, između ostalog, bile fokusirane na obnovljivu energiju, energetske tranzicije, tehničke i netehničke gubitke energije, te regulatornu potporu zaštiti kupaca. Predstavници DERK-a neposredno sudjeluju u radu Opće skupštine, a u aktivnostima radnih skupina putem različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara u pripremi različitih izvješća i drugih dokumenata.

4.4 Vijeće europskih energetskeg regulatora – CEER

Vijeće europskih energetskeg regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija neovisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnoj razini. Vijeće okuplja 39 nacionalnih regulatornih tijela (30 punopravnih članova i devet promatrača) iz država članica Europske unije, Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Europskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Glavni cilj CEER-a je da podrži kreiranje jedinstvenog, konkurentnog, učinkovitog i održivog tržišta za plin i električnu energiju u Europi. Vijeće europskih energetskeg regulatora djeluje kao platforma za suradnju, razmjenu informacija i pomoć između europskih nacionalnih regulatornih tijela u oblasti energije.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju status promatrača u CEER-u ima od 1. siječnja 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a sudjeluju u radu Opće skupštine i radnih skupina CEER-a. Također, DERK ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima suradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetske politike i prakse Europske unije. U tom pogledu, sudjelovanje u radu Vijeća europskih energetskih regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Europskoj uniji, i ispunjavanju obveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquis*-a u oblasti energije.

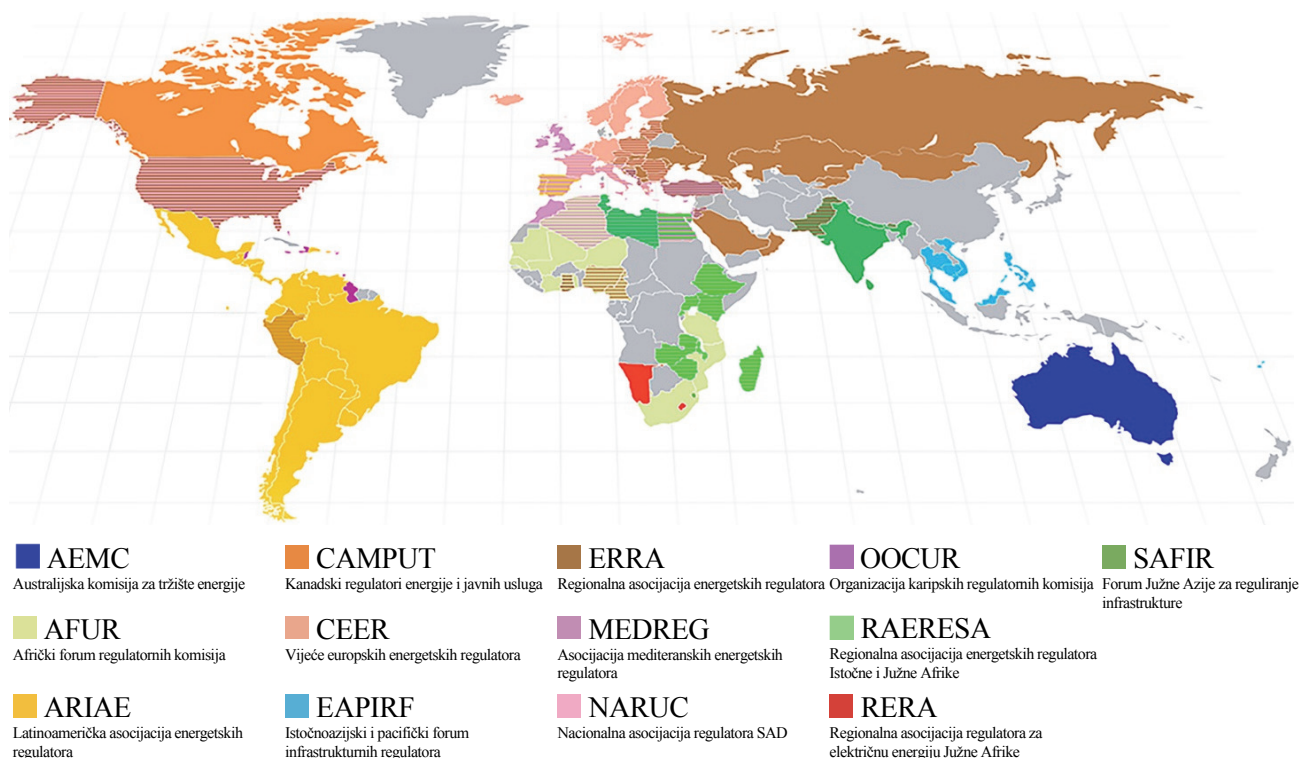
4.5 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER

Osnovana u listopadu 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetskih regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za suradnju na svjetskoj razini. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja. Preko 270 regulatornih tijela, putem 13 regionalnih regulatornih asocijacija ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22).

DERK aktivno sudjeluje i prati rad ICER-a putem ERA-e, MEDREG-a i CEER-a, te pruža potporu djelovanju ICER-a na razne načine, uključujući razmjenu znanja i dostavu potrebnih informacija, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

Slika 22. Članice ICER-a

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih područja, u skladu s temama koje definira *Svjetski energetski regulatorni forum*, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Sedmi Svjetski energetski regulatorni forum, održan je u Kankunu, Meksiko, tijekom ožujka 2018. godine. Forum promovira osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što je nastavak aktivnosti započetih listopada 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*. Iste godine pokrenuto je izdavanje Kronike ICER-a, kao sredstva za daljnju razmjenu regulatornih znanja i istraživanja.

Zbog pandemije bolesti COVID-19 održavanje narednog foruma odgađano je nekoliko puta. Prema najavama Osmi Svjetski regulatorni forum održat će se u Limi, Peru, u ožujku 2023. godine. Izazovi energetske transformacije bit će glavna tema ovog foruma, koji će se fokusirati na četiri oblasti: konkurencija, institucionalnost, univerzalni pristup energiji i energetska tranzicija.

4.6 Meduregionalna suradnja

Različiti oblici suradnje između regionalnih asocijacija energetskih regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organiziranje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih skupina. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regione koji se značajno razlikuju u postignutom stupnju integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istodobno, članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i načela. Iz tog razloga suradnja ovih asocijacija u smislu razmjene iskustava i regulatornih praksi dobija sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika suradnje i predanost unaprijeđivanju usklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. prosinca 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o suradnji*.

U okviru postojećeg mehanizma o suradnji, tijekom 2022. godine ECRB, CEER i MEDREG su održali više zajedničkih radionica posvećenih aktualnim regulatornim temama, fokusirajući se na problematiku kupaca, održivi razvoj energetskog sektora i obnovljive izvore.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status promatrača. Ovakva pozicija omogućava daljnje jačanje stručnih kapaciteta DERK-a kroz stjecanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi.

5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini utvrđeno je da se Državna regulatorna komisija za električnu energiju financira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod u 2022. godini je bila regulatorna naknada koju su, u skladu sa Odlukom DERK-a donesenom u rujnu 2021. godine, plaćali vlasnici licenci za prijenos električne energije, aktivnosti neovisnog operatora sustava, međunarodnu trgovinu, opskrbu kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom razdoblju. Odluku o utvrđivanju regulatorne naknade za 2023. godinu DERK je donio 15. rujna 2022. godine, čime je vlasnicima licenci omogućeno pravovremeno planiranje.

Osim brige za realizaciju pomenutih vlastitih prihoda, financijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje financijskih obveza za potrebe definirane u odobrenom financijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovito praćenje realizacije financijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog financijskog plana,
- priprema financijskog plana za narednu godinu,
- praćenje i razvoj financijskog upravljanja i interne kontrole,
- unutarnje financijsko izvješćivanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- financijsko izvješćivanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Financijska izvješća u kojim su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine su konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka. U cilju neovisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka s važećim propisima, DERK svake godine provodi reviziju svojih financijskih izvješća.

U prvom kvartalu 2022. godine reviziju financijskih izvješća DERK-a za prethodnu godinu vršilo je Društvo za reviziju, računovodstvo i konzalting Revik d.o.o., Sarajevo, s kojim je zaključen ugovor u postupku provedenom prema procedurama javnih nabava.

Obavljajući reviziju u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima revizori su prikupili dokaze o transakcijama i drugim podacima objavljenim u financijskim izvješćima kako

“Prema našem mišljenju, priložena godišnja financijska izvješća istinito i fer prikazuju financijski položaj DERK-a na dan 31. prosinca 2021. godine, njegovu financijsku uspješnost i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja (MSFI-ima).”

*Revik d.o.o.,
Sarajevo, 9. ožujka 2022.*

Revik d.o.o. Sarajevo

Member of **HLB** International

bi se u razumnoj mjeri uvjerali da finansijska izvješća ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvješća u cjelini, revizija podrazumijeva i ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

Na temelju pribavljenih dokaza neovisni revizor je pozitivno ocijenio finansijska izvješća DERK-a za 2021. godinu. Mišljenje neovisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvješća, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti finansijskih izvješća s međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK od svog osnivanja dobijao od eksternih revizora, među kojim su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provedenim *ex-post* kontrolama finansijskih transakcija nisu pronađene nepravilnosti. Time je potvrđena učinkovitost postavljenog sustava finansijskog upravljanja i unutarnje kontrole kojim se osigurava prevencija ili identifikacija mogućih grešaka u cilju zaštite imovine od gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem.

U pravcu daljnjeg razvoja sustava finansijskog upravljanja i kontrole DERK, u skladu s potpisanim *Sporazumom o vršenju interne revizije* s Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, očekuje objektivnu i stručnu pomoć na unaprijeđenju organizacije poslovanja. Korištenjem usluga interne revizije želi se osigurati razvoj i *ex-ante* procjena definiranih procesa, te osnažiti proces integralnog upravljanja svim rizicima (tzv. *risk* menadžment). U izvještajnom razdoblju nije bilo realiziranih procesa interne revizije.

Provođenjem eksterne revizije DERK osigurava i neovisno i pouzdano izvješće o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Vodeći se opredjeljenjem i načelima objektivnosti i javnosti u radu, a u cilju pružanja informacija o svom finansijskom položaju i rezultatima poslovanja, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijsko izvješće. Revidirano finansijsko izvješće za 2021. godinu je, pored objave u zakonom propisanom registru i “Službenom glasniku BiH” broj 33/22, objavljeno i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2023. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuiranu opskrbu električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvalitete za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2023. godini zadržati kontinuitet suradnje s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno s Komisijom za promet i komunikacije Zastupničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*.

Svi do sada primjenjivani modaliteti uzajamnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2023. godini u odnosima s Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i s drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnoj razini, prije svega s Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih razina odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj pravila EU-a i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak suradnje s Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetske sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje, promjenu, suspenziju i ukidanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabave pomoćnih usluga i pružanja sustavne usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,
- stvaranje većeg stupnja integracije domaćeg tržišta električne energije,

- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed i unutar dana,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojim se regulira priključenje korisnika na prijenosni sustav,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obveza u vezi s regulatornim izvješćivanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2024. – 2033. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredno desetogodišnje razdoblje, kao i *Plana investicija Elektroprijenosa BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi pravila i smjernica za rad mreža i Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije,
- regulatorno djelovanje u razvoju kibersigurnosti u elektro-energetskom sektoru BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlašćenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obvezna u svoje zakonodavstvo prenijeti i u praksi provesti propise Europske unije o internom energetskom tržištu ('Treći energetski paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom s drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom proširenja *acquis-a*, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, koji od 15. prosinca 2022. godine uključuje i cijeli paket energetskih propisa Europske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Europljane*), kao i sva pravila za rad mreža, čime

je, uz potrebna prilagođenja i donošenje *Procesnog akta o regionalnoj integraciji tržišta*, u Energetskoj zajednici kompletno novi paket propisa za tržište električne energije.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba energetske tranzicije i reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i učinkovita koordinacija među tijelima koja sudjeluju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na direktivama i uredbama EU-a o unutarnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog sudjelovanja u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu s pravnom stečevinom EU-a, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvješćima Europske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. DERK će nastaviti svoje sudjelovanje u *Programu integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, dajući doprinos aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Transeuropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

DERK će, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, dati potporu u izradi *Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. DERK će nastaviti sudjelovanje u aktivnostima interesorne radne skupine uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne skupine za energetske učinkovitost, Tematske radne skupine za obnovljive izvore i Tematske radne skupine za sigurnost opskrbe i unutarnje energetske tržište.

DERK će participirati u potpori i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvješću o provedbi acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru 'Berlinskog procesa'.

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2023. godini nastavlja se višegodišnji *USAID Projekt asistencije energetske zajednice*, te će DERK pratiti njegove aktivnosti i sudjelovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Svoje aktivno sudjelovanje DERK planira i na narednom Energetskom samitu u BiH, koji će se u okviru ovog Projekta održati tijekom travnja 2023. godine.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom trogodišnjeg projekta *EU4Energy*, odnosno projekta tehničke pomoći Europske unije energetsom sektoru BiH, koji je pokrenut u studenom 2022. godine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam sudjeluje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRRA – Regionalna asocijacija energetske regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetske regulatora,
- BES – Balkanska energetska škola,
- CEER – Vijeće europskih energetske regulatora, i
- ICER – Međunarodna konfederacija energetske regulatora.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za suradnju energetske regulatora (ACER), i ovisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za izravno sudjelovanje u radu ovog tijela.

PRILOG A: Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine
(korišteni podatci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podatci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.655,62 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,6 MW, u termoelektranama 2.065 MW, a u većim vjetroelektranama 134,6 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 181,89 MW, solarnih elektrana 101,56 MW, elektrana na bioplin i biomasu 2,71 MW, malih vjetroelektrana 0,40 MW, dok je 92,85 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Veći proizvodni objekti

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
<i>Tuzla G3</i>	100	85
<i>Tuzla G4</i>	200	182
<i>Tuzla G5</i>	200	180
<i>Tuzla G6</i>	215	188
KAKANJ	450	398
<i>Kakanj G5</i>	110	100
<i>Kakanj G6</i>	110	90
<i>Kakanj G7</i>	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283
Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6
Jelovača	18×2	36
Podveležje	15×3,2	48

Osnovni podatci o prijenosnom sustavu

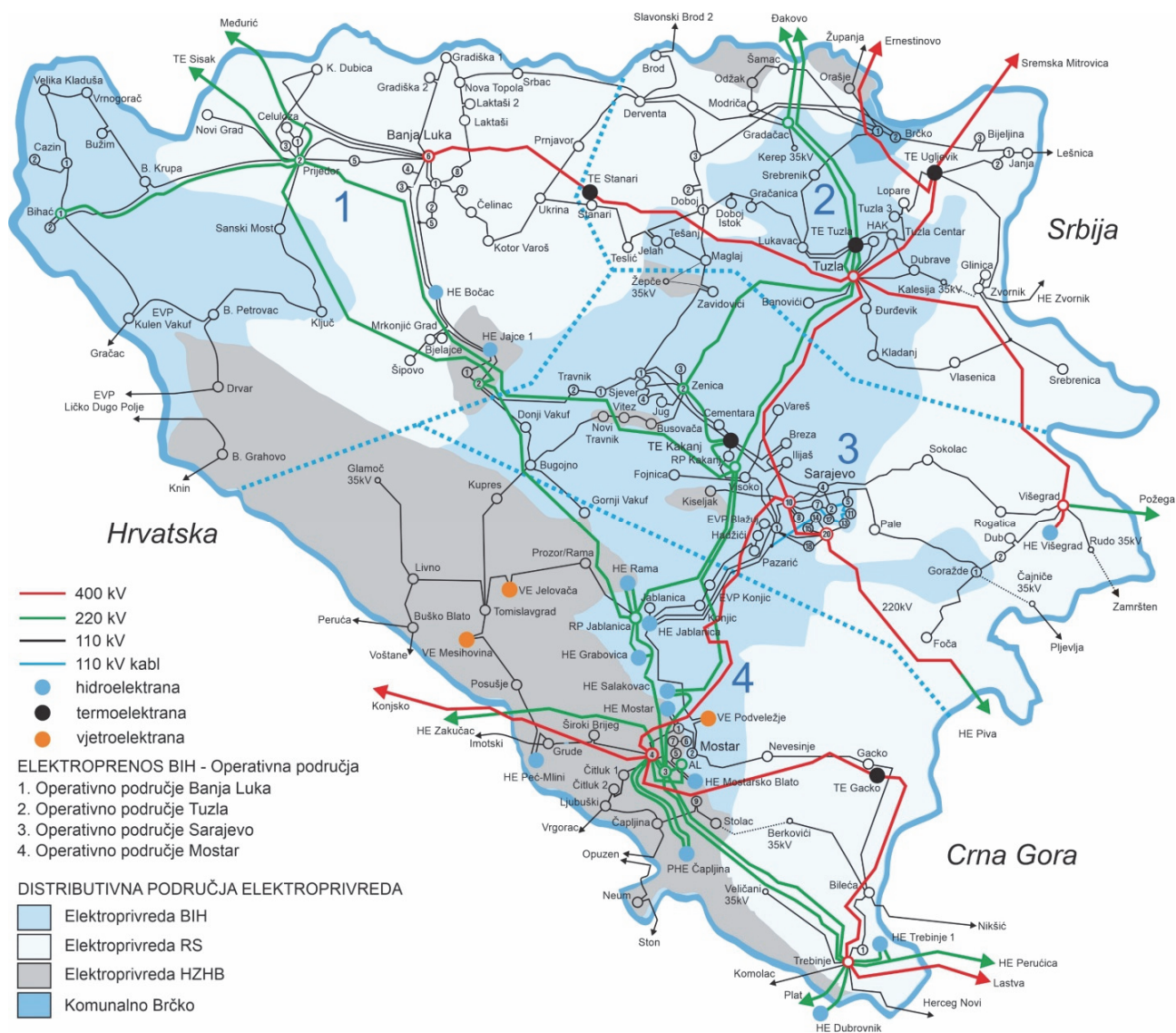
Nazivni napon dalekovoda	Duljina (km)
400 kV	865,93
220 kV	1.520,09
110 kV	4.038,08
110 kV – kabelski vod	34,66

Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	5.980,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	135	5.662,0

Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonektora
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
<i>Ukupno</i>	37

Prijenosni odnos transformatora	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	1.950,0
TR 110/x kV	250	6.215,5

**PRILOG B: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine
s operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i
distribucijskim područjima elektroprivreda
(31. prosinca 2022. godine)**

PRILOG C: Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2022. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.125,62	1.978,29	1.296,81		57,83	4.458,55
Proizvodnja termoelektrana	4.544,09	2.957,13			2.128,21	9.629,43
Proizvodnja većih vjetroelektrana	121,16		154,64		114,59	390,39
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,33	40,53			458,73	557,59
Proizvodnja	5.849,20	4.975,95	1.451,45		2.759,36	15.035,96
Distribucijska potrošnja	4.911,88	3.917,49	1.431,65	284,85		10.545,87
Gubici prijenosa						333,03
Veliki kupci	511,51	573,76	38,97			1.124,24
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		14,68	35,03		4,79	54,50
Potrošnja	5.423,39	4.505,93	1.505,65	284,85	4,79	12.057,64
2021. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.665,49	2.487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Proizvodnja termoelektrana	4.840,82	3.107,68			1.872,48	9.820,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana	107,17		162,99		111,65	381,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,59	58,89			416,17	538,66
Proizvodnja	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	17.055,44
Distribucijska potrošnja	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Gubici prijenosa						369,20
Veliki kupci	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,43	143,86		6,69	162,98
Potrošnja	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	12.169,78
2020. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Proizvodnja termoelektrana	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			147,50		114,31	261,81
Proizvodnja malih i industrijskih el.	58,05	36,07			315,28	409,40
Proizvodnja	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	15.390,67
Distribucijska potrošnja	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Gubici prijenosa						317,16
Veliki kupci	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,57	112,59		3,92	129,08
Potrošnja	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	11.329,50
2019. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Proizvodnja termoelektrana	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			165,98		87,69	253,67
Proizvodnja malih i industrijskih el.	62,52	47,24			448,00	557,76
Proizvodnja	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	16.074,01
Distribucijska potrošnja	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Gubici prijenosa						323,95
Veliki kupci	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,83	96,28		2,94	113,05
Potrošnja	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	12.330,13
2018. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Proizvodnja termoelektrana	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Proizvodnja većih vjetroelektrana			103,50			103,50
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,46	50,58			401,61	515,65
Proizvodnja	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	17.872,99
Distribucijska potrošnja	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Gubici prijenosa						398,77
Veliki kupci	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		11,77	137,43		3,49	152,69
Potrošnja	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	13.293,95

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Proizvodnja električne energije	(GWh)	17.872,99	16.074,02	15.390,67	17.055,44	15.035,96
Neto uvoz	(GWh)	3.118,73	2.824,96	3.266,28	3.312,00	3.875,64
Neto izvoz	(GWh)	7.697,77	6.568,84	7.327,44	8.197,66	6.853,90
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64
Gubici prijenosa	(GWh)	398,77	323,95	317,16	369,20	333,03
Gubici prijenosa	(%)	1,96%	1,77%	1,75%	1,87%	1,83%
Gubici distribucije	(GWh)	950,00	933,29	912,62	965,04	931,12
Gubici distribucije	(%)	9,37%	9,20%	9,13%	9,22%	8,83%
Potrošnja elektrana i crpljenje	(GWh)	152,69	113,05	129,08	162,98	54,50
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	11.792,50	10.959,84	9.970,65	10.672,56	10.738,99
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		<i>7.107,16</i>	<i>6.233,91</i>	<i>5.175,82</i>	<i>5.761,04</i>	<i>5.810,40</i>
<i>Kućanstva</i>		<i>4.685,33</i>	<i>4.725,94</i>	<i>4.794,83</i>	<i>4.911,52</i>	<i>4.928,59</i>
Maksimalno opterećenje sustava	(MW)	1.994,00	1.945,00	1.804,00	1.909,00	1.893,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	4.506,53	4.530,64	4.530,64	4.608,26	4.655,62
Termoelektrane na ugljen		2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.157,85	2.157,85
Ukupno hidroelektrane		2.235,60	2.238,84	2.248,79	2.256,78	2.258,49
<i>male hidroelektrane</i>		<i>159,00</i>	<i>162,24</i>	<i>172,19</i>	<i>180,18</i>	<i>181,89</i>
<i>crpne hidroelektrane</i>		<i>420,00</i>	<i>420,00</i>	<i>420,00</i>	<i>420,00</i>	<i>420,00</i>
Ostali obnovljivi izvori ukupno		71,39	111,46	124,00	193,62	239,27
<i>vjetroelektrane</i>		<i>51,00</i>	<i>87,00</i>	<i>87,00</i>	<i>135,00</i>	<i>135,00</i>
<i>solarne elektrane</i>		<i>18,15</i>	<i>22,35</i>	<i>34,89</i>	<i>56,51</i>	<i>101,56</i>
<i>elektrane na biomasu</i>		<i>0,25</i>	<i>1,12</i>	<i>1,12</i>	<i>1,12</i>	<i>1,12</i>
<i>elektrane na bioplin</i>		<i>0,99</i>	<i>0,99</i>	<i>0,99</i>	<i>0,99</i>	<i>1,59</i>
Prijenosna mreža	(km)	6.402,10	6.442,86	6.454,80	6.457,78	6.458,78
	<i>400 kV</i>	<i>865,93</i>	<i>865,93</i>	<i>865,93</i>	<i>865,93</i>	<i>865,93</i>
	<i>220 kV</i>	<i>1.520,09</i>	<i>1.520,09</i>	<i>1.520,09</i>	<i>1.520,09</i>	<i>1.520,09</i>
	<i>110 kV</i>	<i>4.016,07</i>	<i>4.056,84</i>	<i>4.068,68</i>	<i>4.071,74</i>	<i>4.072,74</i>
Broj interkonektora		37	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	12.903,00	12.783,00	13.045,50	13.065,50	13.065,50
Kupci električne energije		1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		<i>126.508</i>	<i>128.224</i>	<i>137.629</i>	<i>125.895</i>	<i>128.354</i>
<i>Kućanstva</i>		<i>1.426.931</i>	<i>1.439.562</i>	<i>1.451.144</i>	<i>1.444.520</i>	<i>1.461.843</i>
Kvalificirani kupci		1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197
Kupci koji su promijenili opskrbljivača		31	16	17	12	7
Isporučena energija	(GWh)	1.737,69	365,92	157,90	235,55	251,34
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	14,74%	3,34%	1,58%	2,21%	2,34%
Kupci za koje cijene nisu regulirane		9.784	10.091	13.640	9.910	13.442
Isporučena energija	(GWh)	5.265,27	4.371,07	3.423,61	3.851,16	4.234,31
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	44,65%	39,88%	34,34%	36,08%	39,43%

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis Energetske zajednice (pravni okvir Energetske zajednice) prati razvoj pravnog okvira Europske unije, tzv. *acquis communautaire*, u dijelu koji se tiče energije i srodnih sektora. Prilikom definiranja novog *acquis*-a, Ministarsko vijeće (MC) i Stalna skupina na visokoj razini (PHLG) svojim odlukama vrše određena prilagođavanja propisa EU-a institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Time se osigurava da Ugovorne strane idu u korak s razvojem Europske unije i kontinuirano usklađuju svoju pravni okvir s onim u EU-u.

Acquis Energetske zajednice obuhvata ključnu energetske legislativu EU-a u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike. U *acquis* Energetske zajednice u studenom 2021. uključen je prvi, a u prosincu 2022. preostali dio paketa *Čista energija za sve Europljane*, odnosno kompletiran je novi paket za tržište električne energije. Tom prilikom usvojeni su i ambiciozni energetske i klimatski ciljevi do 2030., te uključeni pravni akti o praćenju emisija stakleničkih plinova. U rujnu 2022. uključena je Uredba (EU) 2022/1032 o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina.

Napomene: Propisi uključeni u *acquis* tijekom 2022. označeni su znakom ➡, značajno izmijenjeni propisi tijekom 2022. znakom ⇨, te znakom ■ propisi koji su ranije uključeni u *acquis* i nisu mijenjeni tijekom 2022.

Opći rokovi za prijenos propisa u nacionalno zakonodavstvo i njihovu provedbu navode se u zagradama.

Međusektorski acquis

⇨ Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),

- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. svibnja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sustava inventara Unije i o stavljanju izvan snage Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 666/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. kolovoza 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe Komisije (EU) 749/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođena Odlukom 2018/10/MC-EnC (rok: 29. svibnja 2020.).

Acquis o električnoj energiji

⇨ Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

➡ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

➡ Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.)

➡ Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

➡ Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

➡ Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

➡ Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

■ Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, prilagođena Odlukom 2018/04/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),

■ Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, prilagođena Odlukom 2018/05/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),

■ Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, prilagođena Odlukom 2018/03/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),

➡ Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),

■ Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2015/01/PHLG-EnC (rok: 24. prosinca 2015.),

■ Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. rujna 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sustava i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa, prilagođena Odlukom 2013/01/PHLG-EnC (rok: 1. siječnja 2014.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak s prethodne stranice*

Acquis o plinu

- Uredba Komisije (EU) 2017/460 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za plin, prilagođena Odlukom 2018/07/PHLG-EnC (rok: 28. veljače 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2017/459 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sustavima za plin, prilagođena Odlukom 2018/06/PHLG-EnC (rok: 28. veljače 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2015/703 od 30. travnja 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka, prilagođena Odlukom 2018/02/PHLG-EnC (rok: 1. listopada 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. ožujka 2014. o uspostavi mrežnih pravila o uravnoteženju plina transportnih mreža, prilagođena Odlukom 2019/01/PHLG-EnC (rok: 12. prosinca 2020.),
- Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.),
- ⇒ Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005, prilagođena odlukama 2018/01/PHLG-EnC, 2011/02/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.).

Acquis o sigurnosti opskrbe

- ⇒ Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina, prilagođena Odlukom 2022/01/MC-EnC (rok: 1. listopada 2022.),
- ⇒ Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- ⇒ Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010, prilagođena odlukama 2021/15/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. rujna 2009. o obvezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata, prilagođena Odlukom 2012/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2023.).

Acquis o okolišu

- ⇒ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2067 od 19. prosinca 2018. o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- ⇒ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2066 od 19. prosinca 2018. o praćenju i izvješćivanju o emisijama stakleničkih plinova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 601/2012, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Direktiva (EU) 2016/802 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima prilagođena Odlukom 2016/15/MC-EnC (rok: 30. lipnja 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja), prilagođena odlukama 2013/06/MC-EnC i 2015/06/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2021.),
- ⇒ Direktiva 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. listopada 2003. o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EZ, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Direktiva 2001/80/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača zraka iz velikih uređaja za loženje, prilagođena Odlukom 2013/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2017.),
- Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš, prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. ožujka 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. srpnja 2006.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- ⇒ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o energetskej učinkovitosti

- Uredba (EU) br. 2017/1369 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske učinkovitosti i stavljanju izvan snage Direktive 2010/30/EU, prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2020.),
- ⇒ Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetskej učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetskej učinkovitosti zgrada, prilagođena odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. rujna 2012.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇒

⇒ *Nastavak s prethodne stranice*

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu te stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009, prilagođena odlukama 2015/09/MC-EnC i 2021/11/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2017.).

Acquis o konkurenciji

U skladu s Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu s čl. 101., 102. i 107. Ugovora o funkcioniranju Europske unije sljedeće aktivnosti:

- Spriječavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije, posebno članka 106. koje se odnose na javna poduzeća i poduzeća kojim su data posebna ili isključiva prava.

Acquis o statistici

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/803 od 17. svibnja 2019. o tehničkim zahtjevima u pogledu sadržaja izvješća o kvaliteti europske statistike o cijenama prirodnog plina i električne energije u skladu s Uredbom (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2020/03/MC-EnC (rok: 15. lipnja 2022.),
 - Uredba (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o europskoj statistici cijena prirodnog plina i električne energije te stavljanju izvan snage Direktive 2008/92/EZ, prilagođena Odlukom 2018/1/MC-EnC (rok: 1. ožujka 2018.),
- ⇒ Uredba (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o energetske statistici, prilagođena odlukama 2012/02/MC-EnC, 2013/02/MC-EnC, 2015/02/MC-EnC, 2021/12/MC-EnC i 2022/01/PHLG-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Propisi koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.

